Megrė

SIMENON

SEN FIAKRO BYLA

„Megrė“ ciklo detektyvinių romanų serijoje dar išleista:

GELTONAS ŠUO

MANO DRAUGAS MEGRĖ

Georges Simenon

SEN FIAKRO BYLA

Romanas

Iš prancūzų kalbos vertė
Stasė Banionytė

garnelis

UDK 840-3
Si73

Versta iš:
Georges Simenon
L'AFFAIRE SAINT-FIACRE

Pirmasis leidimas

Cet ouvrage, publié dans le cadre du programme d'aide à la publication Oscar Milosz, bénéficie du soutien du Ministère des Affaires Etrangères, de l'Ambassade de France en Lituanie et du Centre Culturel Français.

Knygos leidimą remia Prancūzijos užsienio reikalų ministerija, Prancūzijos ambasada Lietuvoje, Prancūzų kultūros centras (O. Milašiaus programa knygų leidimui remti).

ISBN 9955-428-49-X

"L'Affaire Saint-Fiacre" © 1932 Georges Simenon Limited, a Chorion company. All rights reserved.

Translation entitled "Sen Fiakro byla" © 2004 Georges Simenon Limited, a Chorion company. All rights reserved.

1

ŽVAIRIUKĖ

Kažkas nedrąsiai sukrebždeno į duris. Dunkstelėjo ant grindų statomas daiktas. Pasigirdo duslus balsas:

– Jau pusė šešių. Ką tik nuskambėjo pirmieji varpai, kviečiantys į mišias...

Keldamasis ant alkūnių, Megrė sugirgždino lovos spyruokles ir su nuostaba pažvelgė į mansardos langelį, iškirstą nuolaidžiame stoge. Tas pats balsas vėl paklausė:

– Ar imsite komuniją?

Dabar komisaras Megrė basomis kojomis stovėjo ant ledinių grindų. Jis žengė prie durų, uždarytų virvele, apsukta aplink dvi vinis. Sušnarėjo tolstantys žingsniai, ir išėjęs į koridorių jis dar spėjo pamatyti moters su palaidinuke ir baltu sijonu siluetą.

Tada paėmė ąsotį šilto vandens, kurį Mari Taten jam buvo atnešusi, uždarė duris ir susirado veidrodžio šukę, kad galėtų nusiskusti.

Žvakė degs jau tik keletą minučių. Už mansardos langelio dar tvyrojo tamsi naktis, šalta prasidedančios žiemos naktis. Didžiojoje aikštėje ant tuopų šakų kur ne kur tebekabojo nudžiūvę lapai.

Smuklės stogas buvo dvišlaitis, todėl išsitiesti visu ūgiu komisarui užteko vietos tik mansardos viduryje. Buvo šalta. Pakaušį kiaurą naktį stingdė oro srovė, plūstanti nežinia pro kur.

Bet šitas šaltis žadino ir jo jausmus, grąžindamas į aplinką, kurią tarėsi užmiršęs.

Pirmieji varpai, kviečiantys mišių... Gaudesys, vilnijantis per miegantį kaimą... Kai buvo berniūkštis, Megrė nesikeldavo taip anksti... Palaukdavo antrųjų varpų, suskambančių be penkiolikos šeštą, nes tada jam dar nereikėjo skustis... Kažin ar bent veidą nusiprausdavo?

Šilto vandens niekas neatnešdavo... Ąsotyje jis kartais būdavo tiesiog ledinis... Netrukus jo batai jau kaukšėdavo gruodo sukaustytu keliu...

Dabar rengdamasis jis girdėjo, kaip Mari Taten zuja pirmyn atgal po smuklės salę, varsto krosnies dureles, tarškina indais, suka kavos malūnėlį.

Megrė apsivilko švarką ir apsiaustą. Prieš išeidamas iš piniginės išsiėmė popierių, prie kurio buvo prisegtas lapelis su užrašu:

Muleno municipalinė policija.

Dėl viso pikto perduodama Paryžiaus kriminalinei policijai.

Ir dar vienas keturlinkai sulankstytas lapas. Ant jo stropiai išvedžiota:

Pranešu jums, kad Vėlinių dieną Sen Fiakro bažnyčioje per pirmąsias mišias bus įvykdytas nusikaltimas.

Popierius keletą dienų mėtėsi Auksakalių krantinės kabinetuose. Megrė jį pamatė atsitiktinai ir nusistebėjo.

– Sen Fiakras, prie Matinjono?

– Veikiausiai, nes tai mums buvo perduota iš Muleno.

Megrė įsidėjo popierių į kišenę. Sen Fiakras! Matinjonas! Mulenas! Šie pavadinimai jam buvo pažįstami labiau už visus kitus.

Jis gimė Sen Fiakre, kur tėvas trisdešimt metų dirbo pilies valdytoju! Paskutinį kartą Megrė ten

lankėsi kaip tik mirus tėvui, kuris buvo palaidotas mažose kapinaitėse už bažnyčios.

...bus įvykdytas nusikaltimas... per pirmąsias mišias...

Megrė atvažiavo vakar. Ir apsistojo vienintelėje smuklėje, priklausančioje Mari Taten.

Ji jo nepažino, o jis ją išsyk atpažino iš akių. Žvairiukė, kaip kitados ją visi vadino! Gležnutė mergaitė, kuri vėliau tapo dar liesesne senmerge, žvairuojančia vis labiau ir be perstojo bruzdančia salėje, virtuvėje, kieme, kur augino triušius ir vištas!

Komisaras nulipo žemyn. Patalpą apšvietė žibalinė lempa. Stalas buvo padengtas kampe. Kepalas pilkos duonos. Kavos su cikorija kvapas, virintas pienas.

– Blogai darote, neimdamas komunijos tokią dieną kaip ši! Juoba kad nepatingėjote eiti į pirmąsias mišias... Dieve mano! Skambina jau antri varpai!..

Varpų dūžiai buvo silpnučiai. Kelyje sukaukšėjo žingsniai. Mari Taten nubėgo į virtuvę apsivilkti juodos suknelės, užsimauti megztų pirštinių ir užsidėti skrybėlaitės, kuriai kuodas trukdė laikytis tiesiai.

– Palieku jus baigti pusryčiauti... Ar užrakinsite duris?..

– Ne! Aš jau pasiruošęs...

Kaip ji drovėjosi eiti su vyriškiu! Vyriškiu, atvažiavusiu iš Paryžiaus! Tipeno smulkiais žingsneliais, palinkusi į priekį ryto žvarboje. Ant žemės skraidė nukritę lapai. Sausas jų šiugždesys rodė, kad naktį buvo pašalę.

Menkai apšviestų bažnyčios durų link sliūkino ir daugiau šešėlių. Varpai tebeskambėjo. Žemų namų languose kai kur degė šviesos: žmonės paskubomis rengėsi į pirmąsias mišias.

Megrė apėmė tie patys pojūčiai kaip ir kitados: šaltis, peršinčios akys, sušalę pirštų galai, kavos prieskonis burnoje. Paskui, įėjus į bažnyčią, gūsis šilumos ir švelnios šviesos, žvakių, smilkalų kvapas...

– Atleiskite... Aš turiu savo klauptą... – tarė Mari Taten.

Megrė atpažino juodą krėslą su raudono aksomo ranktūriais, kuris priklausė senajai Taten, žvairiukės motinai.

Bažnyčios gale dar virpėjo virvė, ką tik paleista varpininko. Zakristijonas baigė degioti žvakes.

Kiek jų buvo šiame pamėkliškame dar ne visai atsibudusių žmonių susirinkime? Daugiausia pen-

kiolika. Vyrų tik trys: zakristijonas, varpininkas ir Megrė.

...bus įvykdytas nusikaltimas...

Muleno policija pamanė, jog tai piktas pokštas, ir nesirūpino. Paryžiuje darbuotojai nustebo pamatę, kad komisaras vyksta į kelionę.

Megrė girdėjo garsus už durų dešinėje altoriaus pusėje ir sekundės tikslumu galėjo nuspėti, kas ten dedasi: zakristija, mišioms patarnaujantis vaikas vėluoja, kunigas tylomis užsivelka arnotą, susideda maldai rankas ir eina į navą, o jam iš paskos, painiodamasis kamžoje, klupinėja berniūkštis...

Berniūkštis buvo rusvaplaukis. Jis papurtė skambutį. Žmonės ėmė murmėti liturgines maldas.

...per pirmąsias mišias...

Megrė vieną po kito nužvelgė visus šešėlius. Penkios senutės, iš kurių trys turėjo nuosavus klauptus. Stambi ūkininkė. Keletas jaunesnių kaimiečių ir vaikas...

Lauke suūžė automobilis. Trinktelėjo durelės. Dama, vilkinti gedulo drabužius, smulkiais, lengvais žingsneliais perėjo per visą bažnyčią.

Chore stovėjo eilė klauptų, skirtų pilies gyventojams, kietų seno poliruoto medžio klauptų. Moteris tyliai ten atsisėdo, palydėta kaimiečių žvilgsnių.

*Requiem aeternam dona eis, Domine...**

Megrė gal dar būtų mokėjęs atsakinėti kunigui. Jis nusišypsojo pagalvojęs, kad anuomet mišias už mirusiuosius mėgo labiau nei kitas, nes maldos būdavo trumpesnės. Jis prisiminė mišias, trukusias šešiolika minučių!

Bet dabar komisaras nepaleido iš akių moters gotikiniame klaupte. Jos profilį vos galėjo įžiūrėti. Ir nebuvo visiškai tikras, ar čia Sen Fiakro grafienė.

*Dies irae, dies illa...***

Vis dėlto tai buvo ji! Bet kai Megrė paskutinį kartą ją matė, ji teturėjo dvidešimt penkerius ar dvidešimt šešerius metus. Tai buvo aukšta, liekna, melancholiška moteris, kurią iš tolo regėdavo parke.

* Amžinąjį atilsį duok jiems, Viešpatie... (*Lot.*)
** Rūstybės diena, toji diena... (*Lot.*)

Dabar jai tikriausiai šešiasdešimt su kaupu... Ji karštai meldėsi. Jos veidas buvo sudžiūvęs, labai ilgos ir labai plonos rankos spaudė maldaknygę...

Megrė sėdėjo paskutinėje šiaudinių kėdžių eilėje: už šias kėdes per iškilmingas mišias reikėdavo mokėti penkis santimus, bet per paprastas mišias jos būdavo dovaninės.

...bus įvykdytas nusikaltimas...

Komisaras atsistojo drauge su visais, pradėjus skaityti pirmąją Evangelijos ištrauką. Į galvą lindo įvairios smulkmenos, plūdo prisiminimai. Pavyzdžiui, jis staiga pagalvojo: „Per Vėlines tas pats kunigas aukoja trejas mišias...“

Vaikystėje jis pusryčiaudavo pas kunigą tarp antrųjų ir trečiųjų mišių. Valgydavo minkštai virtą kiaušinį ir ožkos sūrį.

Muleno policijos teisybė! Čia negalėjo įvykti joks nusikaltimas! Zakristijonas atsisėdo klauptų eilės gale, už keturių vietų nuo grafienės. Varpininkas sunkiais žingsniais išėjo iš bažnyčios – lyg koks teatro direktorius, kuriam nerūpi dalyvauti spektaklyje.

Iš vyrų liko tik Megrė ir kunigas, jaunas kunigas aistringu mistiko žvilgsniu. Jis neskubėjo, kaip

senasis klebonas, kurį pažinojo komisaras. Ir nenukąsdavo po pusę eilutės.

Langų stiklai šviesėjo. Lauke aušo rytas. Kažkokiame ūkyje mūkė karvė.

Netrukus visi palenkė nugaras prieš Pakylėjimą. Laibai sužvango mišių patarnautojo skambutis.

Komunijos neėmė tik Megrė. Moterys žengė prie suolo suglaudusios delnus, rimtais veidais. Ostijos, tokios baltos, kad atrodė nerealios, akimirką sustingdavo kunigo rankoje.

Pater Noster...
*Et ne nos inducas in tentationem...**

Senosios damos pirštai pasileido, atidengdami sielvartingą veidą, ir atvertė maldaknygę.

Dar keturios minutės! Maldos. Paskutinė Evangelijos ištrauka! Ir reikės eiti! Nebus jokio nusikaltimo!

Nors perspėjime aiškiai pasakyta: *per pirmąsias mišias...*

Bažnyčios patarnautojas atsistojo ir pasuko į zakristiją: tai buvo ženklas, kad mišios pasibaigė...

* Tėve mūsų... Ir neleisk mūsų gundyti... (*Lot.*)

Sen Fiakro grafienė vėl rymojo užsidengusi veidą rankomis. Ji nejudėjo. Dauguma kitų senučių taip pat sėdėjo sustingusios.

Ite missa est... Mišios pasibaigė...

Tik tada Megrė pajuto, koks jis sunerimęs. Anksčiau to beveik nė nepastebėjo. Jis nejučiomis atsiduso. Nekantriai laukė, kada pasibaigs paskutinė Evangelijos ištrauka, ir ketino eiti pakvėpuoti grynu oru, pažiūrėti į šurmuliuojančius žmones, pasiklausyti jų kalbų apie šį bei tą...

Senutės pabudo visos iškart. Į šaltas bažnyčios plokštes sušiūravo kojos. Durų link nuturseno viena kaimietė, paskui kita. Pasirodė zakristijonas, nešinas gesintuvu, ir žvakių liepsną pakeitė melsvų dūmų srovelė.

Išaušo rytas. Drauge su skersvėjais į navą skverbėsi pilka šviesa.

Bažnyčioje tebuvo trys žmonės... Du... Sugirgždėjo kėdė... Liko tik grafienė, ir Megrė nervai įsitempė iš nekantrumo...

Zakristijonas, baigęs darbą, pažvelgė į ponią de Sen Fiakr. Jo veide buvo matyti dvejonė. Tuo metu prie jos žengė komisaras.

Jie abu priėjo prie grafienės nustebę, kad ji nė nekrusteli, mėgindami įžiūrėti rankų slepiamą veidą.

Megrė susijaudinęs palietė jai petį. Kūnas susvyravo, lyg praradęs menkutę pusiausvyrą, kurią šiaip taip laikė, griuvo ant žemės ir tysojo be gyvybės ženklų.

Grafienė de Sen Fiakr buvo mirusi.

Kūnas buvo nuneštas į zakristiją ir paguldytas ant trijų kėdžių, sustatytų šalimais. Zakristijonas nubėgo pašaukti miestelio gydytojo.

Megrė visai užmiršo, kad jo buvimas čia atrodo keistai. Tik po keleto minučių susigriebė, kodėl karštame kunigo žvilgsnyje slypi įtarus klausimas.

– Kas jūs? – pagaliau pasiteiravo kunigas. – Kaip čia yra...

– Komisaras Megrė, kriminalinė policija.

Jis pažvelgė kunigui į veidą. Tai buvo trisdešimt penkerių metų vyras, taisyklingų, bet tokių rimtų bruožų, kad panėšėjo į rūsčius anų laikų vienuolius.

Šventikas buvo baisiai susijaudinęs. Ir jau ne tokiu tvirtu balsu sumurmėjo:

– Juk nenorite pasakyti, kad...

Jie nedrįso nurengti grafienės. Veltui pridėjo jai prie lūpų veidrodėlį. Pasiklausė širdies, bet ji neplakė.

– Nematau žaizdų... – tiek tepasakė Megrė.

Ir permetė akimis sustingusią aplinką, kur per trisdešimt metų nepasikeitė jokia smulkmena. Toje pačioje vietoje buvo ir grafinėliai, ir arnotas, paruoštas kitoms mišioms, ir sutana, ir mažojo patarnautojo kamža.

Murzina šviesa, sklindanti pro arkinį langą, blukino žibalinės lempos spindulius.

Buvo karšta ir sykiu šalta. Kunigui nedavė ramybės baisios mintys.

– Bet juk negalima teigti...

Drama! Megrė iš pradžių nieko nesuprato. Tačiau vaikystės prisiminimai plūdo kaip oro gūsiai.

...Bažnyčia, kurioje buvo įvykdytas nusikaltimas, turi būti iš naujo pašventinta vyskupo...

Kaipgi galėjo įvykti nusikaltimas? Nenuaidėjo šūvis! Prie grafienės niekas net neprisiartino! Per visas mišias Megrė nepaleido jos iš akių!

Nebuvo pralieto kraujo, nebuvo pastebimų žaizdų!

– Antrosios mišios prasideda septintą valandą, ar ne?

Jiems palengvėjo išgirdus sunkius gydytojo žingsnius: šį energingą vyruką prieloškė zakristijoje tvyranti atmosfera, ir jis paeiliui nužvelgė komisarą ir kunigą.

– Ji mirusi? – paklausė jis.

Gydytojas nedvejodamas atsagstė korsažą, o kunigas nusigręžė. Bažnyčioje sukaukšėjo sunkūs žingsniai. Paskui, išjudinti varpininko, suskambo varpai. Pirmieji septintos valandos dūžiai.

– Mano nuomone, tai gali būti tik embolija... Aš nebuvau grafienės asmeninis gydytojas, ji pasirinko kolegą iš Muleno... Bet du ar tris kartus buvau pakviestas į pilį... Jos širdis labai ligota...

Zakristija buvo ankšta. Joje vos išsiteko trys vyrai ir lavonas. Atėjo du patarnautojai, nes septintos valandos mišios buvo iškilmingos.

– Lauke turėtų būti jos automobilis! – tarė Megrė. – Reikia parvežti ją namo.

Komisaras vis dar jautė į jį įsmeigtą neramų kunigo žvilgsnį. Ar jis ką nors įtarė? Nežinia, bet kol zakristijonas, vairuotojo padedamas, nešė kūną į automobilį, kunigas priėjo prie Megrė.

– Ar jūs tikras, kad... Man dar liko dvejos mišios... Šiandien Vėlinės... Mano tikintieji...

Kadangi grafienė mirė nuo embolijos, tai argi Megrė neturėjo teisės nuraminti kunigo?

– Juk girdėjote, ką pasakė gydytojas...

– Tačiau jūs atėjote čia šiandien, kaip tik per šitas mišias...

Megrė pasistengė neišsiduoti.

– Atsitiktinumas, pone kunige... Mano tėvas palaidotas jūsų kapinėse...

Ir nuskubėjo prie automobilio, seno dviviečio modelio, kurio vairuotojas jau suko rankenėlę. Gydytojas nežinojo ką daryti. Aikštėje buvo keletas žmonių, nesuprantančių, kas čia dedasi.

– Važiuokite su mumis...

Bet lavonas užėmė viduje visą vietą. Megrė su gydytoju susispaudė šalia sėdynės.

– Jūs atrodote nustebęs dėl to, ką pasakiau... – sumurmėjo daktaras, dar kaip reikiant neatgavęs pasitikėjimo. – Jei žinotumėte, kokia padėtis, gal suprastumėt... Grafienė...

Jis nutilo, pažvelgęs į vairuotoją juoda livrėja, abejingai vairuojantį automobilį. Jie važiavo per nuožulnią didžiąją aikštę, kurią iš vienos pusės rėmino bažnyčia, pastatyta ant šlaito, o iš kitos –

Dievo Motinos tvenkinys, šįryt apsitraukęs nuodingu pilkumu.

Mari Taten smuklė, pirmasis kaimo namas, buvo dešinėje. Kairėje ėjo ąžuolais apsodinta alėja, kurios gale dumsavo tamsus pilies masyvas.

Ir vienodas dangus, šaltas kaip čiuožykla.

– Žinote, čia bus dramų... Todėl kunigas ir raukosi.

Gydytojas Bušardonas buvo valstietis, valstiečio sūnus. Jis vilkėjo medžioklės drabužiais, avėjo guminiais batais.

– Ėjau prie tvenkinių medžioti ančių...

– Jūs nevaikštote į mišias?

Gydytojas mirktelėjo viena akimi.

– Įsidėmėkite, kad tai man netrukdė bičiuliautis su buvusiu kunigu... Bet šis...

Jie įvažiavo į parką. Dabar buvo matyti pilies detalės: pirmo aukšto langai uždarytomis langinėmis, du kampiniai bokštai – vienintelės senosios pastato dalys.

Automobiliui sustojus prie durų, Megrė įsmeigė žvilgsnį į grotuotus langus pažemėje ir išvydo garų pilnas virtuves, storą moteriškę, pešančią kurapkas.

Vairuotojas nežinojo, ko griebtis, ir nedrįso atidaryti automobilio durelių.

– Ponas Žanas tikriausiai dar bus neatsikėlęs...

– Pašaukite bet ką... Ar namuose yra daugiau tarnų?..

Komisarui sudrėko šnervės. Lauke tikrai buvo šalta. Jis stovėjo kieme su gydytoju, kuris pradėjo kimštis pypkę.

– Kas tas ponas Žanas?

Bušardonas patraukė pečiais ir keistai vyptelėjo.

– Jūs jį pamatysite.

– Bet kas jis toks?

– Jaunuolis... Žavingas jaunuolis...

– Giminaitis?

– Galima vadinti ir taip!.. Tam tikra prasme!.. Et, verčiau pasakysiu iš karto!.. Tai grafienės meilužis... Oficialiai – jos sekretorius...

Pažvelgęs gydytojui į akis, Megrė prisiminė drauge su juo lankęs mokyklą! Bet niekas jo neatpažino! Jam keturiasdešimt dveji metai! Jis sustorėjo!

Pilį Megrė pažinojo geriau nei kas nors kitas. Ypač ūkinius trobesius. Žengęs vos keletą žingsnių, išvydo valdytojo namą, kur buvo gimęs.

Gal kaip tik šie prisiminimai ir drumstė jo sielą! Visų pirma prisiminimai apie Sen Fiakro grafienę, kokią ją pažinojo: jauną moterį, kuri papras-

tam kaimo berniūkščiui, koks jis tada buvo, įkūnijo moteriškumą, grakštumą, kilnumą...

Ji mirė! Ir kaip koks daiktas buvo įgrūsta į automobilį, dar ir kojas teko sulenkti! Niekas net neužsagstė korsažo, ir balti marškiniai kyšojo iš po juodos gedulo suknelės!

...bus įvykdytas nusikaltimas...

Tačiau gydytojas tvirtino, jog ji mirė nuo embolijos! Koks stebukladarys galėjo tai numatyti? Ir kam šaukti policiją?

Pilyje prasidėjo lakstymas. Atsidarinėjo ir užsidarinėjo durys. Liokajus, nespėjęs kaip reikiant apsivilkti livrėjos, pravėrė paradines duris, bet nesiryžo išeiti. Už jo pasirodė vyriškis su pižama, išsitaršiusiais plaukais, pavargusiomis akimis.

– Kas čia darosi? – sušuko jis.

– Alfonsas! – komisarui į ausį ciniškai burbtelėjo gydytojas.

Virėja taip pat buvo perspėta. Ji tylėdama žiūrėjo pro pusrūsio langą. Langeliai vėrėsi ir palėpėse, tarnų kambariuose.

– Klausykite! Ko laukiat, kodėl nenešat grafienės į lovą? – piktai užriko Megrė.

Šis šurmulys jam atrodė šventvagiškas, nes nesiderino su vaikystės prisiminimais. Ir dėl to jis prastai jautėsi ne tik dvasiškai, bet ir fiziškai!

...bus įvykdytas nusikaltimas...

Suskambo antrieji varpai, kviečiantys mišių. Žmonės tikriausiai skubėjo. Kai kurie ūkininkai vežimais traukė iš toli. Jie vežėsi gėlių, kurias ketino padėti kapinėse ant kapų.

Žanas nedrįso prieiti artyn. Liokajus, atidaręs automobilio dureles, taip ir sustingo nieko daugiau nesiimdamas.

– Ponia grafienė... Ponia... – lemeno jis.

– Na?.. Gal ruošiatės ją čia palikti? Ką?

Ir ko tas velnio gydytojas taip ironiškai viepiasi?

Megrė pradėjo komanduoti.

– Nagi! Du vyrai... Jūs! (Jis parodė į vairuotoją.) Ir jūs! (Jis parodė į tarną.) Nuneškite ją į jos kambarį...

Kai jie lenkėsi prie automobilio, vestibiulyje sučirškė skambutis.

– Telefonas!.. Keista, tokiu metu!.. – nusistebėjo Bušardonas.

Žanas nedrįso atsiliepti. Atrodė lyg netekęs sąmonės. Todėl Megrė nuskubėjo į vidų ir pakėlė ragelį.

– Alio!.. Taip, čia pilis...

Pasigirdo netolimas balsas:

– Gal galėtumėte pakviesti mano motiną? Ji jau turėtų būti grįžusi iš mišių...

– Kas kalba?

– Grafas de Sen Fiakras... Beje, tai ne jūsų reikalas... Pakvieskite motiną...

– Valandėlę... Gal galėtumėte pasakyti, iš kur skambinat?

– Iš Muleno! Bet, po velnių, sakau jums...

– Atvažiuokite! Taip bus geriau! – tarstelėjo Megrė ir padėjo ragelį.

Jis gavo prisiglausti prie sienos, praleisdamas du tarnus, nešančius kūną.

2

MALDAKNYGĖ

– Ar jūs eisite į kambarį? – paklausė gydytojas, kai velionė buvo paguldyta ant lovos. – Reikia, kad kas nors padėtų man ją nurengti.

– Tuoj surasime kambarinę! – pasakė Megrė.

Ir iš tiesų Žanas užlipo į palėpę ir atsivedė kokių trisdešimties metų moterį, kuri išgąstingai dairėsi aplinkui.

– Dinkit iš čia! – paliepė komisaras tarnams, kuriems to ir tereikėjo.

Megrė sulaikė Žaną už rankovės, nužvelgė nuo galvos ligi kojų ir nusivedė į lango nišą.

– Kokie jūsų santykiai su grafienės sūnumi?

– Bet... aš...

Jaunuolis buvo liesas, o dryžuota abejotino švarumo pižama neteikė jam orumo. Jis vengė Megrė žvilgsnio. Ir turėjo įprotį traukyti pirštus, lyg norėdamas juos pailginti.

– Palaukite! – pertraukė jį komisaras. – Kalbėsime tiesiai, kad negaištume laiko.

Už sunkių ąžuolinių kambario durų buvo girdėti žingsniai, lovos spyruoklių girgždesys, įsakymai, kuriuos kambarinei pusbalsiu davinėjo gydytojas Bušardonas: jie nurenginėjo numirėlę.

– Kokia tiksliai jūsų padėtis pilyje? Kiek laiko čia esate?

– Jau ketverius metus...

– Ar anksčiau pažinojote grafienę de Sen Fiakr?

– Mane... tiesą sakant, mane jai pristatė bendri draugai... Tėvai buvo neseniai nuskurdę, bankrutavus mažam Liono bankui... Atvykau čia kaip patikėtinis rūpintis asmeniniais grafienės reikalais...

– Atsiprašau! O ką veikėte anksčiau?

– Keliavau... Rašiau kritinius straipsnius apie meną...

Megrė nenusišypsojo. Beje, atmosfera ir nenuteikė ironijai.

Pilis buvo didžiulė. Iš lauko ji atrodė gana padoriai. Bet vidus buvo toks pat nušiuręs kaip ir jaunuolio pižama. Visur pilna dulkių, senų negražių niekučių, krūvos nereikalingų daiktų. Apmušalai nublukę.

O ant sienų šviesavo dėmės, rodančios, jog iš ten išnešti baldai.

Suprantama, gražiausi! Turintys šiokią tokią vertę!

– Ir jūs tapote grafienės meilužiu...

– Kiekvienam valia mylėti, ką...

– Kvailys! – suniurzgė Megrė ir atsuko pašnekovui nugarą.

Lyg ir taip viskas nebūtų aišku! Pakako užmesti akį į Žaną! Pakako valandėlę pakvėpuoti pilies oru! Ir pagauti tarnų žvilgsnius!

– Ar žinote, kad tuoj atvažiuos jos sūnus?

– Ne... Kodėl man tai turi rūpėti?

Jis tebesuko į šalį akis. Ir dešine ranka timpčiojo kairės rankos pirštus.

– Norėčiau apsirengti... Man šalta... Bet kodėl policija ėmėsi?..

– Taip, eikite rengtis!

Ir Megrė pastūmė kambario duris nežiūrėdamas į lovą, kur numirėlė gulėjo visiškai nuoga.

Kambarys panėšėjo į kitas namo patalpas. Buvo per daug erdvus, per daug šaltas, prigrūstas senų, niekam tinkamų daiktų. Panoręs atsiremti į marmurinį židinį, Megrė pastebėjo, kad jis suskilęs.

– Ar ką nors radote? – paklausė Bušardono komisaras. – Luktelėkite... Malonėkite mus palikti, panele.

Jis uždarė paskui kambarinę duris, nuėjęs prie lango, priglaudė kaktą prie stiklo ir žvilgsniu nuklydo į parką, apklotą nukritusiais lapais ir šarma.

– Galiu tik patvirtinti tai, ką neseniai sakiau. Mirtis ištiko staiga sustojus širdžiai.

– Kodėl ji sustojo?

Gydytojas neaiškiai numojo ranka, užmetė ant lavono antklodę, priėjo prie lango ir, atsistojęs šalia Megrė, užsidegė pypkę.

– Gal iš susijaudinimo... Gal nuo šalčio? Ar bažnyčioje buvo šalta?

– Priešingai! Žinoma, jūs neradote jokių žaizdos žymių?

– Jokių!

– Net vos pastebimo adatos dūrio?

– Aš apie tai pagalvojau... Ničnieko!.. Grafienei nebuvo suleista jokių nuodų... Pats matote, sunku būtų teigti...

Megrė stovėjo suraukęs kaktą. Kairėje, po medžiais, raudonavo valdytojo namo stogas, ten jis gimė.

– Pora žodžių... Koks buvo pilies gyvenimas? – pusbalsiu paklausė jis.

– Jūs žinote tiek pat, kiek ir aš... Grafienė – viena iš tų moterų, kurios pavyzdingai elgiasi iki keturiasdešimties ar keturiasdešimt penkerių metų... Tada mirė grafas, o sūnus išvažiavo į Paryžių tęsti mokslų...

– O čia?

– Ėmė važinėti sekretoriai, užsibūnantys ilgiau ar trumpiau... Paskutinį jūs matėte...

– Ar ji turtinga?

– Pilis įkeista... Trys iš keturių ūkių parduoti... Kartkartėmis atvažiuoja antikvaras pasiimti to, kas dar turi šiokią tokią vertę...

– O sūnus?

– Aš jį blogai pažįstu! Šnekama, jog jis geras diegas...

– Dėkoju!

Megrė susiruošė išeiti. Bušardonas nusekė jam iš paskos.

– Tarp mūsų kalbant, įdomu būtų sužinoti, kokie vėjai jus atpūtė į bažnyčią kaip tik šį rytą...

– Taip, įdomu...

– Man toks įspūdis, lyg būčiau jus kažkur matęs...

– Gali būti...

Megrė paspartino žingsnį, eidamas per koridorių. Jo galvoje buvo šiokia tokia tuštuma, nes per mažai miegojo. O gal ir persišaldė Mari Taten smuklėje. Jis išvydo laiptais lipantį Žaną, apsivilkusį pilku kostiumu, bet dar su šlepetėmis. Tuo metu į pilies kiemą įsuko automobilis be duslintuvo.

Tai buvo ryškiai geltona lenktyninė mašina, ilga, siaura, nepatogi. Po valandėlės į vestibiulį atskubėjo vyriškis odiniu paltu ir, nusiėmęs šalmą, sušuko:

– Ei! Ar yra kas nors? Nejau čia visi dar miega?

Staiga jis pamatė Megrė ir smalsiai jį nužvelgė.

– Ką jūs?..

– Ša! Turiu su jumis pasikalbėti...

Greta komisaro stovėjo išbalęs, sunerimęs Žanas. Eidamas pro jį, Sen Fiakro grafas pliaukštelėjo jam per petį ir pajuokavo:

– Tu vis dar čia, ištvirkėli!

Regis, jis ant jo už tai nepyko. Tik labai niekino.

– Juk neatsitiko nieko baisaus?

– Šįryt bažnyčioje mirė jūsų motina.

Morisas de Sen Fiakras turėjo trisdešimt metų, tiek pat kiek ir Žanas. Jie buvo vienodo ūgio, tik grafas drūtesnis, apkūnesnis. Visa jo esybė, ypač su odiniais drabužiais, alsavo gyvenimo džiaugsmu. Šviesios akys buvo linksmos, pašaipios.

Išgirdęs Megrė žodžius, jis suraukė antakius.

– Ką jūs sakote?

– Ateikite čia.

– Tai bent!.. Aš nė...

– Ką?

– Nieko! Kur ji?

Grafas buvo apstulbęs, sutrikęs. Kambaryje jis tik kilstelėjo paklodę ir žvilgtelėjo velionei į veidą.

Jokių skausmo protrūkių. Jokių ašarų. Jokių dramatiškų judesių. Tik du pašnibždomis ištarti žodžiai:

– Vargšė senutė!..

Žanas pamanė turįs prieiti prie durų, bet grafas jam sviedė:

– Išeik iš čia!

Jis susinervino. Ėmė vaikščioti pirmyn atgal. Susidūrė su gydytoju.

– Nuo ko ji mirė, Bušardonai?

– Jai sustojo širdis, pone Morisai... Bet gal komisaras apie tai žino ką nors daugiau...

Jaunuolis ūmai atsigręžė į Megrė.

– Jūs iš policijos? Ką jūs čia?..

– Gal norėtumėte truputį pasišnekėti? Mielai pasivaikščiočiau keliu... Jūs liekate čia, daktare?

– Matote, aš ėjau medžioti ir...

– Ką gi! Pamedžiosite kitą dieną!

Morisas de Sen Fiakras nusekė paskui Megrė, susimąsčiusiu žvilgsniu žiūrėdamas į žemę priešais save. Kai jie pasiekė pagrindinę pilies alėją, baigėsi septintos valandos mišios ir tikintieji, susirinkę gausiau nei į pirmąsias mišias, ėjo laukan ir būreliais stoviniavo šventoriuje. Kai kurie jau traukė į kapines, ir virš sienos kyšojo tik galvos.

Dienai aušant, šaltis stiprėjo, be abejonės, todėl, kad pakilo šiaurys, kuris gainiojo nukritusius lapus iš vieno aikštės galo į kitą ir skraidino virš Dievo Motinos tvenkinio kaip paukščius.

Megrė kimšosi pypkę. Ar tik čia nebuvo svarbiausia priežastis, dėl kurios jis išsivedė pašnekovą laukan? Nors gydytojas rūkė ir velionės kambaryje. Megrė buvo įpratęs rūkyti bet kur.

Tik ne pilyje! Tai buvo ypatinga vieta, per visą jo jaunystę įkūnijusi tai, kas labiausiai neprieinama!

– Šiandien grafas pasikvietė mane padirbėti su juo bibliotekoje! – šiek tiek didžiuodamasis sakydavo jo tėvas.

Ir berniukas, koks tais laikais buvo Megrė, iš tolo su pagarba žiūrėdavo į vaikišką vežimėlį, kurį parke stumdavo auklė. Kūdikis buvo Morisas de Sen Fiakras!

– Ar jūsų motinos mirtis kam nors naudinga?

– Nesuprantu... Gydytojas sakė...

Grafas nerimavo. Jo judesiai buvo kapoti. Jis griebė popierių, kurį jam ištiesė Megrė ir kuriame buvo pranešama apie nusikaltimą.

– Ką tai reiškia? Bušardonas sakė, kad jai sustojo širdis ir...

– Ir kažkas tai numatė prieš porą savaičių!

Į juos iš tolo spoksojo kaimiečiai. Abu vyrai pamažu artėjo prie bažnyčios, regzdami savo minčių giją.

– Ko šįryt atvažiavote į pilį?

– Aš kaip tik apie tai ir galvoju... – tarė jaunuolis. – Jūs manęs klausėte, ar... Žinoma! Taip... Mano motinos mirtis kai kam naudinga... Man!

Grafas nejuokavo. Jo kaktą temdė susirūpinimas. Kreipdamasis vardu, jis pasveikino pro šalį dviračiu važiuojantį žmogų.

– Kadangi jūs iš policijos, turbūt jau supratote, kokia padėtis... Ir tas galvijas Bušardonas nesusilaikė neišpliurpęs... Motina buvo vargšė senutė... Tėvas mirė... Aš išvažiavau... Turbūt ji kuoktelėjo likusi viena... Iš pradžių laiką leisdavo bažnyčioje... Paskui...

– Su jaunais sekretoriais!

– Nemanau, kad viskas buvo taip, kaip jums atrodo ir kaip priplepėjo Bušardonas... Jokių nedorybių!.. Bet jai reikėjo švelnumo... Reikėjo ką nors globoti... Tie jaunuoliai tuo naudojosi ir siekė daugiau... Atminkite, kad šitai netrukdė jai būti dievobaimingai... Tikriausiai ją žiauriai kankino sąžinė, ji blaškėsi tarp tikėjimo ir šito... šitos...

– Sakote, jums buvo naudinga?..

– Juk žinote, iš mūsų turto ne kažin kas liko... O tokių žmonių kaip jūsų matytas ponas pirštai ilgi... Tarkime, kad po trejeto ketverto metų nieko nebūtų likę.

Grafas buvo be kepurės. Jis ranka persibraukė plaukus. Paskui, patylėjęs ir žiūrėdamas komisarui į akis, pridūrė:

– Turiu pasakyti, kad šiandien atvažiavau čia prašyti motinos keturiasdešimties tūkstančių frankų... Tų keturiasdešimties tūkstančių man reikia sąskai-

tai papildyti, kitaip nebus padengiamos paskolos... Matote, kaip viskas susiję!

Jis nusilaužė šakelę iš gyvatvorės, pro kurią ėjo. Atrodė, jam reikia baisių pastangų, kad nepratrūktų dėl visų šitų nelaimių.

– Ir dar atsitempiau Mari Vasiljevą!

– Mari Vasiljevą?

– Savo draugę! Palikau ją lovoje Mulene... Ji gali tuoj pat išsinuomoti automobilį ir atlėkti čionai... Puikumėlis, ar ne?

Mari Taten smuklėje užgeso lempa, keletas vyrų ten gėrė romą. Autobusas, kursuojantis į Muleną, ruošėsi išvažiuoti pustuštis.

– Ji to nenusipelnė! – užsigalvojęs pasakė Morisas.

– Kas?

– Mama!

Šią akimirką, kad ir toks aukštaūgis, kad ir bepradedąs tukti, Morisas turėjo kažką vaikiška. Gal net jau buvo bepravirkstąs. Vyrai vaikštinėjo palei bažnyčią, vis tuo pačiu keliu, eidami tai tvenkinio link, tai atsukę jam nugarą.

– Sakykite, komisare! Juk negali būti, kad ji nužudyta... kitaip neįmanoma paaiškinti...

Megrė apie tai galvojo taip susikaupęs, kad užmiršo savo pašnekovą. Jis prisiminė net menkiausias pirmųjų mišių smulkmenas.

Grafienė sėdėjo savo suole... Niekas nebuvo prie jos prisiartinęs... Ji paėmė komuniją... Tada atsiklaupė, užsidengusi veidą rankomis... Paskui atsivertė maldaknygę... Po valandėlės vėl užsidengė veidą delnais...

– Trumpam atsiprašysiu.

Megrė užlipo laiptais ir įėjo į bažnyčią, kur zakristijonas jau ruošė altorių iškilmingoms mišioms. Varpininkas, nerangus kaimietis sunkiais, vinimis kaustytais batais, taisė kėdžių eiles.

Komisaras žengė tiesiai prie klauptų, pasilenkė ir pašaukė patarnautoją: šis atsigręžė.

– Kas paėmė maldaknygę?

– Kokią maldaknygę?

– Grafienės. Ji liko čia...

– Jūs manote?..

– Ateik čia! – paliepė Megrė varpininkui. – Ar nematei maldaknygės, kuri gulėjo šioje vietoje?

– Aš?

Arba jis buvo kvailys, arba juo apsimetė. Megrė buvo susinervinęs. Jis pamatė Morisą de Sen Fiakrą, stovintį navos gale.

– Kas buvo priėjęs prie šio suolo?

– Per septintos valandos mišias šioje vietoje sėdėjo gydytojo žmona.

– Maniau, kad gydytojas netikintis.

– Jis – galbūt! Bet jo žmona...

– Gerai! Praneškite visam kaimui, kad tas, kuris atneš man maldaknygę, gaus didelį atlygį.

– Į pilį?

– Ne! Pas Mari Taten.

Lauke Morisas de Sen Fiakras vėl žingsniavo šalia komisaro.

– Niekaip nesuprantu, kuo čia dėta maldaknygė.

– Jai sustojo širdis, ar ne? Taip gali atsitikti smarkiai susijaudinus... Tai įvyko tuoj po komunijos, kitaip tariant, kai grafienė atsivertė maldaknygę...

Bet jaunuolis nepatikliai papurtė galvą.

– Neįsivaizduoju jokios naujienos, kuri galėtų taip sujaudinti mano motiną... Beje, tai būtų taip... taip bjauru...

Grafas sunkiai alsavo. Jis metė niūrų žvilgsnį į pilį.

– Eime ko nors išgerti!

Tačiau jis pasuko ne į pilį, o į smuklę, kur jo pasirodymas visus gerokai sutrikdė. Keturi išgėrinėjantys kaimiečiai staiga pasijuto ne kaip na-

muose! Jie pasveikino grafą su pagarba, atmiešta baime.

Iš virtuvės atbėgo Mari Taten, šluostydamasi rankas prijuoste. Ji sulemeno:

– Pone Morisai... Aš taip sujaudinta to, kas pasakojama... Mūsų vargšė grafienė...

Ji verkė! Tikriausiai verkdavo kaskart, kai kaime kas nors mirdavo.

– Jūs taip pat buvote mišiose, ar ne? – tarė ji, kviesdama Megrė į liudytojus. – Tik pamanykit, niekas nieko nepastebėjo. Žmonės man šitai pasakė čia...

Tokiais atvejais visada nejauku atrodyti mažiau nuliūdusiam nei tie, kurie turėtų būti abejingi. Morisas klausėsi jos užuojautos stengdamasis paslėpti nekantrumą, paskui susitvardęs nuėjo prie lentynos ir, paėmęs iš jos butelį romo, pripylė dvi taures.

Jo pečius nupurtė drebulys, jis vienu mauku išgėrė romą ir tarė komisarui:

– Turbūt persišaldžiau šį rytą...

– Šiame krašte visi sloguoja, pone Morisai.

Ir, kreipdamasi į Megrė, Mari Taten pridūrė:

– Jūs taip pat turėtumėt pasisaugoti! Šiąnakt girdėjau jus kosint.

Kaimiečiai išėjo. Krosnis buvo įkaitusi iki raudonumo.

– Tokia jau šiandien diena! – tarė Mari Taten.

Dėl žvairumo negalėjai suprasti, ar ji žiūri į Megrė, ar į grafą.

– Ar nenorėtumėt ko nors užvalgyti? Oi! Aš buvau taip sukrėsta išgirdusi... kad net užmiršau persirengti...

Mari Taten tik užsirišo prijuostę ant juodos suknelės, su kuria eidavo į bažnyčią. Jos skrybėlaitė tebegulėjo ant stalo.

Morisas de Sen Fiakras išgėrė antrą taurę romo ir pažvelgė į Megrė lyg klausdamas, ką šis ketina daryti.

– Ar pietauti ateisite čia? Aš papjoviau vištą ir...

Bet abu vyrai jau buvo lauke. Prie bažnyčios stovėjo keturi ar penki vežimai, kurių arkliai buvo pririšti prie medžių. Už žemos kapinių sienos šmėžavo vaikštančių žmonių galvos. O pilies kieme geltonas automobilis buvo vienintelė ryškios spalvos dėmė.

– Ar čekis perbrauktasis? – paklausė Megrė.

– Taip! Bet rytoj jis bus pateiktas...

– Ar daug dirbate?

Tyla. Vien jų žingsnių kaukšėjimas gruodo sukaustytame kelyje. Vėjo nešiojamų nukritusių lapų šnaresys. Ir arklių prunkštimas.

– Aš esu kaip tik toks, kokie vadinami niekam tikusiais! Griebiausi ir šio, ir to... Klausykite! Tie keturiasdešimt tūkstančių... Norėjau įkurti kino bendrovę... Prieš tai finansavau vieną radijo aferą...

Dešinėje, virš Dievo Motinos tvenkinio, driokstelėjo duslus trenksmas. Jie pamatė medžiotoją, dideliais žingsniais žirgliojantį prie nušauto laimikio, kur jau plėšėsi jo šuo.

– Tai valdytojas Gotjė... – tarė Morisas. – Tikriausiai išėjo į medžioklę prieš...

Tada grafui ūmai neišlaikė nervai, jis treptelėjo koja, susiraukė ir vos nesukūkčiojo.

– Vargšė senutė!.. – sumurmėjo jis suraukęs lūpas. – Tai... tai taip žema!.. Ir dar tas niekšelis Žanas, kuris...

Lyg burtų lazdele mostelėjus, jie jį pamatė pilies kieme kuldenantį šalia gydytojo ir, atrodo, kažką jam karštai dėstantį, nes labai jau energingai mostagavo liesomis rankomis.

Vėjas tarpais atnešdavo chrizantemų kvapą.

3

MIŠIŲ PATARNAUTOJAS

Nešvietė saulė, kuri būtų iškraipiusi vaizdus, bet netvyrojo ir pilkuma, kuri būtų ištrynusi kontūrus. Kiekvienas daiktas išsiskyrė žiauriu ryškumu: medžių kamienai, nudžiūvusios šakos, akmenys, o labiausiai – juodi į kapines atėjusių žmonių drabužiai. Užtat viskas, kas balta, antkapiai, krakmolytos marškinių krūtinės, senučių kepuraitės, atrodė nerealiai, išdavikiškai: pernelyg jau baltas, akį rėžiantis baltumas.

Jei ne žvarbus šiaurys, čaižantis skruostus, galėjai pamanyti esąs po šiek tiek apdulkėjusiu stikliniu gaubtu.

– Netrukus aš su jumis vėl susitiksiu!

Megrė paliko grafą de Sen Fiakrą prie kapinių vartų. Senutė, sėdėdama ant pačios atsinešto suolelio, pardavinėjo apelsinus ir šokoladą.

Apelsinai! Dideli! Neprinokę! Ir šalti kaip ledas... Nuo jų gėlė dantis, graužė gerklę, bet būdamas dešimties metų Megrė vis tiek juos valgė, nes tai buvo apelsinai.

Jis pasistatė aksominę palto apykaklę. Į nieką nežiūrėjo. Žinojo, kad turi pasukti į kairę ir kad jo ieškomas kapas – trečias už kipariso.

Visi kapai aplinkui buvo papuošti gėlėmis. Iš vakaro moterys kai kuriuos antkapius nuplovė su šepečiu ir muilu. Tvorelės buvo perdažytos.

Čia ilsisi Evaristas Megrė...

– Atleiskite! Čia nerūkoma...

Komisaras neiškart suprato, kad tai sakoma jam. Jis pažvelgė į varpininką, kuris drauge buvo ir kapinių sargas, ir įsikišo į kišenę neužgesintą pypkę.

Negalėjo išsyk galvoti tik apie vieną dalyką. Jį užplūdo prisiminimai, prisiminimai apie tėvą, apie draugą, nuskendusį Dievo Motinos tvenkinyje, apie pilies kūdikį, gulintį tokiame gražiame vežimėlyje...

Žmonės žiūrėjo į jį. Jis žiūrėjo į žmones. Šiuos veidus jau buvo matęs. Bet tada, pavyzdžiui, šis vyras su vaiku ant rankų ir iš paskos sekančia nėščia moterimi buvo ketverių ar penkerių metų bamblys...

Megrė neturėjo gėlių. Antkapis buvo apsitrynęs. Komisaras paniuręs išėjo iš kapinių ir apygarsiai, kad net visi žmonės atsisuko, sumurmėjo:

– Pirmiausia reikėtų surasti maldaknygę!

Jis nenorėjo grįžti į pilį. Kažkas ten jam kėlė pasibjaurėjimą ir net pyktį.

Žinoma, dėl jos gyventojų jis neturėjo jokių iliuzijų. Bet niršo, kad suteršti jo vaikystės prisiminimai! Ypač grafienės, kurią visada matydavo kilnią ir gražią kaip iš paveikslėlių knygos...

Ir štai ji virto kuoktelėjusia sene, išlaikančia meilužius!

Net ne meilužius! Tai nebuvo atviras, pripažintas faktas! Minėtasis Žanas vaidino sekretorių! Nebuvo nei dailus, nei labai jaunas!

Vargšė senutė, kaip sakė jos sūnus, plėšėsi tarp pilies ir bažnyčios!

O paskutinis Sen Fiakro grafas bus areštuotas už nepadengto čekio paleidimą į apyvartą!

Kažkas ėjo priešais Megrė su šautuvu ant peties, ir jis staiga susigriebė traukiąs valdytojo namų link. Komisaras tarėsi atpažinęs siluetą, kurį iš tolo buvo matęs laukuose.

Vyrus skyrė keletas metrų, kai jie pasiekė kiemą, kur prie sienos nuo vėjo glaudėsi pulkelis vištų drebančiomis plunksnomis.

– Ei!

Žmogus su šautuvu atsigręžė.

– Ar jūs Sen Fiakro valdytojas?

– O kas jūs?

– Aš – komisaras Megrė iš kriminalinės policijos.

– Megrė?

Valdytoją suglumino ši pavardė, bet jis nepajėgė tiksliai prisiminti.

– Ar jums jau pranešta?

– Ką tik sužinojau... Buvau medžioklėje. Bet ką policija?..

Tai buvo mažas, kresnas, žilaplaukis vyriškis plonomis, giliomis raukšlelėmis išvagota oda, o jo vyzdžiai tarsi slėpėsi po tankiais antakiais.

– Girdėjau, kad jai širdis...

– Kur jūs einate?

– Juk negaliu rodytis pilyje su purvinais batais ir šautuvu...

Iš medžioklės krepšio tabalavo kiškio galva. Megrė žiūrėjo į namą, prie kurio jie artėjo.

– O! Čia pakeista virtuvė...

Į jį įsmigo nepatiklus žvilgsnis.

– Jau prieš penkiolika metų! – burbtelėjo valdytojas.

– Kuo jūs vardu?

– Gotjė. Ar tiesa, kad ponas grafas atvažiavo be...

Gotjė dvejojo, elgėsi santūriai. Jis nepakvietė Megrė užeiti į vidų. Ir pastūmė duris.

Komisaras vis tiek įėjo ir pasuko į dešinę, į valgomąjį, kvepiantį sausainiais ir vynuogių degtine.

– Ateikite valandėlei, pone Gotjė... Tenai jūsų nereikia... O aš noriu šio to paklausti...

– Greičiau! – pasigirdo iš virtuvės moters balsas. – Atrodo, ten atsitiko kažkas baisaus...

Megrė čiupinėjo ąžuolinį stalą, papuoštą kampuose išdrožinėtais liūtais. Tas pats, kaip ir jo laikais! Po tėvo mirties stalas buvo parduotas naujajam valdytojui.

– Ar ko nors išgersite?

Gotjė rinkosi indaujoje butelį, galbūt norėdamas laimėti laiko.

– Ką jūs galvojate apie tą poną Žaną? Kokia ten jo pavardė?

– Mėtėjė... gana gera šeima iš Buržo...

– Ar grafienei jis brangiai kainavo?

Gotjė įpylė į taureles degtinės, bet atkakliai tylėjo.

– Ką jis veikė pilyje? Kaip valdytojas, jūs turbūt viskuo rūpinatės.

– Viskuo!

– O jis?

– Jis neveikė nieko... Parašydavo keletą asmeninių laiškų... Iš pradžių teigė iš ponios grafienės pinigų užsidirbąs finansinėmis žiniomis... Nupirko vertybinių popierių, kurie po keleto mėnesių nupigo... Bet jis tvirtino viską atgausiąs ir uždirbsiąs dar daugiau nauju fotografavimo būdu, kurį išradęs jo draugas... Poniai grafienei tai kainavo apie šimtą tūkstančių frankų, o draugas dingo... Ir pagaliau ta reprodukcijų klišių istorija... Aš apie tai nieko neišmanau... Kažkas panašaus į fotograviūras ar heliograviūras, tik brangiau...

– Žanas Mėtėjė buvo labai veiklus!

– Jis daug bruzdėjo, ir vis tuščiai... Rašė straipsnius „Muleno laikraščiui“, ir laikraštis turėjo juos spausdinti dėl ponios grafienės... Ten jis ir išmėgino savo klišes, o direktorius nedrįso išgrūsti jo pro duris... Į jūsų sveikatą!

Staiga sunerimęs, jis paklausė:

– Ar tarp jo ir pono grafo nieko neįvyko?

– Visiškai nieko.

– Manau, jūs čia atsidūrėte atsitiktinai... Nėra jokios priežasties, nes tai širdies liga...

Blogiausia, kad negalėjai pagauti valdytojo žvilgsnio. Jis nusišluostė ūsus ir išėjo į gretimą kambarį.

– Ar jūs nieko prieš, jei persirengsiu?.. Turėjau eiti į iškilmingas mišias, o dabar...

– Mes dar pasimatysime! – išeidamas tarė Megrė.

Nespėjęs uždaryti durų, jis išgirdo klausiant taip ir nepasirodžiusią moterį:

– Kas jis?

Kiemas, kur kitados Megrė žaidė rutuliais ant suplūktos žemės, buvo išgrįstas smiltainiu.

Aikštę užtvindė kaimiečiai šventadieniais drabužiais, iš bažnyčios sklido vargonų melodijos. Vaikai, aprengti naujais kostiumėliais, nedrįso žaisti. Žmonės iš kišenių traukėsi nosines. Visų nosys buvo raudonos. Aplinkui girdėjai garsų šnypštimąsi.

Megrė pasiekė sakinių nuotrupos.

– Tai policininkas iš Paryžiaus...

– ...Regis, jis bus atvažiavęs dėl Matjė karvės, kuri aną savaitę nugaišo...

Jaunas dabita, į tamsiai mėlynos saržos švarko kilpelę įsikišęs raudoną gėlę, švariai nusiprausęs veidą, plaukus išsitepęs kosmetiniu briliantinu, ryžosi pasakyti komisarui:

– Jūs laukiamas pas Taten dėl berniuko, kuris pavogė...

Jis stumtelėjo alkūne draugus, tvardydamas besiveržiantį juoką, ir nusisuko.

Jaunuolis nieko neišsigalvojo. Dabar Mari Taten smuklėje tvyrojo karštesnis, tvankesnis oras. Buvo baisiai prirūkyta. Prie stalo valstiečių šeima valgė iš namų atsivežtą maistą ir gėrė didelius puodelius kavos. Tėvas peiliu pjaustė džiovintą dešrą.

Jaunimas siurbčiojo limonadą, seniai – vynuogių degtinę. O Mari Taten be perstojo tupinėjo.

Atėjus komisarui, iš kampo pakilo moteris drėgnomis lūpomis ir sunerimusi, neryžtingai žengė prie jo. Suėmusi už peties, ji laikė berniūkštį, kurio rusvus plaukus Megrė atpažino.

– Ar jūs ponas komisaras?

Visi atsigręžė į ją.

– Pirmiausia noriu pasakyti, pone komisare, kad mūsų šeima visada buvo garbinga! Nors mes ir vargšai... Suprantate?.. Kai pamačiau, kad Ernestas...

Berniukas išbalęs žiūrėjo tiesiai priešais save, nerodydamas nė menkiausio susijaudinimo.

– Tai tu paėmei maldaknygę? – paklausė Megrė, pasilenkęs prie jo.

Jokio atsakymo. Žvilgsnis aštrus, laukinis.

– Atsakyk ponui komisarui...

Tačiau berniukas nepražiojo burnos. Viskas įvyko labai greitai! Motina skėlė jam antausį, kuris raudona dėme įsispaudė kairiajame skruoste. Vaiko galva susvyravo. Akys šiek tiek sudrėko, lūpos suvirpėjo, bet jis nė nekrustelėjo.

– Ar atsakysi pagaliau, nevidone?

Ir kreipdamasi į Megrė:

– Štai kokie dabar vaikai! Jau visą mėnesį zirzia, kad nupirkčiau jam maldaknygę! Didžiulę, kaip pono kunigo! Ar galite įsivaizduoti?.. Todėl, vos išgirdusi apie ponios grafienės maldaknygę, iškart pagalvojau... Be to, nustebau, kai jis grįžo tarp antrųjų ir trečiųjų mišių, nes paprastai valgo klebonijoje... Nuėjau į jo kambarį ir radau ją po čiužiniu...

Motinos ranka antrąkart nusileido sūnui ant skruosto, bet šis nė nekryptelėjo, kad išvengtų smūgio.

– Aš jo metų net skaityti nemokėjau! Ir vis tiek niekada nebuvau tokia pagedusi, kad pavogčiau knygą...

Smuklėje vyravo pagarbi tyla. Megrė rankose laikė maldaknygę.

– Dėkoju, ponia.

Jis nekantravo ją pasivartyti. Tad apsimetė einąs į salės galą.

– Pone komisare...

Moteris jį pašaukė. Ji buvo sutrikusi.

– Girdėjau, kad priklauso atlygis... Ne todėl, kad Ernestas...

Megrė padavė jai dvidešimt frankų, kuriuos ji rūpestingai įsidėjo į rankinę. Paskui nutempė sūnų prie durų bardamasi:

– O tu, pakartuve, man dar atsiimsi...

Megrė akimis susitiko su berniuko žvilgsniu. Tai truko vos keletą sekundžių. Tačiau ir vienas, ir kitas suprato, kad jie draugai.

Gal todėl, kad Megrė kitados troško, – nors niekada taip ir neturėjo! – maldaknygės paauksuotais krašteliais, ne tik su paprastomis mišiomis, bet ir visais liturginiais tekstais, surašytais dviem stulpeliais: lotyniškai ir prancūziškai.

– Kelintą valandą grįšite pietauti?

– Nežinau.

Megrė buvo belipąs į savo kambarį pavartyti maldaknygės, bet prisiminęs stogą, pro kurį kiaurai švilpauja skersvėjai, verčiau pasirinko vieškelį.

Lėtai žingsniuodamas pilies link, jis atvertė knygą, ant kurios viršelių buvo įspausti Sen Fiakrų herbai. Tikriau neatvertė. Maldaknygė pati atsivertė tame puslapyje, kur tarp dviejų lapelių buvo įdėtas popierius.

221 puslapis. *Malda po Komunijos.*

Ten gulėjo nerūpestingai iškirpta laikraščio skiautė, kuri iš pirmo žvilgsnio atrodė gana keista, lyg blogai atspausdinta.

Paryžius, lapkričio 1 diena. Šį rytą viename Miromenilio gatvės bute, kur jau keletą metų gyveno grafas de Sen Fiakras ir jo draugė rusė Mari V., įvyko dramatiška savižudybė.

Pareiškęs draugei, kad jam gėda dėl skandalo, sukelto vieno jo šeimos nario, grafas paleido sau į galvą brauningo kulką ir po keleto minučių mirė neatgavęs sąmonės.

Mes manome, kad jis kalbėjo apie labai skausmingą šeimyninę dramą ir kad minėtas asmuo buvo ne kas kitas, o nelaimingojo motina.

Per kelią krypuojantis žąsinas tiesė į Megrė snapą, piktai šnypšdamas. Varpai skalambijo visu garsumu, o minia trypčiodama lėtai brovėsi iš mažytės bažnytėlės, iš kurios sklido smilkalų ir užgesintų žvakių kvapai.

Megrė įsikišo į palto kišenę storą maldaknygę, ir drabužis iškart išsipūtė. Jis sustojo atidžiau apžiūrėti to nelemto popiergalio.

Nusikaltimo ginklas! Septynių centimetrų ilgio ir penkių pločio laikraščio iškarpa!

Grafienė de Sen Fiakr atvyko į pirmąsias mišias ir atsiklaupė klaupte, nuo amžių priklausiusiame jos šeimai.

Ji paėmė komuniją. Tai buvo numatyta. Paskui atsivertė maldaknygę, norėdama perskaityti *Maldą po Komunijos*.

Ten buvo ginklas! Megrė visaip vartaliojo popieriaus skiautę. Ji jam atrodė kažkuo įtartina. Be kita ko, jis apžiūrėjo raidžių išdėstymą ir įsitikino, kad jos spausdintos ne rotaprintu, kaip tikrame laikraštyje.

Tai buvo paprastas atspaudas, surinktas rankiniu būdu. Įrodymas – antroje lapelio pusėje buvo lygiai toks pat tekstas.

Nesivarginta dėl smulkmenų arba neturėta laiko. Be to, argi grafienei būtų kilusi mintis perversti popierių? Argi ji nenumirė anksčiau, prislėgta jaudulio, pasipiktinimo, gėdos, kančios?

Megrė veidas baisiai persikreipė: jis niekada nebuvo matęs tokio niekšiško ir drauge tokio gudraus nusikaltimo.

Ir žudikas dar susimanė perspėti policiją!

Tarkim, maldaknygė nebūtų buvusi surasta...

Žinoma! Taip ir yra! Maldaknygė neturėjo būti surasta! O tada nebūtų įmanoma kalbėti apie nusikaltimą, ko nors kaltinti! Grafienė mirė, ūmai sustojus širdžiai!

Komisaras staiga apsisuko. Jam atėjus pas Mari Taten, visi tik ir tekalbėjo apie jį ir apie maldaknygę.

– Ar žinote, kur gyvena mažasis Ernestas?

– Trečias namas už bakalėjos parduotuvės, didžiojoje gatvėje...

Megrė nuskubėjo tenai. Vienaaukštė trobelė. Ant sienos, abipus indaujos, – padidintos tėvo ir motinos fotografijos. Jau persirengusi moteris sukosi virtuvėje, kuri kvepėjo jautienos kepsniu.

– Ar jūsų sūnaus čia nėra?

– Jis persirenginėja. Nėra ko purvinti šventadienių drabužių... Matėte, kaip aš jį papurčiau!..

Vaikas, turintis prieš akis tik gerus pavyzdžius, vis tiek...

Atidariusi duris, ji šūktelėjo:

– Eikš čia, nenaudėli!

Megrė pamatė berniuką apatinėmis kelnėmis, mėginantį pasislėpti.

– Leiskite jam apsirengti! – tarė Megrė. – Pasikalbėsiu su juo paskui...

Moteris toliau ruošė pietus. Jos vyras tikriausiai gėrė aperityvą Mari Taten smuklėje.

Pagaliau durys atsidarė ir įėjo Ernestas, baugštus, jau su kasdieniais drabužiais, kurių kelnės jam buvo per ilgos.

– Eime, pasivaikščiosi su manim...

– Jūs norite?.. – sušuko moteris. – Bet tada... Ernestai... Greit apsivilk gražųjį kostiumą.

– Nėra reikalo, ponia!.. Eime, vyruti...

Gatvė buvo tuščia. Visas miestelio gyvenimas susitelkė aikštėje, kapinėse ir Mari Taten smuklėje.

– Rytoj padovanosiu tau dar storesnę maldaknygę, kur kiekvienos eilutės pirmosios raidės bus raudonos...

Berniūkštis apstulbo. Vadinasi, komisaras žino, kad būna maldaknygių su raudonomis pirmosiomis raidėmis, kaip ta, kuri guli ant altoriaus.

– Bet tu man atvirai pasakysi, kur gavai šitą! Aš tavęs nebarsiu...

Keista buvo matyti, kaip berniuką persmelkia kaimietiškas nepasitikėjimas! Jis tylėjo. Jau buvo pasirengęs gintis.

– Ar tu ją radai ant klaupto?

Tyla! Vaiko skruostai ir nosies galiukas buvo nuberti strazdanomis. Putlios lūpos mėgino likti ramios.

– Argi nesupratai, kad aš tavo draugas?

– Taip... Jūs davėte mamai dvidešimt frankų...

– Na ir kas?..

Berniukas jam atkeršijo.

– Grįžtant mama pasakė, kad mušė mane tik dėl akių ir davė penkiasdešimt santimų...

Štai tau! Šis vaikėzas žino, ką daro! Kokios mintys sukasi jo galvoje, per didelėje tokiam liesam kūnui?

– O zakristijonas?

– Jis man nieko nesakė...

– Kas paėmė maldaknygę nuo klaupto?

– Nežinau...

– O kur tu ją radai?

– Po savo kamža zakristijoje... Turėjau eiti valgyti į kleboniją. Bet užmiršau nosinę... Čiupinėdamas kamžą, pajutau kažką kieta...

– Ar zakristijonas buvo tenai?

– Jis buvo bažnyčioje, gesino žvakes... Žinote, tos su raudonomis raidėmis labai brangios...

Taigi kažkas paėmė maldaknygę nuo klaupto ir trumpam paslėpė zakristijoje po mišių patarnautojo kamža, be abejonės, tikėdamasis vėliau ją pasiimti!

– Ar buvai ją atsivertęs?

– Nespėjau... Norėjau suvalgyti minkštai virtą kiaušinį... Mat sekmadieniais...

– Žinau.

Ernestas stebėjosi, iš kur šitas miesto žmogus gali žinoti, kad sekmadieniais klebonijoje jis gauna kiaušinį ir uogienės.

– Gali sau eiti...

– Ar tikrai padovanosite?..

– Taip, maldaknygę... Rytoj... Iki pasimatymo, berniuk...

Megrė ištiesė jam ranką, ir vaikas valandėlę padvejojo prieš paduodamas savąją.

– Puikiai žinau, kad tai melas! – nueidamas vis dėlto tarė jis.

Nusikaltimas įvykdytas trim etapais: kažkas surinko ar užsakė surinkti straipsnį linotipu, kurį galima rasti tik labai svarbiame laikraštyje ar spaustuvėje.

Kažkas įkišo popierių į maldaknygę, pasirinkdamas puslapį.

Ir kažkas pasiėmė maldaknygę ir kuriam laikui paslėpė ją zakristijoje po kamža.

Gal viską padarė tas pats žmogus? Gal kiekvieną darbą atliko vis kitas? O gal du darbai padaryti to paties vykdytojo?

Praeidamas pro bažnyčią, Megrė pamatė iš jos išeinantį kunigą, kuris žengė prie jo. Komisaras palaukė jo po tuopomis, šalia apelsinų ir šokolado pardavėjos.

– Einu į pilį... – tarė kunigas, susigretinęs su Megrė. – Pirmą kartą aukoju mišias net nežinodamas, ką darau. Mintis apie nusikaltimą...

– Tai tikrai nusikaltimas! – pasakė Megrė.

Juodu žingsniavo tylėdami. Netardamas nė žodžio, komisaras padavė bendrakeleiviui popieriaus skiautę, kurią šis perskaitė ir grąžino atgal.

Dar kokį šimtą metrų jie kulniavo nepersimesdami nė žodeliu.

– Netvarka prišaukia netvarką... Bet ji buvo vargšelė...

Jie abu turėjo laikyti skrybėles, nes šiaurys dabar šėlo dvigubai smarkiau.

– Man neužteko jėgų... – niūriai pridūrė kunigas.

– Jums?

– Ji kasdien pas mane ateidavo... Buvo pasirengusi grįžti į Viešpaties kelią... Bet ten kasdien...

Kunigo balsas sugriežtėjo.

– Nenorėjau ten eiti! O juk tai buvo mano pareiga...

Jiems teko sustoti, nes didžiąja pilies alėja ėjo du vyrai, kuriuos jie turėjo susitikti. Komisaras su kunigu atpažino gydytoją ruda barzdele, o šalia jo – aukštą, liesą Žaną Mėtėjė, kažką karštai dėstantį. Kieme tebestovėjo geltonas automobilis. Nesunku buvo atspėti, kad Mėtėjė nedrįsta grįžti į pilį, kol ten yra grafas de Sen Fiakras.

Kaimą gaubianti neaiški šviesa. Neaiški padėtis. Neaiškūs vaikščiojimai pirmyn atgal!

– Eime! – paragino Megrė.

Gydytojas turbūt pasakė sekretoriui tą patį, nusitempė jį ateinančiųjų link, o juos susitikęs tarė:

– Laba diena, pone kunige! Žinokite, aš galiu jus nuraminti... Nors esu netikintis, suprantu, kokį nerimą jums kelia mintis, kad jūsų bažnyčioje gal buvo įvykdytas nusikaltimas. Tai štai, nusikaltimo nebuvo! Mokslas kategoriškai teigia... *Mūsų* grafienė mirė sustojus širdžiai...

Megrė priėjo prie Žano Mėtėjė.

– Turiu vieną klausimą...

Jis pajuto, kad jaunuolis nervinasi ir sunkiai alsuoja iš susijaudinimo.

– Kada paskutinį kartą buvote „Muleno laikraštyje“?

– Aš... Palaukite...

Žanas jau buvo beatsakąs. Tačiau pabudo nepasitikėjimas. Jis metė į komisarą įtarų žvilgsnį.

– Kodėl manęs to klausiate?

– Nesvarbu!

– Ar būtinai turiu atsakyti?

– Jūsų valia tylėti!

Gal jo veidas ir neatrodė kaip išsigimėlio, bet buvo neramus, graužiamas rūpesčio. Ir dar tas baisus dirglumas, galintis sudominti gydytoją Bušardoną, besikalbantį su kunigu.

– Žinau, kad viskas bus užkarta ant mano galvos!.. Bet aš ginsiuosi...

– Suprantama! Jūs ginsitės!

– Pirmiausia noriu susitikti su advokatu... Turiu tokią teisę... Beje, kokiu pagrindu?..

– Luktelėkit! Jūs studijavote teisę?

– Dvejus metus!

Žanas Mėtėjė pamėgino susitvardyti, nusišypsoti.

– Nėra nei skundo, nei įkalčių... Vadinasi, jūs neturite nieko...

– Puiku! Pataikėte į dešimtuką!

– Gydytojas tvirtina...

– O aš sakau, kad grafienė buvo nužudyta bjauriausio niekšo. Štai, perskaitykite!

Ir Megrė padavė jam spausdintą lapelį. Staiga įsitempęs, Žanas Mėtėjė taip pažvelgė į pašnekovą, lyg šis būtų ruošęsis spjauti jam į veidą.

– Jūs pasakėte... Jūs pasakėte, kad... Aš jums draudžiu...

Komisaras švelniai uždėjo ranką jam ant peties.

– Aš, vargšas berniuk, *jums* dar nieko nepasakiau! Kur grafas? Skaitykite, skaitykite. Popierių grąžinsite paskui...

Mėtėjė akyse sužibo pergalingos liepsnelės.

– Grafas kalbasi su valdytoju apie čekį!.. Rasite juos bibliotekoje.

Kunigas su gydytoju ėjo priekyje, ir Megrė išgirdo Bušardoną sakant:

– Ne, pone kunige! Tai žmogiška! Net labai žmogiška! Jei būtumėt truputėlį pastudijavęs psichologiją, užuot krimtęs šventojo Augustino tekstus...

Žvyras gurgždėjo keturiems vyrams po kojų, o paskui jie lėtai užlipo priebučio laiptais, pabalusiais ir sukietėjusiais nuo šalčio.

4

MARI VASILJEVA

Megrė negalėjo suspėti visur. Pilis buvo didelė. Todėl apie ryto įvykius komisaras turėjo tik apytikrį supratimą.

Tokią valandą sekmadieniais ir švenčių dienomis ūkininkai neskuba grįžti namo, maloniai leisdami laiką būreliais, gerai apsirengę, kaimo aikštėje ar kavinėje. Kai kurie jau buvo girti. Kiti kalbėjo per daug garsiai. O berniūkščiai standžiais drabužiais žiūrėjo į savo tėvus susižavėję.

Sen Fiakro pilyje Žanas Mėtėjė visas pageltęs vienas užlipo į antrą aukštą ir buvo girdėti, kaip jis vaikšto po kambarį.

– Jei norite, galite eiti su manimi, – pasiūlė kunigui gydytojas.

Ir nusivedė jį į velionės kambarį.

Pirmame aukšte per visą pastatą ėjo platus koridorius su durų eile. Megrė girdėjo balsų dūzgesį.

Jam buvo pasakyta, kad grafas de Sen Fiakras ir valdytojas yra bibliotekoje.

Jis norėjo ten nusigauti, bet supainiojo duris ir pataikė į svetainę. Iš čia durys į biblioteką buvo atdaros. Veidrodyje paauksuotais rėmais jis pamatė jaunuolio atvaizdą: jis sugniužęs sėdėjo ant rašomojo stalo kampo, o valdytojas tvirtai stovėjo ant trumpų kojų.

– Turėjote suprasti, kad neverta nė prašyti! – tarė Gotjė. – Juoba keturiasdešimties tūkstančių frankų!

– Kas atsiliepė, kai skambinau telefonu?

– Ponas Žanas, suprantama!

– Kurgi ne, jis net neperdavė motinai mano žinutės!

Megrė sukosėjo ir įėjo į biblioteką.

– Apie kokį telefono skambutį kalbate?

Morisas de Sen Fiakras nė kiek nesutrikęs atsakė:

– Apie užvakarykštį mano skambutį į pilį. Kaip jums jau sakiau, man reikėjo pinigų. Reikiamos sumos norėjau paprašyti motinos. Bet atsiliepė tas... tas... na, tas ponas Žanas, kaip jis čia vadinamas...

– Ir jis atsakė, kad nieko negali padaryti? Bet jūs vis tiek atvažiavote...

Valdytojas stebėjo abu vyrus. Morisas nušoko nuo stalo, ant kurio sėdėjo.

– Tačiau aš pasivedėjau Gotjė į šalį, norėdamas pasikalbėti ne apie tai! – nervingai tarė jis. – Aš nuo jūsų nenuslėpiau, kokia padėtis, komisare. Rytoj prieš mane bus paduotas skundas. Akivaizdu, kad mirus motinai aš esu vienintelis teisėtas paveldėtojas. Todėl paprašiau Gotjė ligi rytojaus ryto surasti man keturiasdešimt tūkstančių frankų... Ką gi, atrodo, tai neįmanoma...

– Visiškai neįmanoma! – pakartojo valdytojas.

– Kitaip tariant, nieko negalima padaryti be notaro, kuris sukvies suinteresuotus asmenis tik po laidotuvių. O Gotjė dar priduria, kad vis tiek sunku būtų pasiskolinti keturiasdešimt tūkstančių frankų, įkeitus likusį turtą...

Jis ėmė vaikštinėti pirmyn atgal.

– Viskas aišku, ar ne? Jokios vilties! Gal man net nebus leista sulaukti laidotuvių pabaigos... Bet iš tiesų... Dar vienas klausimas... Jūs kalbėjote apie nusikaltimą... Ar?..

– Skundas nepaduotas ir veikiausiai nebus paduotas, – pasakė Megrė. – Taigi prokuratūra nepradės tyrimo...

– Palikite mus, Gotjė!

Valdytojui išėjus, jis apgailestaudamas paklausė:

– Ar čia tikrai nusikaltimas?

– Nusikaltimas, kuris oficialiajai policijai nerūpi!

– Paaiškinkite... Aš pradedu...

Bet tuo metu vestibiulyje pasigirdo moters balsas, į kurį atsiliepė žemas valdytojo dudenimas. Morisas suraukė antakius, žengė prie durų ir staigiai jas atlapojo.

– Mari? Ką tu čia?..

– Morisai! Kodėl manęs nenorima įsileisti? Tai nepakenčiama! Jau visą valandą laukiu viešbutyje...

Ji kalbėjo su labai ryškiu užsienietišku akcentu. Tai buvo Mari Vasiljeva, atvažiavusi iš Muleno senu taksi, kuris stovėjo kieme.

Ji buvo aukšta, labai graži, ne visai natūralaus šviesumo plaukais. Matydama, kad Megrė įdėmiai ją stebi, Mari ėmė greitai kalbėti angliškai, ir Morisas jai atsakė ta pačia kalba.

Ji jo klausė, ar gavo pinigų. Jis atsakė, kad apie tai negalį būti nė kalbos, kad jo motina mirusi, o ji privalanti grįžti į Paryžių, kur jis greit pas ją atvažiuosiąs.

Tada ji nusišaipė:

– Už kokius pinigus? Neturiu net kuo užmokėti taksistui!

Morisas de Sen Fiakras nebežinojo, ko griebtis. Šaižus meilužės balsas skambėjo pilyje, ir scena jau grėsė virsti skandalu.

Gotjė tebestovėjo koridoriuje.

– Jei tu liksi čia, aš liksiu su tavimi! – pareiškė Mari Vasiljeva.

Megrė paliepė valdytojui:

– Sumokėkite taksistui, ir tegul jis važiuoja.

Sumaištis didėjo. Ne materialinė, pataisoma, o moralinė sumaištis, kuri atrodė užkrečiama. Net Gotjė pametė galvą.

– Vis dėlto mums reikia pasikalbėti, komisare... – tarė jaunuolis.

– Ne dabar!

Ir Megrė parodė jam agresyviai elegantišką moterį, kuri vaikščiojo po biblioteką ir svetainę lyg darydama inventorizaciją.

– Kieno šis kvailas portretas, Morisai? – juokdamasi paklausė ji.

Ant laiptų sukaukšėjo žingsniai. Megrė pamatė nulipantį Žaną Mėtėjė, apsivilkusį plačiu apsiaustu, su kelioniniu krepšiu rankose. Mėtėjė tikriausiai nutuokė, kad jam nebus leista išvykti, nes sustojo prie bibliotekos durų ir palaukė.

– Kur einate?

– Į smuklę! Garbingiau bus, jei aš...

Morisas de Sen Fiakras, norėdamas atsikratyti meilužės, nuvedė ją į kambarį dešiniajame pilies sparne. Juodu tebesiginčijo angliškai.

– Ar teisybė, kad neįmanoma pasiskolinti keturiasdešimties tūkstančių frankų užstačius pilį? – paklausė valdytojo Megrė.

– Būtų sunku.

– Vis dėlto pasistenkite iki rytojaus ryto!

Komisaras dar nesiryžo išeiti. Paskutinę akimirką jis nusprendė užlipti į antrą aukštą, ir ten jo laukė staigmena. Apačioje žmonės bruzdėjo be tikslo, o viršuje, grafienės de Sen Fiakr kambaryje, viskas buvo sutvarkyta.

Gydytojas, padedamas kambarinės, nuprausė ir aprengė velionę.

Dabar čia nebetvyrojo ta dviprasmiška, bjauri ryto atmosfera! Tai jau nebebuvo tas pats kūnas!

Mirusioji, apvilkta baltais naktiniais marškiniais, gulėjo savo lovoje su baldakimu rami ir ori, pamaldžiai sudėtose rankose laikydama kryželį.

Kambaryje jau degė žvakės, buvo šventinto vandens ir buksmedžio šakelė, pamerkta taurėje.

Bušardonas pažvelgė į įėjusį Megrė lyg sakydamas: „Na kaip? Ką jūs apie tai manote? Gražus darbelis?“

Kunigas meldėsi, be garso krutindamas lūpas. Jis liko vienas su velione, kai kiti du išėjo.

Aikštėje priešais bažnyčią žmonės prasiskirstė. Pro namų užuolaidas buvo matyti šeimos, susėdusios prie stalo pietauti.

Keletą sekundžių saulė buvo bepraplėšianti debesų skraistę, bet dangus tučtuojau vėl aptemo, o medžiai drebėjo visomis šakomis.

Žanas Mėtėjė įsitaisė kampe prie lango ir mechaniškai valgė, spoksodamas į tuščią kelią. Megrė išsirinko vietą kitame smuklės salės gale. Tarp jų sėdėjo šeima iš gretimo kaimo, atvažiavusi sunkvežimiuku ir atvežusi produktus: Mari Taten atnešė jiems išgerti.

Vargšė moteriškė buvo kaip išprotėjusi. Ji visiškai nebesusigaudė, kas dedasi. Paprastai tik retkarčiais išnuomodavo kambarį mansardoje kokiam darbininkui, remontuojančiam pilį ar ūkį.

O dabar, be Megrė, ji sulaukė dar vieno gyventojo: grafienės sekretoriaus.

Mari Taten nedrįso nieko klausinėti. Visą rytą girdėjo lankytojus pasakojant baisius dalykus. Be kita ko, jie kalbėjo ir apie policiją!

– Bijau, kad viščiukas bus perkepęs... – tarė ji aptarnaudama Megrė.

Mari balsas buvo toks, tarytum ji, pavyzdžiui, būtų sakiusi: „Aš visko bijau! Nežinau, kas čia darosi! Švenčiausioji Mergele, apsaugok mane!“

Komisaras suminkštėjęs pažvelgė į ją. Ji visada buvo tokia baikšti ir liguista.

– Mari, ar pameni...

Ji išplėtė akis. Jau buvo besirengianti gintis.

– ...Tą nutikimą su varlėmis!

– Bet... kas...

– Mama pasiuntė tave grybauti į pievą už Dievo Motinos tvenkinio... Ten žaidė trys berniukai... Tu užsigalvojai apie kažką kita, ir jie, pasinaudoję proga, grybus pintinėje pakeitė varlėmis... Visą kelią tu bijojai, nes pintinėje kažkas krebždėjo...

Ji valandėlę įdėmiai žiūrėjo į jį, paskui sumurmėjo:

– Megrė?

– Dėmesio! Ponas Žanas suvalgė vištą ir laukia kito patiekalo.

Mari Taten lyg kas būtų pakeitęs, ji dar labiau susijaudino, bet jau įgavo trupinėlį pasitikėjimo.

Koks keistas gyvenimas! Metų metus nenutiko nieko o nieko, kas būtų sudrumstęs dienų monotoniją. Ir staiga tiek nesuprantamų įvykių, dramų, tokių dalykų, kurių net laikraščiuose neperskaitysi!

Aptarnaudama Žaną Mėtėjė ir kaimiečius, ji kartkartėmis svaidė į Megrė susimokėliškus žvilgsnius. Jam baigus pietauti, ji droviai pasiūlė:

– Gal išgertumėte taurelę degtinės?

– Kitados sakydavai man „tu“, Mari.

Ji nusijuokė. Ne, dabar nedrįstanti!

– Bet tu pati dar nepietavai!

– Papietavau! Visada valgau virtuvėje neprisėsdama... Kąsnelis čia, kąsnelis ten...

Keliu praūžė motociklas. Megrė išvydo šmėstelint jaunuolį, elegantiškesnį už daugumą Sen Fiakro gyventojų.

– Kas jis?

– Ar šįryt jo nematėte? Tai Emilis Gotjė, valdytojo sūnus.

– Kur jis važiuoja?

– Veikiausiai į Muleną. Tas jaunuolis beveik miestietis. Jis dirba banke...

Iš namų ėjo žmonės, jie vaikštinėjo keliu arba traukė į kapines.

Keistas daiktas, Megrė norėjo miego. Jautėsi labai pavargęs, lyg po didžiausių darbų. Ir ne todėl, kad atsikėlė pusė šešių ryto, ne todėl, kad sušalo.

Komisarą slėgė pati aplinka. Atrodė, jog ši drama asmeniškai jį palietė, papiktino.

Taip, papiktino! Tinkamas žodis! Megrė niekada neįsivaizdavo rasiąs savo kaimą tokį. Net ant tėvo kapo akmuo visas pajuodęs, be to, jam buvo uždrausta ten rūkyti!

Priešais jį mūdravo Žanas Mėtėjė. Jis valgė, stengdamasis būti ramus ir net vypsodamas niekinamu šypsniu.

– Gal taurelę degtinės? – pasiūlė ir jam Mari Taten.

– Ačiū, aš niekada negeriu alkoholio...

Jis buvo mandagus. Bet kokiomis aplinkybėmis demonstruodavo puikų išsiauklėjimą. Smuklėje valgė tokiais pat grakščiais judesiais kaip ir pilyje.

Papietavęs jis paklausė:

– Ar čia yra telefonas?

– Ne, bet yra priešais, būdelėje...

Perėjęs per kelią, jis įsuko į zakristijonui priklausančią bakalėjos parduotuvę, kur buvo telefono būdelė. Turbūt jis pasiprašė sujungiamas su tolimu abonentu, nes laukė ilgai, rūkydamas cigaretę po cigaretės.

Kai Žanas Mėtėjė sugrįžo, kaimiečiai jau buvo išsiskirstę iš smuklės. Mari Taten plovė taures: ji žinojo, kad po mišparų plūstels nauji klientai.

– Kam jūs skambinote? Atminkite, kad galiu tai sužinoti nuėjęs prie telefono...

– Savo tėvui į Buržą.

Jis kalbėjo sausu, agresyviu balsu.

– Paprašiau jo tučtuojau atsiųsti man advokatą.

Jis buvo panašus į juokingą šunytį, kuris šiepia dantis, nors niekas net nesiruošia jo liesti.

– Tai jūs toks tikras, kad jums jo prireiks?

– Prašyčiau daugiau nesikreipti į mane, kol neatvyks mano advokatas. Patikėkite, man labai gaila, kad šitame kaime tik viena smuklė.

Kažin ar jis išgirdo, ką nueidamas burbtelėjo komisaras?

– Kretinas!.. Šlykštus kretinas...

O Mari Taten, pati nežinodama kodėl, ūmai pabūgo likti su juo viena.

Dienai, be abejonės, iki galo buvo lemta likti paženklintai netvarkos, neryžtingumo, nes niekas nesijautė gebąs vadovauti įvykiams.

Megrė, įsispraudęs į sunkų paltą, klaidžiojo po kaimą. Jį galėjai pamatyti tai bažnyčios aikštėje, tai netoli pilies, kurios languose viena po kitos žiebėsi šviesos.

Greitai temo. Bažnyčia buvo apšviesta ir visa vibravo nuo vargonų gausmo. Varpininkas uždarė kapinių vartus.

Tamsoje vos matomi žmonės, susimetę į būrelius, klausinėjo vieni kitų. Jie nežinojo, ar dera lankyti numirėlę. Du vyrai nuėjo ten pirmieji ir buvo priimti liokajaus, kuris taip pat nežinojo, ką daryti. Nebuvo pastatytas padėklas vizitinėms kortelėms. Liokajus ėmė ieškoti Moriso de Sen Fiakro, norėdamas pasiteirauti jo nuomonės, bet rusė atsakė, jog jis išėjęs pakvėpuoti tyru oru.

O ji pati drybsojo apsirengusi ir rūkė cigaretes kartoniniu galiuku.

Tada tarnas įleido žmones, abejingai skėstelėjęs rankomis.

Tai buvo ženklas. Po mišparų prasidėjo pasitarimas.

– Tikrai! Tėtušis Martenas ir jaunasis Bonė jau buvo ten nuėję!

Ir visa procesija patraukė į pilį. Ji buvo blogai apšviesta. Kaimiečiai slinko koridoriumi, ir jų siluetai vienas po kito šmėsčiojo kiekviename lange. Suaugusieji vedėsi už rankų vaikus. Ir tarpais juos papurtydavo, kad netriukšmautų.

Laiptai! Antro aukšto koridorius! Ir pagaliau kambarys, kur šie žmonės pateko pirmą kartą.

Čia buvo tik grafienės kambarinė, kuri su siaubu žiūrėjo į šį antpuolį. Žmonės žegnojosi buksmedžio šakele, suvilgyta šventintame vandenyje. Drąsiausieji pusbalsiu šnekėjo:

– Visai kaip gyva!

O kiti aidu atsiliepdavo:

– Ji nesikankino...

Paskui žingsniai nukaukšėdavo išsiklaipiusiu parketu. Sugirgždėdavo laiptų pakopos. Pasigirsdavo balsai:

– Ša!.. Laikykis už turėklų...

Virėja iš savo virtuvės pusrūsyje matė tik praeinančių žmonių kojas.

Morisas de Sen Fiakras grįžo tuo metu, kai pilis buvo pilna žmonių. Jis išvertęs akis žiūrėjo į kaimiečius. Lankytojai svarstė, ar reikėtų jį užkalbin-

ti. Bet grafas tik linktelėjo ir nuėjo į Mari Vasiljevos kambarį, iš kur atskriejo angliška šneka.

Megrė buvo bažnyčioje. Zakristijonas su gesintuvu rankoje vaikščiojo nuo žvakės prie žvakės. Kunigas zakristijoje nusivilkinėjo liturginius drabužius.

Kairėje ir dešinėje buvo klausyklos su žaliomis užuolaidėlėmis, saugančiomis atgailautojus nuo svetimų žvilgsnių. Megrė prisiminė laikus, kai jo veidas nesiekdavo tiek aukštai, kad galėtų pasislėpti už užuolaidėlės.

Komisaro nepastebėjęs varpininkas jam už nugaros rakino didžiąsias duris ir stūmė velkes.

Tada jis per navą nuėjo į zakristiją, ir klebonas nustebo, ūmai išvydęs jį priešais save.

– Atleiskite, pone kunige! Pirmiausia norėčiau duoti jums vieną klausimą...

Taisyklingas klebono veidas buvo rimtas, bet komisarui pasirodė, kad jo akys blizga nuo karščio.

– Šįryt atsitiko vienas neįprastas dalykas. Grafienės maldaknygė, gulėjusi ant jos klaupto, staiga pradingo ir buvo atrasta po mišių patarnautojo kamža šiame kambaryje...

Tyla. Į bažnyčios kilimą sušiureno zakristijono žingsniai. Ir sunkiau sukaukšėjo varpininko batai, jam išeinant pro šonines duris.

– Tik keturi asmenys galėjo... Prašyčiau man atleisti... Mišių patarnautojas, zakristijonas, varpininkas ir...

– Aš!

Kunigo balsas buvo ramus. Jo veidas iš vienos pusės buvo apšviestas virpančios žvakės liepsnelės. Iš smilkyklės į lubas kilo plonytė melsvų dūmų spiralė.

– Tai?..

– Tai aš paėmiau maldaknygę ir padėjau čia, kol...

Ostijų taurė, grafinukai, dvibalsiai skambalėliai tebebuvo tose pačiose vietose kaip ir tais laikais, kai mišioms patarnaudavo mažasis Megrė.

– Ar žinojote, kas yra maldaknygėje?

– Ne.

– Tuomet...

– Esu priverstas prašyti jūsų, pone Megrė, daugiau nieko manęs neklausinėti... Tai išpažinties paslaptis...

Komisaro mintys neįučia nuklydo kitur. Jis prisiminė katekizmą klebonijos valgomajame. Ir Epinalio paveikslą*, stojusį jam prieš akis, kai senasis

* Epinalio miestas nuo XVIII amžiaus pabaigos garsėja liaudiškų ir religinio turinio paveikslų dirbtuvėmis.

kunigas pasakojo apie viduramžių šventiką, kuriam buvo išplėštas liežuvis už tai, kad neišdavė išpažinties paslapties.

Jis vėl jį išvydo tokį pat, kaip ir prieš trisdešimt penkerius metus.

– Jūs žinote, kas žudikas... – sumurmėjo Megrė.

– Dievas žino, kas jis... Atleiskite... Turiu aplankyti ligonį...

Pro kleboniją jie išėjo į sodą. Varteliai skyrė jį nuo kelio. Tenai, išėję iš pilies, būriavosi žmonės, kalbėdamiesi apie įvykį.

– Pone kunige, ar jūs nemanote, kad jūsų vieta...

Bet jie susidūrė su gydytoju, kuris suniurnėjo sau į barzdą:

– Sakykite, kunige, ar jums neatrodo, kad tai jau pradeda panėšėti į mugę? Reikėtų nueiti ten ir padaryti tvarką, bent jau saugant kaimiečių dorovę! A, ir jūs čia, komisare! Ką gi, neblogai pasistengėte... Dabar pusė kaimo kaltina jaunąjį grafą dėl... Ypač atsibeldus tai moteriai!.. Valdytojas rengiasi apvažinėti ūkininkus ir surinkti keturiasdešimt tūkstančių frankų, kurie jam, regis, būtini...

– Po velnių!

Megrė apsisuko ir nuėjo. Jam ant širdies gulėjo akmuo. Argi ne jis kaltinamas dėl šitos netvarkos? Kur jis suklydo? Ką padarė ne taip? Jis viską atiduotų, kad tik reikalai klostytųsi sklandžiai!

Komisaras dideliais žingsniais nudrožė į smuklę, kur jau buvo prisirinkę nemaža žmonių. Jis nugirdo tik sakinio nuotrupą:

– Atrodo, jei jų negaus, jis sės į kalėjimą...

Mari Taten buvo sielvarto įsikūnijimas. Ji siuvo pirmyn atgal susirūpinusi, trypčiodama it senutė, nors jai buvo ne daugiau kaip keturiasdešimt metų.

– Ar jūs prašėte limonado?.. Kas užsakė du bokalus alaus?..

Įsitaisęs savo kampe, Žanas Mėtėjė rašė, kartkartėmis pakeldamas galvą pasiklausyti pokalbių.

Megrė priėjo artyn ir, nors negalėjo įskaityti jo smulkių kraigaliukų, pamatė, kad pastraipos aiškiai atskirtos, vietomis kai kas išbraukta, o prieš kiekvieną pastraipą yra skaičius:

1...

2...

3...

Sekretorius ruošėsi gintis laukdamas advokato!

Viena moteris už poros metrų nuo jų tarė:

– Ten nebuvo net švarių paklodžių, teko jų paprašyti valdytojo žmonos...

Išbalęs, sukritęs, bet užsispyrusiu žvilgsniu, Žanas Mėtėjė užrašė:

4...

5

ANTRA DIENA

Megrė miegojo neramiu, jaudulingu miegu, kokiu miegama tik šaltame kaimo kambaryje, atsiduodančiame tvartu, žieminiais obuoliais ir šienu. Aplink jį švilpavo skersvėjai. Ir paklodė buvo kaip ledinė, išskyrus tą minkštą, įdubusią, jaukią vietelę, kurią sušildė savo kūnu. Todėl jis gulėjo susirietęs, bijodamas net krustelėti.

Keletą kartų Megrė girdėjo sausą Žano Mėtėjė kosulį gretimoje mansardoje. Paskui atsargiai sutapseno jau atsikėlusios Mari Taten žingsneliai.

Jis dar keletą minučių nelindo iš lovos. O uždegęs žvakę pristigo drąsos nusiprausti lediniu vandeniu iš ąsočio, tad atidėjo švarinimąsi vėlesniam laikui ir su šlepetėmis, be prisegamos apykaklės nulipo žemyn.

Virtuvėje Mari Taten pylė žibalą ant ugnies, kuri niekaip nenorėjo įsidegti. Jos plaukai buvo su-

raityti ant suktukų, ir ji paraudo pamačiusi komisarą.

– Dar nėra septynių... Kava neišvirta...

Megrė turėjo šiokį tokį rūpestį. Prieš pusvalandį tebesnūduriuodamas jis lyg ir girdėjo pravažiuojant automobilį. O juk Sen Fiakras ne prie vieškelio. Autobusas į kaimą užsuka tik kartą per dieną.

– Ar autobusas nepravažiavo, Mari?

– Niekada nepasirodo anksčiau kaip pusė devynių! O dažniausiai devintą...

– Ar čia jau skamba mišių varpai?

– Taip! Žiemą jos prasideda septintą valandą, vasarą šeštą... Gal norite pasišildyti?

Ji mostelėjo į ugnį, kuri pagaliau įsiliepsnojo.

– Niekaip nesiryžti sakyti man „tu“?

Megrė pyktelėjo ant savęs, vargšės senmergės veide pamatęs koketišką šypseną.

– Kava išvirs po penkių minučių...

Išauš ne anksčiau kaip aštuntą. Šaltis spigino smarkiau nei vakar. Megrė, pasistatęs palto apykaklę, ligi akių užsimaukšlinęs skrybėlę, lėtai patraukė į apšviestą bažnyčios dėmę.

Šiandien nebuvo šventadienis. Navoje kiūtojo tik trys moterėlės. Ir mišios buvo kažkokios sku-

botos, baugščios. Kunigas pernelyg greitai vaikščiojo nuo vienos altoriaus pusės prie kitos. Pernelyg greitai atsisuko ir išskėtęs rankas sumurmėjo, nukąsdamas skiemenis:

– *Dominus vobiscum!**

Mišių patarnautojas, vos spėjantis paskui jį, ne laiku tarė *Amen* ir nuskubėjo prie skambučio.

Nejau vėl prasidės panika? Buvo girdėti liturginių maldų šnabždesys, kartais atsidusdavo kunigas, tarp dviejų žodžių įkvėpdamas oro.

– *Ite missa est...***

Ar šios mišios truko dvylika minučių? Trys moterys atsistojo. Kunigas skaitė paskutinę Evangelijos ištrauką. Prie bažnyčios sustojo automobilis, ir šventoriuje sukaukšėjo neryžtingi žingsniai.

Megrė stovėjo navos gale, prie pat durų. Todėl jas atidaręs atvykėlis susidūrė su juo akis į akį.

Tai buvo Morisas de Sen Fiakras. Jis taip nustebo, kad vos nepasitraukė atatupstas sumurmėjęs:

– Atsiprašau... aš...

Bet jis žengė pirmyn ir pasistengė susitvardyti.

* Viešpats su jumis! (*Lot.*)

** Eikite, mišios pasibaigė... (*Lot.*)

– Ar mišios pasibaigė?

Grafas buvo pastebimai susinervinęs. Akis juosė tamsūs ratilai, lyg po nemiegotos nakties. Atidaręs duris, jis prileido šalčio.

– Grįžtate iš Muleno?

Abu vyrai kalbėjo pašnibždomis, kol kunigas bėrė maldą po Evangelijos, o moterys užvertė maldaknyges ir pasiėmė skėčius bei rankines.

– Iš kur jūs žinote?.. Taip... aš...

– Gal eime iš čia?

Kunigas su mišių patarnautoju nuėjo į zakristiją, o zakristijonas užgesino dvi žvakes, kurių pakako paprastoms mišioms.

Lauke horizontas buvo mažumėlę nušvitęs. Prieblandoje dūlavo aplinkiniai balti namai. Geltonas automobilis stovėjo čia, tarp aikštės medžių.

Sen Fiakras buvo aiškiai sutrikęs. Jis žiūrėjo į Megrė šiek tiek stebėdamasis: gal jam buvo keista matyti jį nesiskutusį, be prisegamos apykaklės po paltu.

– Jūs atsikėlėte labai anksti!.. – burbtelėjo komisaras.

– Pirmas traukinys, greitasis, išvyksta iš Muleno septintą valandą trys minutės...

– Nesuprantu! Juk jūs nesėdote į traukinį, nes...

– Užmirštate Mari Vasiljevą.

Kaip paprasta! Ir natūralu! Moriso meilužei buvo nepadoru likti pilyje! Todėl jis automobiliu nuvežė ją į Muleną, įsodino į Paryžiaus traukinį ir grįždamas pakeliui užsuko į apšviestą bažnyčią.

Tačiau Megrė vis tiek nebuvo patenkintas. Jis gaudė neramius grafo žvilgsnius, o šis tarsi kažko laukė ar bijojo.

– Atrodo, ji nelabai sukalbama! – tarė komisaras.

– Ji matė ir geresnių laikų. Todėl pasidarė labai jautri. Vien nuo minties, kad noriu nuslėpti mudviejų ryšį...

– Ar jis trunka jau ilgai?

– Truputį mažiau nei metus... Mari ne savanaudė... Būta ir sunkių akimirkų...

Pagaliau Moriso žvilgsnis įsmigo į vieną tašką. Megrė jį pasekė ir sau už nugaros pamatė iš bažnyčios išėjusį kunigą. Jam pasidingojo, kad jųdviejų žvilgsniai susikryžiavo ir kunigas sutriko taip pat, kaip ir grafas de Sen Fiakras.

Komisaras jau buvo benorįs jį užkalbinti. Bet kunigas, nerangiai skubėdamas, trumpai pasisveikino su abiem vyrais ir įėjo į kleboniją, lyg būtų jų vengęs.

– Jis nepanašus į kaimo kleboną...

Morisas nieko neatsakė. Pro apšviestą langą buvo matyti prie pusryčių stalo sėdintis kunigas ir tarnaitė, atnešusi jam garuojantį kavinuką.

Į mokyklą traukė vaikai su kuprinėmis ant pečių. Dievo Motinos tvenkinio paviršius pasidarė veidrodinis.

– Ką jūs nusprendėte dėl?.. – pradėjo Megrė.

Pašnekovas pernelyg skubiai jį pertraukė:

– Dėl ko?

– Dėl laidotuvių... Ar šiąnakt kas nors budėjo prie mirusiosios?

– Ne! Šis klausimas buvo iškilęs... Bet Gotjė pareiškė, kad taip jau nebedaroma...

Pilies kieme suūžė dvitaktis variklis. Po valandėlės į kelią išvažiavo motociklas ir pasuko į Muleną. Megrė atpažino Gotjė sūnų, kurį buvo matęs vakar. Jis vilkėjo smėlio spalvos apsiaustą ir buvo užsidėjęs kepurę smulkiais langeliais.

Morisas de Sen Fiakras nežinojo, kaip jam elgtis. Jis nedrįso sėsti į automobilį. Ir neturėjo ką pasakyti komisarui.

– Ar Gotjė gavo keturiasdešimt tūkstančių frankų?

– Ne... Taip... Tai yra...

Megrė smalsiai pažvelgė į grafą stebėdamasis, kad šis taip sutrikęs.

– Tai jis juos gavo ar ne? Vakar man pasirodė, kad valdytojas nelabai stengiasi. Nors pilis įkeista ir praskolinta, ją vis tiek galima parduoti brangiau nei už šią sumą...

Betgi ne! Morisas nieko neatsakė. Ir be jokios aiškios priežasties atrodė kaip galvą pametęs. Frazė, kurią jis ištarė, buvo visiškai nesusijusi su ankstesniu jųdviejų pokalbiu.

– Sakykite atvirai, komisare... Ar jūs mane įtariate?

– Kuo?

– Pats suprantate... Man reikia žinoti...

– Neturiu pagrindo jus įtarti labiau nei ką nors kitą... – išsisukinėdamas atsakė Megrė.

Jo pašnekovas įsikibo šių žodžių.

– Ačiū! Gerai! Šitai reikia pasakyti žmonėms... Suprantate?.. Kitaip mano padėtis nebus labai tvirta...

– Kokiame banke turi būti pateiktas čekis?

– Kredito banke...

Skalbyklos link ėjo moteris, stumdama karutį su dviem pintinėmis skalbinių. Kunigas savo kambaryje vaikščiojo pirmyn atgal skaitydamas brevi-

jorių, bet komisarui buvo toks įspūdis, kad jis neramiai žvilgčioja į juos.

– Ateisiu pas jus į pilį.

– Dabar?

– Taip, po valandėlės.

Buvo aišku: Morisas de Sen Fiakras to visiškai nepageidauja! Jis lipo į automobilį kaip pasmerktasis. O už klebonijos langų šmėsčiojo kunigas, žiūrėdamas į išvažiuojantį grafą.

Megrė norėjo bent jau prisisegti apykaklę. Kai jis priėjo prie smuklės, Žanas Mėtėjė kaip tik žengė iš bakalėjos parduotuvės. Sekretorius buvo tik užsimetęs paltą ant pižamos. Jis pergalingai pažvelgė į komisarą.

– Skambinote?

Jaunuolis pagiežingai atkirto:

– Be dešimties minučių devintą atvažiuoja mano advokatas.

Žanas atgavo pasitikėjimą. Jis grąžino minkštai virtus kiaušinius, kurie jam pasirodė nepakankamai išvirę, ir pirštų galais į stalą ėmė barbenti maršą.

Pro langelį savo kambaryje, kur nuėjo persirengti, Megrė matė pilies kiemą, lenktyninį automobilį, Morisą de Sen Fiakrą, regis, nežinantį, ko nusigriebti. Ar tik jis nesiruošė pėsčias grįžti į kaimą?

Komisaras skubiai baigė tvarkytis. Po valandėlės jis jau žingsniavo į pilį.

Ir juodu susitiko už šimto metrų nuo bažnyčios.

– Kur jūs einate? – paklausė Megrė.

– Niekur! Pats nežinau...

– Gal į bažnyčią pasimelsti?

Išgirdęs šiuos žodžius, komisaro pašnekovas išbalo, lyg jie būtų turėję paslaptingą ir baisią reikšmę.

Morisas de Sen Fiakras nepajėgė pakelti dramų. Iš išvaizdos tai buvo aukštas, tvirtas vaikinas, sportiškas, puikios sveikatos vyras.

Bet geriau įsižiūrėjęs pamatydavai jo glebumą. Grafo raumenys buvo pasidengę riebalų sluoksneliu, jis visiškai neturėjo energijos. Be abejonės, jis praleido bemiegę naktį ir dabar atrodė susmukęs.

– Ar atspausdinote pranešimus?

– Ne.

– Bet juk... šeima... aplinkinių pilių gyventojai...

Jaunuolis užsiplieskė.

– Jie neatvažiuos! Ir pats turėtumėte suprasti! Anksčiau – taip! Kai tėvas dar buvo gyvas... Per medžioklės sezoną pilyje ištisas savaites gyvendavo iki trisdešimties svečių...

Megrė tai žinojo geriau nei kas nors kitas, nes per guitynes mėgdavo be tėvų žinios apsivilkti balta varovo palaidine.

– Paskui...

Morisas skėstelėjo rankomis tarsi sakydamas: „Nuopuolis... palaidumas...“

Tikriausiai visame Beri buvo šnekama apie seną beprotę, į gyvenimo pabaigą susidedančią su vadinamaisiais sekretoriais! O ūkiai, pardavinėjami vienas po kito! O sūnus, krečiantis kvailystes Paryžiuje!

– Kaip manote, ar laidotuvės galėtų įvykti rytoj?.. Suprantate... Verčiau jau tokia padėtis truktų kiek įmanoma trumpiau...

Pro šalį lėtai pravažiavo mėšlo prikrautas vežimas, ir platūs jo ratai tarsi malė kelio akmenukus. Išaušo diena, dar pilkesnė nei vakar, tik ne tokia vėjuota. Megrė iš tolo pamatė valdytoją: jis ėjo per kiemą ir jau buvo besukąs prie jo.

Tada atsitiko keistas dalykas.

– Atsiprašau... – tarė komisaras savo pašnekovui ir žengė pilies link.

Už kokio šimto metrų jis atsigręžė. Morisas de Sen Fiakras stovėjo ant klebonijos slenksčio. Tikriausiai jau buvo paskambinęs. Bet išvydęs, jog ko-

misaras jį užklupo, skubiai pasitraukė nuo durų nelaukdamas atsakymo.

Grafas nežinojo, kur eiti. Visas jo elgesys bylojo, kad jis jaučiasi tiesiog klaikiai. Komisaras susitiko su valdytoju, kuris, pamatęs jį ateinant, laukė jo pasipūtęs kaip kalakutas.

– Ko norite?

– Tik pasiklausti. Ar gavote keturiasdešimt tūkstančių frankų, kurių reikia grafui?

– Ne! Ir kertu lažybų, kad niekas mūsų krašte jų negautų! Visi žino, ko vertas jo parašas.

– Vadinasi?..

– Tegul sukasi kaip išmano! Tai ne mano reikalas!

Sen Fiakras grįžo atgal. Nesunku buvo atspėti, kad jam baisiai knieti imtis kokių nors žygių, bet dėl kažkokios priežasties jis negalėjo to daryti. Apsisprendęs Morisas patraukė į pilį ir sustojo prie dviejų vyrų.

– Gotjė! Ateikite į biblioteką išklausyti mano įsakymų.

Grafas jau buvo benueinąs.

– Iki greito pasimatymo, komisare, – prisiversdamas tarstelėjo jis.

Atsidūręs prie klebonijos, Megrė labai aiškiai pajuto, kad yra stebimas pro lango užuolaidas. Bet tikras nebuvo, nes išaušus šviesa viduje jau nebedegė.

Prie Mari Taten smuklės stovėjo taksi. Salėje su Žanu Mėtėjė prie stalo sėdėjo kokių penkiasdešimties metų vyriškis, apsirengęs nepriekaištingais drabužiais: dryžuotomis kelnėmis ir juodu švarku, apvedžiotu šilko apsiuvais.

Įėjus komisarui, jis skubiai atsistojo ir ištiesė jam ranką.

– Girdėjau, kad esate kriminalinės policijos karininkas. Metras Taljė iš Buržo kontoros. Gal su mumis ko nors išgertumėte?

Žanas Mėtėjė taip pat atsistojo, bet iš jo elgesio buvo matyti, kad jis nepritaria savo advokato nuoširdumui.

– Smuklininke! Prašom mus aptarnauti...

Ir taikiai pridūrė:

– Ko pageidautumėte? Tokiame šaltyje gal visiems ne pro šalį grogas, kaip manote?.. Tris grogo, vaikeli...

Vaikelis buvo vargšė Mari Taten, nepratusi prie tokių manierų.

– Tikiuosi, atleisite mano klientui, komisare... Jei teisingai suprantu, jis jums parodė šiokį tokį

nepasitikėjimą... Bet neužmirškite, kad tai geros šeimos sūnus, neturintis ko sau prikišti, todėl jį papiktino įtarimai, kuriuos pajuto kaupiantis sau virš galvos... Jo vakarykštis susierzinimas, jei galiu taip pasakyti, yra geriausias įrodymas, jog jis visiškai nekaltas...

Kalbantis su juo nereikėjo praverti burnos. Jis pats klausinėjo ir pats atsakinėjo, savo žodžius pabrėždamas minkštais gestais.

– Kas be ko, aš dar nežinau visų smulkmenų... Jei gerai suprantu, grafienė de Sen Fiakr mirė vakar per pirmąsias mišias sustojus širdžiai... Antra vertus, jos maldaknygėje buvo rastas popierius, leidžiantis manyti, kad mirtis ją ištiko dėl smarkaus susijaudinimo... Ar aukos sūnus, kuris lyg tyčia buvo netoliese, padavė skundą? Ne! Beje, aš manau, kad skundo ir nebūtų galima paduoti. Nusikalstami veiksmai, jei tai tikrai nusikalstami veiksmai, nepakankamai apibrėžti teismo nuosprendžiui pagrįsti...

Mūsų nuomonės visiškai sutampa, ar ne?.. Skundo nėra! Taigi nėra ir kaltinamojo akto...

Tačiau aš suprantu, kad jūs ėmėtės tyrimo asmeniškai, neoficialiai...

Mano klientui negana to, kad jis nebus persekiojamas. Reikia nuo jo nuplauti bet kokį įtarimą...

Atidžiai manęs paklausykite... Kokia apskritai buvo jo padėtis pilyje?.. Įvaikio... Grafienė, likusi viena, atskirta nuo sūnaus, per kurį jai buvo vieni nusivylimai, stiprybės sėmėsi iš savo sekretoriaus atsidavimo ir sąžiningumo...

Mano klientas ne veltėdis... Nors ir galėjo, nesitenkino nerūpestingu gyvenimu pilyje... Jis dirbo... Ieškojo, kur būtų galima investuoti pinigus... Net linko į naujus išradimus...

Argi jam buvo naudinga geradarės mirtis?.. Ką čia dar bepridurti?.. Ne! Juk tiesa?..

Aš, komisare, tenoriu padėti jums nustatyti...

Pridursiu, kad pirmiausia turėsiu imtis kai kurių priemonių drauge su notaru... Žanas Mėtėjė – patiklus vaikinas... Jis nė neįsivaizdavo, jog taip gali nutikti...

Tai, kas jam priklauso, yra pilyje kartu su velionės grafienės turtu...

O dabar ten privažiavo kitų asmenų, kurie, be abejonės, ketina pasigviešti...

– Keletą pižamų ir senas šlepetes! – stodamasis burbtelėjo Megrė.

– Atsiprašau?

Per visą šį pokalbį Žanas Mėtėjė kažką žymėjosi užrašų knygutėje. Jis nuramino savo advokatą, kuris taip pat pašoko.

– Nekreipkite dėmesio! Aš iškart supratau, kad komisaras mano priešas! O paskui sužinojau, jog jis netiesiogiai susijęs su pilimi, kur yra gimęs tada, kai jo tėvas buvo Sen Fiakrų valdytojas. Aš jus perspėjau, metre... Tai jūs norėjote...

Laikrodis rodė dešimtą. Megrė apskaičiavo, kad Mari Vasiljevos traukinys jau prieš pusvalandį turėjo atvažiuoti į Liono stotį.

– Atleiskite! – tarė jis. – Pasimatysiu su jumis kada panorėsite.

– Bet...

Jis taip pat nuėjo į bakalėjos parduotuvę kitapus gatvės: jam įžengus į vidų, suskambo varpelis. Megrė gavo pralaukti ketvirtį valandos, kol buvo sujungtas su Paryžiumi.

– Ar tiesa, kad jūs – buvusio valdytojo sūnus?

Visa tai komisarą vargino labiau nei dešimt normalių tyrimų. Jis jautėsi baisiai prislėgtas ir dvasiškai, ir fiziškai.

– Čia Paryžius...

– Alio!.. Kredito bankas?.. Aš iš kriminalinės policijos... Norėčiau pasiteirauti... Ar šįryt buvo

pateiktas čekis, pasirašytas Sen Fiakro?.. Sakote, buvo pateiktas devintą valandą?.. Vadinasi, įplaukų nėra... Alio!.. Nedėkite ragelio, panele... Ar paprašėte įteikėją pateikti jį antrą sykį?.. Puiku!.. A, šitai aš ir norėjau žinoti... Jauna moteris, ar ne?.. Prieš ketvirtį valandos?.. Ir ji įmokėjo keturiasdešimt tūkstančių frankų?.. Dėkoju... Suprantama! Mokėkite!.. Ne, ne! Nieko ypatinga... Jei pinigai įplaukė...

Megrė išėjo iš kabinos ir sunkiai atsiduso iš nuovargio.

Morisas de Sen Fiakras per naktį gavo keturiasdešimt tūkstančių frankų ir išsiuntė meilužę į Paryžių sumokėti jų bankui!

Nuo bakalėjos parduotuvės Megrė pamatė kunigą, išeinantį iš namų su brevijorium rankoje ir sukantį į pilį.

Tada jis paspartino žingsnį, kad spėtų pasivyti šventiką prie durų.

Komisaras minutę pavėlavo. Jam pasiekus paradinį kiemą, durys paskui kunigą užsidarė. Kai jis paskambino, koridoriaus gale, prie bibliotekos, sukaukšėjo žingsniai.

6

DVI STOVYKLOS

– Nueisiu pažiūrėti, ar ponas grafas galės...

Bet komisaras neleido liokajui užbaigti sakinio. Jis įėjo į koridorių ir nudrožė į biblioteką, o tarnas tik bejėgiškai atsiduso. Nebuvo kaip išlaikyti net išorinio padorumo! Žmonės vaikščiojo po pilį lyg čia būtų pereinamasis kiemas! Tikra katastrofa!

Prieš atidarydamas bibliotekos duris, Megrė valandėlę luktelėjo, bet veltui, nes iš vidaus neišgirdo jokio garso. Todėl jo pasirodymas buvo šiek tiek netikėtas.

Komisaras pasibeldė manydamas, kad kunigas gal yra kur nors kitur. Bet mirtinoje kambario tyloje tučtuojau nuskambėjo labai aiškus, labai tvirtas balsas:

– Įeikite!

Megrė pastūmė duris ir sustojo, pajutęs šilumos gūsį. Grafas stovėjo, nesmarkiai remdamasis į gotikinį stalą, ir žiūrėjo į jį.

Šalimais, nudelbęs akis į kilimą, it suakmenėjęs stingsojo kunigas, tartum bijodamas išsiduoti net menkiausiu krustelėjimu.

Ką jie abu čia veikė nekalbėdami, nejudėdami? Būtų buvę lengviau nutraukti šią patetišką sceną, negu pasinerti į tokią gilią tylą, kurioje balsas, rodos, brėžė ratilus, lyg į vandenį įmestas akmenėlis.

Megrė ir vėl pajuto Sen Fiakro nuovargį. O kunigas buvo priblokštas, jo pirštai nenustygo ant brevijoriaus.

– Atleiskite už sutrukdymą...

Megrė žodžiai nuskambėjo ironiškai, nors jis to ir nenorėjo. Bet argi galima sutrukdyti žmones, sukembusius kaip daiktai?

– Turiu naujienų iš banko...

Grafas įsmeigė žvilgsnį į kunigą, ir tas žvilgsnis buvo griežtas, kone piktas.

Tokiu ritmu vyko visa scena. Jie buvo tarytum šachmatų žaidėjai, kurie galvoja, parimę ant rankų, keletą minučių tyli, prieš pastumdami pėstininką, paskui vėl sustingsta.

Tačiau juos taip kaustė ne galvojimas. Megrė buvo įsitikinęs, kad jie bijo suklysti, bijo padaryti negudrų manevrą. Tarp jų trijų tvyrojo kažkoks ne-

aiškumas. Ir kiekvienas stūmė pėstininką apgailestaudamas, pasirengęs jį atitraukti.

– Atėjau išklausyti nurodymų dėl laidotuvių! – rado reikalą ištarti kunigas.

Tai buvo netiesa! Blogas ėjimas! Toks blogas, kad grafas de Sen Fiakras nusišypsojo.

– Numačiau, kad skambinsite į banką! – tarė jis. – Ir prisipažinsiu, kodėl ryžausi tokiam žingsniui: turėjau atsikratyti Mari Vasiljevos, kuri nenorėjo išvažiuoti iš pilies... Įtikinau ją, kad tai gyvybiškai svarbu...

Dabar kunigo akyse Megrė įskaitė nerimą, priekaištą.

„Nelaimingasis! – tikriausiai galvojo jis. – Visai susipainiojo! Įkliuvo į spąstus. Jis žuvęs...“

Tyla. Degtuko brūkštelėjimas ir tabako dūmų kamuoliai, kuriuos komisaras leido vieną po kito klausinėdamas:

– Gotjė gavo pinigų?

Valandėlė dvejonių, bet labai trumpa.

– Ne, komisare... Aš jums pasakysiu...

Drama atsispindėjo ne Sen Fiakro, o kunigo veide! Jis buvo išblyškęs. Lūpos gaižiai sučiauptos. Jis vos laikėsi neįsiterpęs.

– Klausykite, pone...

Kunigas ilgiau nebeištvėrė.

– Gal malonėtumėt nutraukti šį pokalbį, kol mudu dar nepasišnekėjome...

Morisui ant lūpų pasirodė tokia pati šypsena kaip ir prieš valandėlę. Pernelyg erdvioje bibliotekoje, kur trūko gražiausių knygų, buvo šalta. Židinyje buvo sukrautos malkos. Reikėjo tik įmesti degtuką.

– Turite žiebtuvėlį ar?..

Kai Sen Fiakras pasilenkė prie židinio, kunigas svaidė į Megrė beviltiškus, maldaujamus žvilgsnius.

– Dabar, – tarė grafas, grįžęs prie vyrų, – trumpai paaiškinsiu padėtį. Dėl man nežinomos priežasties ponas kunigas, kupinas geros valios, yra įsitikinęs, kad tai aš... ko čia baimintis žodžių?.. kad tai aš nužudžiau motiną!.. Juk tai tikrai buvo nusikaltimas, tiesa? Nors jis ir netelpa į įstatymų rėmus...

Kunigas nė nekrustelėjo, jį sukaustė tas virpulingas nejudrumas, koks sukausto gyvulį, kuris jaučia gresiantį pavojų, bet negali jam pasipriešinti.

– Ponas kunigas tikriausiai buvo labai atsidavęs mano motinai... Jis, be abejonės, norėjo apsaugoti pilį nuo skandalo... Vakar vakare per zakristijoną jis man atsiuntė keturiasdešimt banknotų po tūkstantį frankų ir raštelį...

Kunigo žvilgsnis aiškiai bylojo: „Nelaimingasis! Jūs pražuvęs!“

– Štai tas raštelis! – parodė Sen Fiakras.

Megrė pusbalsiu perskaitė:

– *Būkite atsargus. Aš už jus meldžiuosi.*

Uf! Tai buvo lyg tyro oro gūsis. Morisas de Sen Fiakras staiga pasijuto atsiplėšęs nuo žemės, nusipurtęs sąstingį. Ir taip pat staiga prarado rimtumą, nebūdingą jo temperamentui.

Jis ėmė vaikščioti pirmyn atgal, balsas pasidarė skambesnis.

– Štai kodėl, komisare, šįryt matėte mane besisukiojantį aplink bažnyčią ir kleboniją... Keturiasdešimt tūkstančių frankų, kuriuos turbūt reikia laikyti skola, aš priėmiau visų pirma norėdamas, kaip jau sakiau, atsikratyti meilužės... atleiskite, pone kunige!.. o antra, būtų buvę baisiai nemalonu, jei policija būtų mane areštavusi tokiu metu... Bet ko gi mes stovime lyg... Prašom sėstis...

Jis atidarė duris ir pasiklausė iš viršaus sklindančių garsų.

– Procesija vėl prasideda! – sumurmėjo jis. – Manau, reikės paskambinti į Muleną dėl šarvojimo salės...

Paskui be jokio perėjimo pridūrė:

– Dabar turbūt suprantate! Priėmus pinigus, liko tik prisiekti ponui kunigui, kad aš nekaltas. Man buvo sunku tai padaryti jūsų, komisare, akivaizdoje, nesukėlus jums dar didesnių įtarimų... Štai ir viskas!.. Lyg atspėjęs mano mintis, šįryt jūs nė akimirkos nesitraukėte nuo manęs netoli bažnyčios... Ponas kunigas atėjo čia, nors nežinau kodėl, nes prieš jums pasirodant jis nesiryžo kalbėti...

Jo žvilgsnis apsiblausė. Slėpdamas jį apėmusį apmaudą, jis nusijuokė nelinksmu juoku.

– Tai paprasta, ar ne? Žmogus, kurio galvoje vėjai šoka kadrilį ir kuris pasirašė nepadengtą čekį... Senasis Gotjė manęs šalinasi!.. Tikriausiai ir jis įsitikinęs, kad...

Staiga grafas nustebęs pažvelgė į kunigą.

– Pone kunige! Kas jums?

Kunigas iš tiesų buvo paniuręs. Jis vengė jaunuolio žvilgsnio ir suko akis nuo Megrė.

Morisas de Sen Fiakras ūmai viską suprato ir su dar didesniu kartėliu sušuko:

– Štai tau! Jis manim vis dar netiki... Tas, kuris nori padėti man išsigelbėti, neabejoja mano kaltumu...

Grafas vėl atidarė duris ir užmiršęs, kad namuose yra numirėlė, sušuko:

– Alberai! Alberai!.. Greičiau, velniai jus nujotų! Atneškite mums išgerti...

Netrukus pasirodė liokajus ir, priėjęs prie spintos, išėmė iš jos butelį viskio ir taures. Visi tylėjo. Žiūrėjo į tupinėjantį liokajų. Morisas de Sen Fiakras, gaižiai vyptelėjęs, pasakė:

– Mano laikais viskio pilyje nebūdavo.

– Tai ponas Žanas...

– A!

Jis siurbtelėjo gerą gurkšnį ir, tarnui išėjus, užrakino duris.

– Čia tiek daug kas pasikeitė... – lyg sau burbtelėjo grafas.

Jis nepaleido iš akių kunigo, ir šis, vis labiau varžydamasis, sulemeno:

– Atleiskite man... Turiu eiti mokyti katekizmo...

– Valandėlę... Jūs vis dar įsitikinęs mano kaltumu, pone kunige. Taip, taip! Nesiginkite... Kunigai nemoka meluoti... Aš tik norėčiau kai ką paaiškinti... Nes jūs manęs nepažįstate... Mano laikais jūsų nebuvo Sen Fiakre... Girdėjote tik kalbant apie mane... Nėra jokių daiktinių įrodymų... Komisaras dalyvavo dramoje ir kažką apie ją žino...

– Prašau jus... – sumurmėjo kunigas.

– Ne!.. Jūs negeriate? Į jūsų sveikatą, komisare!

Grafo žvilgsnis buvo niūrus. Jis atkakliai laikėsi savo.

– Yra daugybė žmonių, kuriuos būtų galima įtarti... Bet jūs įtariate tik mane... Ir aš vis svarstau, kodėl... Naktį dėl to negalėjau miegoti... Perkračiau visas įmanomas priežastis ir galop, atrodo, vieną radau... Ką motina jums sakė?

Šįsyk kunigas mirtinai išblyško.

– Aš nieko nežinau... – suvapėjo jis.

– Prašau, pone kunige... Taip, jūs man padėjote!.. Jūsų dėka sumokėjau tuos keturiasdešimt tūkstančių frankų, todėl galiu lengviau atsikvėpti ir kaip pridera palaidoti motiną... Dėkoju jums iš visos širdies... Bet drauge jūs užverčiate ant manęs įtarimų naštą... Meldžiatės už mane... To arba per daug, arba per mažai...

Jo balse pasigirdo pyktis, grasinimas.

– Iš pradžių ketinau išsiaiškinti su jumis be pono Megrė... Ką gi! Dabar džiaugiuosi, kad jis čia... Juo ilgiau apie tai galvoju, juo labiau nujaučiu kažką drumsta...

– Pone grafe, maldauju daugiau manęs nekankinti...

– O aš, pone kunige, perspėju jus, kad neišeisite iš čia tol, kol nepasakysite man teisybės!

Tai buvo kitas žmogus. Jis buvo užspeistas į kampą. Ir kaip visi silpni, švelnūs žmonės, tapo neregėtai žiaurus.

Jo balsas tikriausiai buvo girdėti velionės kambaryje, esančiame tiesiai virš bibliotekos.

– Jūs nuolat palaikėte santykius su mano motina... Žanas Mėtėjė, manau, taip pat lankė jūsų bažnyčią... Katras iš jųdviejų jums kažką pasakė?.. Motina, ar ne?..

Megrė prisiminė vakarykščius kunigo žodžius:

– *Išpažinties paslaptis...*

Jis suprato, kodėl nuo Sen Fiakro frazių lavinos jį slegia toks sielvartas, toks nerimas, kodėl jis žiūri tuo kankinio žvilgsniu.

– Ką ji galėjo jums pasakyti?.. Klausykite, aš ją pažįstu!.. Ir mačiau, kaip prasidėjo nuopuolis... Mes čia visi šį tą išmanome apie gyvenimą...

Jis apsidairė aplinkui slopindamas pyktį.

– Buvo laikai, kai į šį kambarį galėjai įeiti tik sulaikęs kvapą, nes čia dirbo mano tėvas, *šeimininkas*... Spintose nebuvo viskio... Lentynos buvo pilnos knygų, kaip koriai avilyje būna pilni medaus...

Megrė irgi šitai prisiminė!

– *Grafas dirba...*

Šie žodžiai priversdavo ūkininkus laukti prieškambaryje dvi valandas!

– *Grafas pasikvietė mane į biblioteką...*

Megrė tėvas jaudindavosi, nes tai atrodydavo svarbus įvykis.

– Jis nedegino malkų, o tenkinosi žibaline krosnele, kurią pasistatydavo prie savęs, kad nereikėtų šildytuvo... – kalbėjo Morisas de Sen Fiakras.

Ir pridūrė, kreipdamasis į galvą praradusį kunigą:

– Jūs to nematėte... Jūs matėte tik nusiaubtą pilį... Motina neteko vyro... Motina, kurios vienturtis sūnus krėtė kvailystes Paryžiuje ir atvažiuodavo čia tik reikalauti pinigų... Tada sekretoriai...

Grafo vyzdžiai taip blizgėjo, kad Megrė manė tuoj pamatysiąs nuriedant ašarą.

– Ką ji jums pasakė?.. Ji bijojo laukti manęs atvažiuojančio, tiesa?.. Ji žinojo, kad reikės užkišti dar vieną skylę, reikės kažką parduoti ir vėl išgelbėti mano garbę...

– Verčiau nusiraminkite! – bespalviu balsu tarė kunigas.

– Nenusiraminsiu, kol nesužinosiu... ar jūs mane įtarėte manęs dar nepažinodamas, nuo pat pirmųjų akimirkų?..

Į pokalbį įsiterpė Megrė:

– Ponas kunigas paslėpė maldaknygę... – lėtai ištarė jis.

Komisaras jau viską suprato! Jis tiesė Sen Fiakrui pagalbos ranką. Įsivaizdavo grafienę, besiblaškančią tarp nuodėmės ir sąžinės graužaties... Argi ji nebijojo bausmės?.. Argi šiek tiek nesigėdijo sūnaus?..

Ji buvo nerami, ligota! Tai kodėl klausyklos slaptoje vieną dieną negalėjo sušnibždėti:

– *Aš bijau savo sūnaus...*

Juk ji tikriausiai bijojo. Pinigai, švaistomi žanams mėtėjė, turėjo atitekti Morisui. Ar jis neatvažiuos paprašyti ataskaitos? Ar...

Megrė jautė, kad jaunuolio galvoje kyla šios dar miglotos mintys. Jis padėjo jas patikslinti.

– Ponas kunigas negali nieko pasakyti, jei grafienė su juo kalbėjosi per išpažintį...

To užteko. Morisas de Sen Fiakras staiga nutraukė pokalbį.

– Atleiskite, pone kunige... Užmiršau jūsų katekizmą... Nepykite...

Jis pasuko raktą skylutėje ir atidarė duris.

– Dėkoju jums... Kai tik... kai tik galėsiu, grąžinsiu tuos keturiasdešimt tūkstančių frankų... Manau, kad pinigai ne jūsų...

– Paprašiau jų ponios Riuinar, notaro našlės...

– Ačiū. Iki pasimatymo!

Grafas vos netrenkė durimis, bet susitvardė ir, žiūrėdamas komisarui į akis, išskiemenavo:

– Kiaulystė!

– Jis norėjo...

– Jis norėjo mane išgelbėti, žinau! Mėgino išvengti skandalo, vargais negalais suklijuoti Sen Fiakro pilies skeveldras... Svarbiausia ne tai!

Jis įsipylė viskio.

– Aš galvoju apie tą vargšę moterį!.. Juk matėte Mari Vasiljevą... O ir visos kitos Paryžiuje... Jų sąžinė negraužia... Užtat ji!.. Įsidėmėkite, tas Mėtėjė jai buvo reikalingas pirmiausia tam, kad turėtų kur išlieti švelnumą... O paskui skubėdavo prie klausyklos... Tikriausiai ji laikė save pabaisa... Todėl ir bijojo mano keršto... Cha cha!..

Jo juokas buvo siaubingas!

– Ar įsivaizduojate mane įniršusį, puolantį motiną dėl... O kunigas taip nieko ir nesuprato!.. Gyvenimą jis mato pagal šventuosius tekstus!.. Kol motina buvo gyva, jis turbūt stengėsi išgelbėti ją

nuo jos pačios... Motinai mirus, laikė savo pareiga išgelbėti mane... Bet galiu kirsti lažybų, jog dabar jis įsitikinęs, kad tai aš...

Jis įdėmiai pažvelgė komisarui į akis ir paklausė:

– O jūs?

Kadangi Megrė neatsakė, jis kalbėjo toliau:

– Juk tai nusikaltimas... Nusikaltimas, kurį galėjo įvykdyti tik didžiausias šlykštynė... Niekingas bailys!.. Ar teismas tikrai nieko negali jam padaryti? Šįryt girdėjau apie tai kalbant... Pasakysiu jums, komisare, dar vieną dalyką ir leisiu jį panaudoti prieš save... Kai aš tą niekšą pagausiu, jis turės reikalą su manim, su manim vienu... Man nereikės revolverio! Ne, jokio ginklo... Aš jį pasmaugsiu šitomis rankomis...

Alkoholis dar labiau pakurstė jo egzaltaciją. Tai pastebėjęs jis ranka persibraukė kaktą, pažvelgė į veidrodį ir parodė sau pašaipią grimasą.

– Žinoma, jei ne kunigas, būčiau sėdęs į cypę dar prieš laidotuves! Nebuvau jam labai malonus... Buvusio notaro žmona moka mano skolas... Kas ji? Aš jos net neprisimenu...

– Tai dama, visada vilkinti baltais drabužiais. Jos namo varteliai su paauksuotomis strėlėmis, prie Matinjono kelio...

Morisas de Sen Fiakras nusiramino. Jo įkarštis plykstelėjo kaip degtukas. Jis įsipylė viskio, padvejojo, vienu mauku viską prarijo ir susiraukė iš pasibjaurėjimo.

– Ar girdite?

– Ką?

– Viršuje vis nesibaigia šio krašto žmonių procesija! Turėčiau būti ten su gedulo drabužiais, paraudusiomis akimis ir sielvartingai spausti rankas! Išėję laukan, jie pradeda apšnekinėti...

Paskui Morisas įtariai paklausė:

– Bet iš tiesų, jei teismas nesiims šios bylos, tai kodėl jūs vis dar čia?

– Gali atsirasti naujų įkalčių...

– Jei sugausiu nusikaltėlį, ar leisite man?..

Mėšlungiškai suspausti pirštai buvo iškalbingesni už visus žodžius.

– Aš jus palieku, – nukirto Megrė. – Eisiu pasižiūrėti kitos stovyklos...

– Kitos stovyklos?

– Tos, kuri smuklėje! Žano Mėtėjė ir jo advokato, kuris atvažiavo šįryt...

– Jis nusisamdė advokatą?

– Tai apdairus vaikinas... Šįryt veikiantieji asmenys buvo išsidėstę taip: jūs ir kunigas – pilyje, o jaunuolis ir jo patarėjas – smuklėje...

– Jūs manote, kad jis galėjo?..

– Atleiskite, ar galiu įsipilti?

Megrė išgėrė taurelę alkoholio, nusišluostė lūpas ir prisikimšo paskutinę pypkę prieš išeidamas.

– Jūs, žinoma, nemokate naudotis linotipu?

Grafas truktelėjo pečiais.

– Aš nemoku naudotis niekuo... Tai tikra nelaimė!

– Jokiu būdu neišvažiuokite iš kaimo neįspėjęs manęs, gerai?

Jis pažvelgė į komisarą rimtu, giliu žvilgsniu. Ir rimtu, giliu balsu atsakė:

– Pažadu!

Megrė išėjo. Ir jau buvo belipąs laiptais, bet šalia jo nežinia iš kur išdygo žmogus.

– Atleiskite, pone komisare... Norėčiau, kad skirtumėte man keletą minučių. Girdėjau...

– Ką?

– Kad jūs beveik šių namų šeimynykštis... Čia tarnavo jūsų tėvas... Gal suteiktumėte man garbę ir išgertumėte su manim taurelę?

Ir žilabarzdis valdytojas nusivedė pašnekovą per kiemus. Jo namuose viskas jau buvo paruošta. Butelis degtinės, kurios etiketė bylojo apie garbingą

gėrimo amžių. Sausainiai. Iš virtuvės sklido kopūstų su lašiniais kvapas.

– Sprendžiant iš to, ką girdėjau, jūs pažinojote pilį visai kitokią... Kai aš atvykau, netvarka jau buvo prasidėjusi... Čia gyveno jaunuolis iš Paryžiaus, kuris... Ši degtinė likusi nuo senojo grafo laikų... Turbūt be cukraus?..

Megrė žiūrėjo į stalą su drožinėtais liūtais, laikančiais nasruose varinius žiedus. Jis ir vėl pajuto fizinį ir dvasinį nuovargį. Kitados į šį kambarį galėdavo įeiti tik su šlepetėmis, nes parketas buvo išvaškuotas.

– Aš pakliuvau į labai keblią padėtį... Ir noriu paprašyti jūsų patarimo... Mes vargšai žmonės... Jūs žinote, koks valdytojo darbas, iš jo nepraturtėsi...

Kartais šeštadienį, kai kasoje nebūdavo pinigų, pats sumokėdavau lauko darbininkams...

Kai kada atlygindavau už nupirktus gyvulius, nes ūkininkai reikalaudavo pinigų...

– Kitaip tariant, grafienė buvo jums skolinga!

– Ponia grafienė nieko neišmanė apie reikalus... Pinigai tekėjo kaip vanduo... Jų trūkdavo tik būtiniausiems dalykams...

– Ir tada jūs...

– Jūsų tėvas būtų daręs taip pat, ar ne? Buvo dienų, kai nuo aplinkinių žmonių reikėjo nuslėpti, kad kasa tuščia... Ir aš paėmiau iš savo santaupų...

– Kiek?

– Dar taurelę?.. Aš nevedžiau sąskaitų... Mažiausiai septyniasdešimt tūkstančių... Štai ir dabar laidotuvių išlaidos gula ant mano pečių...

Komisarui prieš akis iškilo toks paveikslas: mažytis tėvo kabinetukas šalia arklidžių, šeštadienis, penkta valanda. Visi pilyje dirbantys žmonės, nuo skalbėjų iki padienių, laukia kieme. O senasis Megrė, sėdėdamas prie žaliu perkeliu užtiesto stalo, krauna sidabro monetas į mažas krūveles. Kiekvienas eina pagal eilę ir brūkšteli parašą arba kryžiuką apskaitos knygoje...

– Dabar suku galvą, kaip aš atgausiu... Tokiems žmonėms kaip mes tai...

– Taip, suprantu! Jūs pastatėte kitą židinį!

– Anas buvo medinis... Marmuras gražiau...

– Daug gražiau! – burbtelėjo Megrė.

– Suprantate? Tuoj supuls kreditoriai! Reikės parduoti pilį. Bet kadangi ji įkeista...

Fotelis, kuriame sėdėjo Megrė, buvo naujas, kaip ir židinys, ir tikriausiai atkeliavo iš Barbeso bulvaro parduotuvės. Ant indaujos stovėjo fonografas.

– Jei neturėčiau sūnaus, man būtų tas pats, bet Emiliui reikia daryti karjerą... Nenoriu skubinti įvykių...

Koridoriuje šmėstelėjo paauglė.

– Jūs turite ir dukterį?

– Ne! Tai čionykštė mergaitė, ji ateina nudirbti sunkių darbų.

– Ką gi. Mes apie tai dar pasikalbėsime, pone Gotjė. Atleiskite, bet man reikia dar daug ką padaryti...

– Gal paskutinę taurelę?

– Ačiū... Sakėte, apie septyniasdešimt penki tūkstančiai, ar ne?

Megrė išėjo, susikišęs rankas į kišenes, praskyrė pulką žąsų ir nubruožė palei Dievo Motinos tvenkinį, kuris dabar nebepliuškeno. Bažnyčios laikrodis mušė vidurdienį.

Mari Taten smuklėje Žanas Mėtėjė su advokatu valgė. Užkandžiavo sardinėmis, silkių filė ir dešrelėmis. Ant gretimo stalo stovėjo aperityvo taurės.

Abu vyrai buvo linksmi. Jie pasitiko Megrė ironiškais žvilgsniais. Mirktelėjo vienas kitam. Advokato portfelis buvo užsegtas.

– Ar bent jau radote triufelių prie vištienos? – paklausė gynėjas.

Vargšė Mari Taten! Ji rado mažytę dėžutę bakalėjos parduotuvėje, bet negalėjo jos atidaryti. Ir nedrįso to prisipažinti.

– Radau, pone!

– Tai neškite greičiau! Čionykštis oras žadina vilkišką apetitą!

Nuėjęs į virtuvę, Megrė savo peiliu perpjovė dėžutės skardą, o žvaira moteriškė tyliai lemeno:

– Man taip gėda... Aš...

– Užsičiaupk, Mari! – subarė jis.

Viena stovykla... Dvi stovyklos... Trys stovyklos?

Norėdamas pabėgti nuo tikrovės, jis sumanė pajuokauti.

– Beje, kunigas prašė perduoti tau, kad gavai tris šimtus dienų atlaidų! Tavo nuodėmės atleistos!

Mari Taten nesuprato pokšto ir žiūrėjo į savo milžinišką pašnekovą su baime ir pagarbiu švelnumu.

7

PASIMATYMAI MULENE

Megrė paskambino į Muleną ir užsisakė taksi. Iš pradžių jis nustebo, pamatęs automobilį vos po dešimties minučių, bet, jam einant prie durų, advokatas, baigiantis gerti kavą, pasakė:

– Atsiprašau! Tai mūsų taksi... Bet jei norite, vietos užteks...

– Ačiū.

Žanas Mėtėjė su advokatu išvažiavo pirmieji, sėdę į didelį kledarą, dar paženklintą buvusio šeimininko herbu. Po ketvirčio valandos išvyko ir Megrė, kuris, nepaliaudamas šnekučiuotis su vairuotoju, stebėjo apylinkes.

Kraštovaizdis buvo monotoniškas: dvi eilės tuopų palei kelią, kiek žvilgsnis aprėpia, dirbama žemė, kur ne kur atvašynų keturkampis, melsvai žalia tvenkinio akis.

Namai daugiausia tebuvo lūšnos. Šitai suprantama, nes smulkių ūkininkų nebuvo.

Vien stambios valdos, kurių viena, priklausanti kunigaikščiui T., apėmė tris kaimus.

Sen Fiakrų dvaras turėjo du tūkstančius hektarų, kol nebuvo pamažu išparduotas.

Vienintelė transporto priemonė, senas Paryžiaus autobusas, nupirktas kaimiečių, kursavo tarp Muleno ir Sen Fiakro kartą per dieną.

– Čia tikrų tikriausias užkampis! – kalbėjo taksi vairuotojas. – Dabar tai dar nieko. Bet pamatytumėte viduržiemį...

Jie įvažiavo į Muleno didžiąją gatvę, kai Šv. Petro bažnyčios laikrodis rodė pusę trijų. Megrė paprašė sustoti prie Kredito banko ir susimokėjo už kelionę. Kai jis nusisuko nuo taksi ir jau ketino žengti vidun, iš banko išėjo moteris, vesdamasi už rankos vaiką.

Komisaras skubiai nusigręžė į vitriną, kad jie jo nepastebėtų. Moteris buvo kaimietė, apsivilkusi šventadieniais drabužiais, ant galvos užsidėjusi skrybėlę, korseto suveržtu liemeniu. Ji styrino oriai, tempdama paskui save berniuką, kuris jai tiek terūpėjo, kiek ryšulys.

Tai buvo Ernesto, to ručkio, kuris Sen Fiakro bažnyčioje patarnavo mišioms, motina.

Gatvėje virė gyvenimas. Ernestas būtų mielai sustojęs pažiopsoti į išstatytas prekes, bet jis buvo pririštas prie juodo sijono pridurkų. Motina pasilenkė prie sūnaus ir kažką jam pasakė. Tada, lyg būtų susitarusi su juo iš anksto, užėjo į žaislų parduotuvę.

Megrė nedrįso lįsti per daug arti. Tačiau netrukus jam viską paaiškino švilpuko garsai, pasigirdę iš krautuvės. Buvo bandomi įvairiausi švilpukai, ir galiausiai mišių patarnautojas pasirinko dvibalsį skauto švilpuką.

Išėjęs Ernestas nešėsi jį pasikabinęs ant kaklo, bet motina tempė sūnų tolyn ir neleido švilpauti gatvėje.

Šis banko skyrius buvo toks pat kaip ir visi provincijos skyriai. Ilga ąžuolinė pertvara. Penki tarnautojai, palinkę prie stalų. Megrė priėjo prie langelio, virš kurio buvo užrašyta *Einamosios sąskaitos*, ir vienas tarnautojas atsistojo, laukdamas pageidavimų.

Megrė norėjo pasiteirauti, kokia tikroji Sen Fiakrų turtinė padėtis ir, svarbiausia, kokios ope-

racijos atliktos paskutinėmis savaitėmis ir net paskutinėmis dienomis, nes tai galėjo padėti jam rasti siūlo galą.

Tačiau jis valandėlę tylėjo, stebėdamas jaunuolį, kuris elgėsi mandagiai ir nerodė nekantrumo.

– Emilis Gotjė, jeigu neklystu?

Megrė dukart jį buvo matęs pravažiuojantį motociklu, bet neįžiūrėjo bruožų. Pilies valdytojo sūnų atpažino pirmiausia iš stulbinamo panašumo į tėvą.

Tai buvo ne tiek atskirų kūno dalių, kiek visos padermės panašumas. Tokia pati valstietiška prigimtis: ryškūs bruožai, stambūs kaulai.

Toks pat arba beveik toks pat išsivystymo lygis, kurį išdavė truputį geriau nei žemdirbių prižiūrima oda, protingas žvilgsnis, „mokyto“ žmogaus pasitikėjimas savimi.

Tačiau Emilis dar nebuvo miesto žmogus. Jo plaukai, nors ir sutepti pomada, verpetais neklusniai styrojo ant pakaušio. Skruostai buvo raudoni, gerai nuprausti, kaip kaimo dabitos sekmadienio rytą.

– Tai aš.

Jis neatrodė sutrikęs. Megrė iš anksto buvo įsitikinęs, kad tai pavyzdingas tarnautojas, kuriuo

direktorius visiškai pasitiki ir kuris greitai bus paaukštintas.

Juodas nesunešiojamos saržos kostiumas pasiūtas pagal užsakymą, bet vietinio siuvėjo. Jo tėvas nešiojo celiulioidines prisegamas apykakles. O Emilio apykaklė buvo minkšta, bet kaklaraištis dar užrištas senoviškai.

– Jūs mane pažįstate?

– Ne! Manau, kad jūs policininkas...

– Ir norėčiau šį tą sužinoti apie Sen Fiakro sąskaitą.

– Tai nesunku! Šią sąskaitą, kaip ir kitas, tvarkau aš.

Jis buvo mandagus, gerai išauklėtas. Mokykloje tikriausiai buvo mokytojų numylėtinis.

– Paduokite man Sen Fiakro sąskaitą! – paliepė Emilis tarnautojai, sėdinčiai už jo.

Jis perbėgo žvilgsniu per didelį geltoną lapą.

– Norėtumėte suvestinės, bendrosios saldo sumos ar bendrųjų duomenų?

Jis bent jau buvo tikslus!

– Ar bendrieji duomenys geri?

– Gal malonėtumėte ateiti čia? Mus gali kas nors išgirsti.

Jiedu nuėjo į salės galą, bet tebebuvo atskirti ąžuolinės pertvaros.

– Tėvas tikriausiai jums sakė, kad grafienė buvo labai netvarkinga... Bet kuriuo metu turėdavau sulaikyti čekius, kuriems apmokėti nebūdavo pinigų. Atminkite, kad ji to nežinojo. Ji rašė čekius nesirūpindama, kiek yra sąskaitoje... Ir šį rytą buvo pateikti trys perbrauktieji čekiai, kuriuos buvau priverstas grąžinti. Turiu įsakymą nieko nemokėti, kol...

– Kol nebus paskelbtas visiškas bankrotas?

– Tiesą sakant, ne... Trys ūkiai iš penkių jau parduoti... Du likusieji užstatyti, kaip ir pilis... Grafienė turėjo namus Paryžiuje, už kuriuos gaudavo nedidelę rentą... Bet kai išsyk pervesdavo į sūnaus sąskaitą keturiasdešimt ar penkiasdešimt tūkstančių, balansas sugriūdavo... Visada mėginau daryti ką galėjau... Du ar tris kartus pateikiau rezultatus... Mano tėvas...

– Paskolino pinigų, žinau.

– Tai ir viskas, ką galiu jums pasakyti. Šiuo metu kreditinis likutis yra lygiai septyni šimtai septyniasdešimt penki frankai. Be to, paskutinių metų žemės mokesčiai dar nesumokėti ir praeitą savaitę antstolis įteikė pirmąjį paraginimą.

– Ar Žanas Mėtėjė šitai žino?

Jis viską žino! Ir ne tik žino.

– Ką norite pasakyti?

– Nieko!

– Ar nemanote, kad jis lyg iš mėnulio iškritęs?

Tačiau diskretiškasis Emilis Gotjė išsisuko nuo atsakymo.

– Tai viskas, ką norėjote sužinoti?

– Ar dar kas nors iš Sen Fiakro gyventojų turi sąskaitą jūsų agentūroje?

– Ne!

– Ar šiandien niekas nebuvo atvykęs atlikti kokios nors finansinės operacijos? Pavyzdžiui, pasiimti čekio?

– Niekas.

– Ar visą laiką buvote prie langelio?

– Nebuvau nuo jo pasitraukęs!

Jis neatrodė sutrikęs. Ir toliau elgėsi kaip geras tarnautojas, deramai atsakinėjantis oficialiam asmeniui.

– Gal pageidautumėte susitikti su direktoriumi? Nors jis negalės jums pasakyti nieko daugiau...

Žiebėsi lempos. Didžiojoje gatvėje judėjimas buvo beveik toks pat kaip dideliame mieste, prie kavinių driekėsi ilgos automobilių eilės.

Pro šalį traukė kortežas: du kupranugariai ir drambliukas, nešantys kartonines reklamas, kviečiančias į cirką Pergalės aikštėje.

Bakalėjos parduotuvėje Megrė pamatė ručkio motiną, tebelaikančią sūnų už rankos ir perkančią konservus.

Kiek tolėliau jis beveik kaktomuša susidūrė su Žanu Mėtėjė ir jo advokatu, kurie susirūpinusiais veidais kažkur ėjo kalbėdamiesi. Advokatas sakė:

– ...jie bus priversti jį blokuoti...

Pašnekovai nepastebėjo komisaro ir pasuko į Kredito banką.

Mieste, kurio penkių šimtų metrų ilgumo gatvėje sutelkta visa veikla, žmonės neišvengiamai susitinka dešimt kartų per popietę.

Megrė nuėjo į „Muleno laikraščio“ spaustuvę. Kabinetai buvo įrengti namo fasade: šiuolaikiškos betoninės vitrinos, kuriose išdėliota gausybė spaudos nuotraukų ir paskutinės naujienos, mėlynu pieštuku surašytos ant ilgų popieriaus juostų.

Mandžiūrija. „Havas“ agentūra praneša, kad...

Bet, norint patekti į spaustuvę, reikėjo sukti į tamsų aklagatvį. Kelią rodė rotaprinto ūžesys. Nuošaliame ceche prie aukštų marmurinių stalų

dirbo žmonės su chalatais. Toliau stikliniame narve lyg kulkosvaidžiai tratėjo du linotipai.

– Norėčiau pasikalbėti su cecho viršininku.

Gaudžiant mašinoms, teko rėkte rėkti. Gerklę gniaužė dažų kvapas. Neaukštas žmogelis mėlynu chalatu, dedantis į formą teksto eilutes, priglaudė delną prie ausies.

– Ar jūs cecho viršininkas?

– Aš laužytojas!

Megrė išsiėmė iš piniginės tekstą, kuris nužudė grafienę de Sen Fiakr. Žmogus pasitaisė ant nosies akinius apvaliais plieniniais rėmeliais ir pažvelgė į jį tarsi klausdamas, ką tai galėtų reikšti.

– Ar šitai spausdinta pas jus?

– Ką?..

Darbuotojai lakstė tekini su krūvomis laikraščių.

– Klausiu, ar šitai spausdinta čia.

– Ateikite!

Kieme susišnekėti sekėsi geriau. Nors buvo šalta, tačiau galėjai kalbėti beveik normaliu balsu.

– Ko jūs manęs klausėte?

– Ar atpažįstate šriftą?

– Tai devynių punktų šeltenhamas.

– Ar jis jūsų?

– Beveik visi linotipai turi šeltenhamo šriftą.

– Ar Mulene yra daugiau linotipų?

– Mulene – ne. Bet Nevere, Burže, Šatoru, Otene...

– Ar šis dokumentas pasižymi kuo nors ypatinga?

– Jis spausdintas su lentele, kuria lyginamos raidės. Kažkas norėjo įtikinti, jog tai iškarpa iš laikraščio, ar ne? Kartą buvau paprašytas padaryti tą patį, dėl juoko...

– Šit kaip!

– Tai buvo gal prieš penkiolika metų... Tada laikraštį dar rinkdavome rankiniu būdu...

– O popierius ar jums nieko nesako?

– Beveik visų provincijos laikraščių tiekėjas tas pats. Tai vokiškas popierius... Atleiskite... Turiu baigti formą... Njevro leidimui...

– Ar pažįstate Žaną Mėtėjė?

Žmogelis patraukė pečiais.

– Ką apie jį galvojate?

– Jo pasiklausius, atrodo, kad amatą jis išmano geriau už mus. Jis truputį trenktas... Jam leidžiama pažaisti ceche dėl grafienės, kuri yra šeimininko draugė...

– Ar jis moka naudotis linotipu?

– Hm... Sako, kad moka...

– Ar jis sugebėtų surinkti tokį straipsnelį?

– Per geras dvi valandas... Be to, tą pačią eilutę perrinkinėtų dešimt kartų.

– Ar pastaruoju metu jis kada nors buvo atsisėdęs prie linotipo?

– Iš kur aš žinau? Jis ateina, išeina! Mums visiems įsiėdė iki gyvo kaulo su savo stereotipijos metodais. Atleiskite... Traukinys nelaukia... O mano forma dar nebaigta...

Daugiau klausinėti nevertėjo. Megrė jau ketino vėl eiti į cechą, bet ten buvo toks sujudimas, kad jis persigalvojo. Kiekviena šių žmonių minutė buvo suskaičiuota. Visi bėgiojo kaip įkirpti. Nešikai stumdė jį, skubėdami prie išėjimo.

Vis dėlto komisarui pavyko pasivedėti į šalį mokinį, kuris sukosi cigaretę.

– Kas daroma iš švino eilučių jas panaudojus?

– Jos perlydomos.

– Kas kiek dienų?

– Kas dvi dienos. Žiūrėkite! Lydymo krosnis štai ten, kampe... Atsargiai, ji karšta!

Megrė išėjo iš spaustuvės truputį pavargęs, truputį nusivylęs. Lauke jau buvo visai sutemę. Nuo šalčio grindinys buvo šviesus, šviesesnis nei paprastai. Priešais gatavų drabužių krautuvę trepsėjo slo-

guojantis pardavėjas, siūlydamas savo prekes praeiviams.

– Gal jums reikia žieminio palto?.. Gal gražios angliškos draperijos už du šimtus frankų?.. Užeikite! Tai nieko nekainuoja...

Kiek tolėliau, prie „Paryžiaus kavinės“, kurioje kaukšėjo biliardo rutuliai, Megrė pamatė geltoną grafo de Sen Fiakro automobilį.

Jis įėjo vidun, paieškojo jaunuolio akimis ir jo neradęs prisėdo ant suolo. Tai buvo prabangi kavinė. Ant pakylos trys muzikantai derino instrumentus, eilės tvarka rikiavo kūrinėlius, pasidėję tris kartono lapus su skaičiais.

Telefono būdelėje pasigirdo triukšmas.

– Pusę! – paprašė Megrė padavėjo.

– Šviesaus ar tamsaus?

Bet komisaras stengėsi nugirsti balsą būdelėje. Jam nepavyko. Sen Fiakras išėjo iš būdelės, ir kasininkė jo paklausė:

– Kiek skambučių?

– Trys.

– Į Paryžių, ar ne? Triskart aštuoni dvidešimt keturi...

Pamatęs Megrė, grafas kuo natūraliausiai priėjo prie jo ir atsisėdo šalia.

– Nesakėte man, kad važiuosit į Muleną. Būčiau atvežęs savo automobiliu. Tiesa, jis atviras, ir tokiu oru...

– Skambinote Mari Vasiljevai?

– Ne! Nesuprantu, kodėl turėčiau slėpti teisybę? Ir man pusę, padavėjau! Arba ne. Verčiau ko nors šilto... grogo... Aš skambinau tokiam ponui Volfui. Jūs jo gal ir nepažįstate, bet kiti turėtų pažinoti, iš Auksakalių krantinės... Žinokite, jis palūkininkas. Keletą kartų esu į jį kreipęsis. Dabar taip pat mėginau...

Megrė smalsiai pažvelgė į grafą.

– Prašėte pinigų?

– Nesvarbu, už kokius procentus! Beje, jis atsisakė! Nežiūrėkite taip į mane! Popiet buvau nuėjęs į banką...

– Kelintą valandą?

– Apie trečią... Tuo metu iš banko išėjo jums pažįstamas jaunuolis su savo advokatu.

– Mėginote pasiimti pinigų?

– Mėginau! Tik nemanykite, kad noriu sukelti jums gailestį! Kai kurie žmonės drovisi kalbėti apie pinigus. Aš ne... Ką gi! Kai išsiunčiau į Paryžių keturiasdešimt tūkstančių frankų ir sumokėjau už Mari Vasiljevos traukinio bilietą, kišenėje man li-

ko apie trys šimtai frankų. Atvažiavau čia nieko nežinodamas. Turiu tik kostiumą, kuriuo vilkiu... Paryžiuje keletą tūkstančių frankų esu skolingas mebliuoto buto savininkei, kuri neatiduos mano daiktų...

Jis kalbėjo, žiūrėdamas į biliardo rutulius, riedančius per žalią medžiagą. Žaidėjai buvo kuklūs miesto jaunuoliai, kartkartėmis svaidantys pavydžius žvilgsnius į elegantišką grafo išvaizdą.

– Štai ir viskas! Norėjau per laidotuves bent jau apsivilkti gedulo drabužiais. Aplinkui nėra siuvėjo, kuris man būtų suteikęs dviejų dienų kreditą... Banke gavau atsakymą, kad motinos sąskaita užblokuota, be to, joje yra tik septyni šimtai ir keli frankai... Ar žinote, kas atliko tą malonią užduotį?

– Valdytojo sūnus!

– Taigi!

Jis nurijo gurkšnį deginančio grogo ir nutilo, tebežiūrėdamas į biliardą. Orkestras užgrojo Vienos valsą, kuriam keistai pritarė rutulių tarškėjimas.

Buvo karšta. Nors švietė elektros lemputės, kavinėje tvyrojo prietema. Tai buvo senoviška provincijos kavinė, padariusi modernizmui vieninte-

lę nuolaidą, – aparatą su užrašu: *kokteilis už šešis frankus.*

Megrė lėtai rūkė. Jis taip pat žiūrėjo į biliardą, ryškiai nutviekstą žalio kartono šviestuvų. Tarpais atsiverdavo durys, ir po keleto sekundžių lankytojus nutvilkydavo ledinio oro gūsis.

– Sėskimės toliau...

Tai buvo advokato iš Buržo balsas. Jis praėjo pro dviejų vyrų stalą, o jam įkandin nusekė Žanas Mėtėjė, apsimovęs baltomis vilnonėmis pirštinėmis.

Bet jie abu žiūrėjo tiesiai priešais save. Pirmąjį duetą pamatė tik atsisėdę.

Abu stalai stovėjo beveik priešpriešiais. Žano Mėtėjė skruostus užliejo lengvas raudonis, ir jis netvirtu balsu šūktelėjo:

– Šokolado!

Sen Fiakras pusbalsiu pajuokavo:

– Brangute, ateik čia!

Vienodu atstumu tarp abiejų stalų sėdinti moteris nusišypsojo padavėjui kaip geram bičiuliui ir tarstelėjo:

– Kaip visada!

Jis jai atnešė vyšnių likerio. Moteris pasipudravo, pasidažė lūpas. Klapsėdama blakstienomis, ji dvejojo, į katrą stalą nukreipti žvilgsnį.

Ar atakuoti Megrė, plačiapetį ir stotingą? Ar elegantiškesnį advokatą, kuris ją jau apžiūrinėjo, nutaisęs vylingą šypsenėlę?

– Ką gi! Teks gedėti apsivilkus pilkais drabužiais, – sumurmėjo grafas de Sen Fiakras. – Juk negaliu pasiskolinti juodo kostiumo iš liokajaus! Nei įsibraklinti į velionio tėvo švarką!

Be advokato, susidomėjusio moterimi, visi buvo įsmeigę akis į artimiausią biliardo stalą.

Jų buvo trys. Du jau užimti. Muzikantams baigus groti kūrinį, pasigirdo šūksniai: „Bravo!“ Paskui staiga vėl sudžerškėjo taurės ir lėkštelės.

– Tris portveino, tris!

Durys atsidarinėjo ir užsidarinėjo. Plūstantį šaltį pamažėliais sugerdavo viduje tvyranti šiluma.

Kasininkei nuspaudus mygtuką, įsižiebė ir trečiojo biliardo lempos – jai už nugaros buvo elektros komutatorius.

– Trisdešimt taškų! – pasigirdo kažkieno balsas.

Ir užsakymas padavėjui:

– Ketvirtį viši! Ne! Vieną braškių skonio vitelio...

Tai buvo Emilis Gotjė, mėlyna kreida rūpestingai trinantis savo lazdos galą. Paskui jis nuvedė žymeklį prie nulio. Jo kompanionas buvo banko di-

rektoriaus pavaduotojas, dešimčia metų vyresnis, su rudais smailiais ūsais.

Jaunuolis pastebėjo Megrė tik po trečio smūgio, kuris jam nepavyko. Mažumėlę sutrikęs jis pasisveikino. O tada taip įniko į žaidimą, kad daugiau jau nieko nebematė.

– Mano automobilyje yra vietos, suprantama, jei nebijote šalčio... – pasakė Morisas de Sen Fiakras. – Gal leisite jums ko nors pasiūlyti? Jūs žinote! Šito aperityvo man anaiptol negana...

– Padavėjau! – garsiai sušuko Žanas Mėtėjė. – Užsakykite Buržą, septynioliktą!

Tai buvo jo tėvo numeris! Kiek vėliau jis užsidarė telefono būdelėje.

Megrė teberūkė. Jis užsisakė antrą pusės litro bokalą. O moteris, gal todėl, kad jis buvo storiausias, pagaliau pasirinko jį. Kaskart, kai jis atsisukdavo į jos pusę, ji nusišypsodavo jam kaip senam pažįstamam.

Ji nė nenutuokė, kad jis galvoja apie *senutę*, – taip ją vadino net ir sūnus, – kuri gulėjo antrame pilies aukšte ir pro kurią vora traukė kaimiečiai, stumdydamiesi alkūnėmis.

Bet Megrė matė ją ne tokią kaip dabar. Jis vaizdavosi grafienę tais laikais, kai prie „Paryžiaus ka-

vinės“ dar nebuvo automobilių ir joje niekas negėrė kokteilių.

Vaizdavosi ją pilies parke aukštą ir liekną, didingą kaip populiaraus romano heroję, prie auklės stumiamo vaikiško vežimėlio...

Megrė tada tebuvo berniūkštis, kurio plaukai, kaip Emilio Gotjė ir ručkio, neklusniu verpetu styrojo pakaušyje.

Argi jis nepavydėjo grafui tą rytą, kai pora važiavo į Eks Lė Beną automobiliu (vienu pirmųjų jų krašte), pilnu kailių ir kvapų? Grafienės veidą slėpė vualis. Grafas buvo užsidėjęs didelius akinius. Tai panėšėjo į didvyrišką pagrobimą. O žindyvė laikė kūdikio rankelę ir mojavo ja atsisveikindama...

Dabar senutė buvo šlakstoma šventintu vandeniu ir kambarys kvepėjo žvakėmis.

Neva baisiai susirūpinęs, Emilis Gotjė sukinėjosi aplink biliardo stalą, žaidė išradingai ir pusbalsiu oriai skaičiavo:

– Septyni...

Jis vėl nusitaikė. Ir laimėjo. Jo smailiaūsis viršininkas gaižiu balsu pagyrė:

– Nuostabu!

Virš žalio audeklo vienas kitą stebėjo du vyrai: Žanas Mėtėjė, kuriam kažką be perstojo šnekėjo

šypsantis advokatas, ir grafas de Sen Fiakras, atsainiu mostu sustabdęs padavėją:

– Dar vieną to paties!

O Megrė dabar galvojo apie skauto švilpuką. Gražų dvibalsį bronzinį švilpuką, kokio jis niekada neturėjo.

8

KVIETIMAS PIETŲ

– Dar vienas skambutis! – atsiduso Megrė pamatęs, kad Žanas Mėtėjė vėl stojasi.

Komisaras nusekė jį žvilgsniu, bet jis nėjo nei į telefono būdelę, nei į tualetą. Tuo tarpu putlutis advokatas sėdėjo tik ant kraščiuko, lyg būtų dvejojęs, stotis jam ar ne. Jis žiūrėjo į grafą de Sen Fiakrą. Atrodė net benutaisąs šypsenėlę.

Nejau čia būtų buvęs nereikalingas jis, Megrė? Šiaip ar taip, ši scena komisarui priminė kai kuriuos jaunystės nutikimus: trys ar keturi bičiuliai į šitą panašioje kavinėje, o kitame salės gale – dvi moterys. Jie ginčijasi, dvejoja, paskui pašaukia padavėją ir įduoda jam raštelį...

Advokatas dabar nervinosi lygiai taip pat. O moteris, sėdinti už dviejų stalų nuo Megrė, apsiriko: ji manė, kad advokatas stebi ją. Moteris nusišypsojo, atsisegė rankinę ir pasipudravo.

– Aš tuoj grįšiu! – tarė komisaras stalabendriui.

Perkirtęs salę, jis pasuko ta pačia kryptimi kaip ir Mėtėjė, tenai pamatė duris, kurių anksčiau nebuvo pastebėjęs, o už jų – platų koridorių, papuoštą raudonu kilimu. Koridoriaus gale buvo pertvara, ant kurios gulėjo didelė knyga, telefonų informacija, o už pertvaros sėdėjo tarnautoja. Mėtėjė kaip tik baigė su ja kalbėtis. Jis pasitraukė nuo jos tą valandėlę, kai Megrė žengė artyn.

– Ačiū, panele. Sakote, pirma gatvė iš kairės?

Žanas nesislėpė nuo komisaro. Tarytum jo pasirodymas jam būtų nėmaž netrukdęs. Priešingai! Jo akyse sužybsėjo džiaugsmingos liepsnelės.

– Nežinojau, kad čia viešbutis, – tarė komisaras merginai.

– Jūs apsigyvenote kitur? Be reikalo. Tai geriausias Muleno viešbutis...

– Ar pas jus nebuvo apsistojęs grafas de Sen Fiakras?

Ji nusijuokė. Paskui staiga surimtėjo.

– Ką jis iškrėtė? – sunerimusi paklausė ji. – Per penkias minutes jau antrą kartą...

– Kur nusiuntėte mano pirmtaką?

– Jis norėjo sužinoti, ar grafas de Sen Fiakras buvo išėjęs naktį iš šeštadienio į sekmadienį... Da-

bar negaliu atsakyti, nes naktinio budėtojo dar nėra. Tada tas ponas manęs paklausė, ar turime garažą, ir išėjo...

Po velnių! Jam tereikėjo pasekti Žaną Mėtėjė!

– O garažas pirmoje gatvėje iš kairės? – tarė jis šiek tiek pyktelėjęs.

– Teisybė! Jis atidarytas visą naktį.

Žanas Mėtėjė apsisuko tikrai greitai, nes kai Megrė pasiekė minėtą gatvę, jis švilpiniuodamas jau ėjo atgal. Sargas kampe užkandžiavo.

– Tas ponas teiravosi to paties... Geltonas automobilis... Ar naktį iš šeštadienio į sekmadienį šeimininkas buvo jį paėmęs?

Ant stalo jau gulėjo dešimties frankų banknotas. Megrė padėjo antrą.

– Taip, apie vidurnaktį!

– O paskui grąžino?

– Kokią trečią valandą ryto...

– Ar jis buvo purvinas?

– Šiek tiek... Orai dabar sausi.

– Jie buvo dviese, tiesa? Vyras ir moteris...

– Ne! Vyras buvo vienas.

– Mažas ir liesas?

– Visai ne! Labai aukštas ir tvirtas.

Grafas de Sen Fiakras, be jokios abejonės!

Kai Megrė grįžo į kavinę, orkestras vėl grojo, ir pirmiausia jam į akis krito tai, kad Žano Mėtėjė ir jo advokato kampe nieko nėra.

Teisybė, po keleto sekundžių jis pamatė advokatą sėdintį prie savo stalo šalia grafo de Sen Fiakro.

Išvydęs komisarą, jis pakilo nuo suolo.

– Atleiskite man... Ne, ne! Prašom sėstis į savo vietą...

Advokatas nesiruošė trauktis. Jis atsisėdo ant kėdės priešais. Buvo labai susijaudinęs, paraudusiais skruostais, kaip žmogus, skubantis baigti keblią užduotį. Žvilgsniu jis ieškojo Žano Mėtėjė, bet jo niekur nebuvo matyti.

– Jūs suprasite, pone komisare... Nebūčiau sau leidęs važiuoti į pilį... Tai normalu... Bet kadangi atsitiktinumas suvedė mus neutralioje vietoje, jei galima taip pasakyti...

Jis stengėsi šypsotis. Po kiekvienos frazės linksėjo abiem pašnekovams ir tarsi dėkojo už pritarimą.

– Tokioje sunkioje padėtyje kaip ši neverta, kaip jau sakiau ir savo klientui, dar labiau viską komplikuoti perdėtu įžeidumu... Ponas Žanas Mėtėjė tai puikiai supranta... Ir kai jūs atėjote, pone komisare, aš sakiau grafui de Sen Fiakrui, kad prašome tik mus išklausyti...

– Po perkūnais! – burbtelėjo Megrė.

Ir visai pagrįstai pagalvojo:

„Tau, žmogeli, bus labai pasisekę, jei po penketo minučių negausi antausio nuo to pono, kuriam suoki tokiu saldžiu balseliu...“

Biliardo žaidėjai tebesisukinėjo aplink žaliu audeklu aptrauktą stalą. Moteris atsistojo ir, palikusi ant stalo rankinę, nuėjo į salės galą.

„Ji taip pat smarkiai klysta. Jai šovė išganinga mintis. Argi Mėtėjė neišėjo į lauką pasikalbėti su ja be liudininkų? Taigi ji eis pas jį...“

Megrė neapsiriko. Viena ranka įsisprendusi į klubą, moteris vaikščiojo pirmyn atgal laukdama jaunuolio!

Advokatas vis nesiliovė tarškėjęs.

– Yra labai sudėtingų interesų, ir mes pasirengę...

– Kam? – nukirto Sen Fiakras.

– Na...

Jis užmiršo, kad po ranka stovi ne jo taurė, ir gurkštelėjo Megrė gėrimo norėdamas susitvardyti.

– Suprantu, kad galbūt čia ne vieta... Ir ne laikas... Bet galite neabejoti, mes geriau už bet ką žinome finansinę padėtį, kurioje atsidūrė...

– Mano motina! Na ir kas?

– Mano klientas iš skrupulingumo, kuris daro jam garbę, apsigyveno smuklėje...

Vargšas advokatas! Dabar, kai Morisas de Sen Fiakras žiūrėjo tiesiai jam į akis, jis tarė žodžius vieną po kito taip, lyg juos būtų reikėję plėšte plėšti iš gerklės.

– Jūs mane suprantate, ar ne, pone komisare?.. Mums ne paslaptis, kad notaras turi testamentą... Nusiraminkite! Pono grafo teisės nepažeistos... Bet ten figūruoja ir Žanas Mėtėjė... Finansiniai reikalai supainioti... Tik mano klientas juos žino...

Megrė žavėjosi Sen Fiakru, kuris įstengė būti kone angeliškai ramus. Jam ant lūpų net žaidė šypsenėlė!

– Taip! Tai pavyzdingas sekretorius! – be ironijos tarė grafas.

– Neužmirškite, kad šis vaikinas iš labai geros šeimos ir yra gavęs puikų išsilavinimą. Aš pažįstu jo tėvus... Jo tėvas...

– Grįžkime prie turto, jei neprieštaraujate.

Tai buvo per daug gražu. Advokatas vos galėjo patikėti savo ausimis.

– Jei leisite, dabar statau aš... Padavėjau! Jums tą patį, ponai? O man rafaelio su citrina...

Už dviejų stalų grįžo surūgusi moteris: ji nieko nepešė ir nusprendė atakuoti biliardo žaidėjus.

– Jau sakiau, kad mano klientas pasiruošęs jums padėti... Jis nepasitiki kai kuriais asmenimis... Jis pats jums pasakys, kad žmonės, kurių negraužia sąžinė, darė gana nešvarias operacijas... Pagaliau...

Tai buvo sunkiausia! Tačiau advokatas, nurijęs seilę, kalbėjo toliau:

– Pilies kasas radote tuščias... Vis dėlto būtina ponią jūsų motiną...

– Ponią jūsų motiną! – susižavėjęs pakartojo Megrė.

– Ponią jūsų motiną... – nė nemirktelėjęs varė toliau advokatas. – Ką aš čia sakiau?.. Taip! Kad laidotuvės būtų vertos de Sen Fiakrų... O kol reikalai bus sutvarkyti, paisant kiekvieno interesų, mano klientas viską padarys...

– Kitaip tariant, duos laidotuvėms reikalingų lėšų... Ar ne?

Megrė nedrįso pažvelgti į grafą. Jis žiūrėjo į Emilį Gotjė, vėl puikiai pataikiusį keletą kartų iš eilės, ir įsitempęs laukė, kada šalimais pasigirs triukšmas.

Bet ne! Sen Fiakras atsistojo. Ir užkalbino įėjusį žmogų.

– Sėskitės prie mūsų stalo, pone.

Tai buvo Mėtėjė: jis ką tik pasirodė, ir advokatas, be abejonės, ženklais jam paaiškino, kad viskas klostosi gerai.

– Ir jums rafaelio su citrina? Padavėjau!

Orkestrui baigus groti pjesę, salėje pasigirdo plojimai. Nutilus triukšmui, visi pasijuto dar nejaukiau, nes balsai dabar skambėjo garsiau. Tylą trikdė tik dramblio kaulo rutulių kaukšėjimas.

– Aš pasakiau ponui grafui, kuris viską puikiausiai suprato...

– Kam rafaelis?

– Jūs atvažiavote iš Sen Fiakro taksi, ponai? Tada mano automobilis jūsų paslaugoms, aš jus parvešiu... Teks šiek tiek susispausti... Jau pažadėjau parvežti komisarą... Padavėjau, kiek? Ne, ką jūs! Prašau... Dabar mano eilė...

Bet advokatas atsistojo ir įkišo padavėjui į ranką šimto frankų banknotą. Šis paklausė:

– Viskas man?

– Taip! Taip!

O grafas kuo maloniausiai šypsodamasis tarė:

– Jūs tikrai nuostabus.

Emilis Gotjė, pamatęs, kad jie visi keturi išeina, žarstydami vienas kitam komplimentus, užmiršo žaidimą.

Advokatas atsisėdo priekyje, šalia grafo, kuris vairavo automobilį. Užpakalyje Megrė paliko šiek tiek vietos Žanui Mėtėjė.

Buvo šalta. Žibintai švietė nelabai ryškiai. Automobilis buvo be duslintuvo, todėl blerbimas trukdė kalbėtis.

Gal Morisas de Sen Fiakras buvo įpratęs važinėti tokiu greičiu. O gal tai buvo menkutis kerštas. Šiaip ar taip, dvidešimt penkis kilometrus nuo Muleno iki pilies jie įveikė mažiau nei per ketvirtį valandos, posūkiuose staigiai stabdydami, skrosdami tamsą, sykį vos neužkliudę vežimo, kuris dardėjo kelio viduriu ir privertė automobilį užvažiuoti ant pakelės šlaito.

Veidus čaižė šiaurys. Megrė abiem rankomis laikė palto apykaklę. Kaimą jie pralėkė nemažindami greičio. Vos spėjo pamatyti šmėstelint smuklės šviesą ir smailų bažnyčios bokštą.

Nuo staigaus stabdymo keleiviai atsitrenkė vieni į kitus. Jie sustojo prie laiptų. Buvo matyti, kaip tarnai valgo pusrūsio virtuvėje. Kažkas garsiai juokėsi.

– Ar leisite, ponai, pakviesti jus pietų?..

Advokatas su Žanu Mėtėjė dvejodami susižvalgė. Grafas, draugiškai tapšnodamas jiems per petį, įstūmė juos vidun.

– Malonėkite... Dabar mano eilė, ar ne?..

Vestibiulyje jis pridūrė:

– Deja, čia nebus labai linksma...

Megrė norėjo tarti keletą žodžių jam vienam, bet nespėjo, nes grafas atidarė rūkomojo duris.

– Gal teiktumėtės luktelti manęs gerdami aperityvą? Turiu duoti įsakymus... Jūs juk žinote, kur buteliai, pone Mėtėjė? Ar dar liko ko nors geriamo?

Jis paspaudė elektrinį mygtuką. Teko ilgokai palaukti, kol atėjo liokajus pilna burna, su servetėle rankoje.

Sen Fiakras šiurkščiai išplėšė ją tarnui iš rankų.

– Pakvieskite valdytoją. Paskui sujunkite su klebonija ir su gydytojo namais.

Tada, kreipdamasis į kitus, tarė:

– Ar leisite?

Telefono aparatas stovėjo vestibiulyje. Ši patalpa, kaip ir visa pilis, buvo blogai apšviesta. Kadangi Sen Fiakro kaimas neturėjo elektros, piliai srove teko apsirūpinti pačiai, o variklis buvo per daug silpnas. Lemputės, užuot degusios balta šviesa, skleidė rauzganus pluoštus, kokie būna kai kuriuose tramvajuose jiems sustojus.

Pakampiais dryksojo didelės šešėlių skaros, kuriose vos galėjai įžiūrėti daiktus.

– Alio! Taip, primygtinai prašau... Ačiū, daktare...

Advokatas su Mėtėjė nerimavo. Bet dar nedrįso prisipažinti, kad jiems svyla padai. Tylą nutraukė Žanas Mėtėjė, klausdamas komisaro:

– Ką jums pasiūlyti? Portveino, atrodo, jau nebeliko... Bet yra kitokio alkoholio...

Visi pirmojo aukšto kambariai buvo išdėstyti anfilada, juos skyrė plačiai atvertos durys. Pirmiausia – valgomasis. Paskui – svetainė. Toliau – rūkomasis, kur buvo ir trys minėti asmenys. Už jo – biblioteka, kur jaunuolis nuėjo atnešti butelių.

– Alio... Taip... Aš jūsų laukiu. Tuojau pat...

Grafas vis skambino, paskui koridoriumi praėjo pro visus kambarius, užlipo į antrą aukštą ir jo žingsniai nutilo velionės miegamajame.

Vestibiulyje sukaukšėjo kiti, sunkesni, žingsniai. Pasigirdo beldimas į duris, kurios tuoj pat atsidarė. Tai buvo valdytojas.

– Jūs mane kvietėte?

Bet pastebėjęs, kad grafo čia nėra, jis apstulbęs nužvelgė tris vyrus, žengė atatupstas ir kažko paklausė ateinantį liokajų.

– Gal selterio? – paklausė Žanas Mėtėjė.

O advokatas, kupinas geros valios, kosčiodamas pradėjo:

– Mudviejų keistos profesijos, komisare... Ar seniai tarnaujate policijoje? Aš advokatauju jau beveik penkiolika metų... Ką ir kalbėti, narpliojau labiausiai sukrečiančius įvykius, kokius tik galima įsivaizduoti... Į jūsų sveikatą!.. Ir į jūsų, pone Mėtėjė... Aš patenkintas, kad jums viskas pasisuko tokia linkme...

Koridoriuje nuskambėjo grafo balsas:

– Gerai! Rasite! Paskambinkite savo sūnui, kuris dabar žaidžia biliardą „Paryžiaus kavinėje" Mulene. Jis atveš viską, ko reikia...

Atsidarė durys. Į rūkomąjį įėjo grafas.

– Ar turite gėrimų? Čia nėra cigarų?

Jis klausiamai pažvelgė į Žaną Mėtėjė.

– Yra cigarečių... Aš rūkau tik...

Jaunuolis nebaigė sakinio ir sutrikęs nusigręžė.

– Aš jums atnešiu.

– Ponai, norėčiau atsiprašyti už tokius kuklius pietus, kurie jums bus surengti... Bet mes toli nuo miesto ir...

– Na ką jūs! Ką jūs! – pertraukė jį advokatas, kuriam alkoholis jau ėmė mušti į galvą. – Esu įsitikinęs, kad jie bus puikūs... Ar tai kurio nors jūsų giminaičio portretas?

Jis parodė ant didžiosios svetainės sienos kabantį portretą, kuriame buvo pavaizduotas vyras

su griežto stiliaus redingotu ir krakmolyta prisegama apykakle.

– Tai mano tėvas.

– Taip! Jūs į jį panašus.

Tuo metu tarnas įleido gydytoją Bušardoną, kuris nepatikliai apsižvalgė aplinkui, lyg nujausdamas dramą. Bet Sen Fiakras jį pasitiko džiaugsmingai.

– Prašom, daktare. Manau, jūs pažįstate Žaną Mėtėjė... Čia jo advokatas... Žavus žmogus, pats pamatysite... O dėl komisaro...

Vyrai paspaudė vienas kitam rankas, ir po valandėlės gydytojas jau suburbėjo Megrė į ausį:

– Ką jūs čia rezgate?

– Tai ne aš... Tai jis!

Advokatas lyg niekur nieko vis vaikščiojo prie staliuko, ant kurio stovėjo jo taurė, ir nepastebėjo, kad geria daugiau nei paprastai.

– Kokia nuostabi ši sena pilis!.. Koks puikus kadras filmui!.. Anąsyk taip ir sakiau Buržo prokurorui, nekenčiančiam kino... Kol bus filmuojama tokioje aplinkoje, kuri...

Jis nesitvėrė savam kailyje ir nuolat mėgino prie ko nors prilipti.

O grafas nesitraukė nuo Mėtėjė ir buvo jam grėsmingai malonus.

– Liūdniausi čia ilgi žiemos vakarai, ar ne? Prisimenu, *mano laikais* tėvas irgi turėjo įprotį kviestis daktarą ir kunigą... Jie buvo ne tie patys kaip dabar... Bet daktaras taip pat netikėjo į Dievą ir pokalbis galop visada pakrypdavo filosofine linkme... O štai ir...

Prie slenksčio, nežinodamas ką pasakyti, neryžtingai trypčiojo kunigas pajuodusiais paakiais, lyg sukaustytas.

– Atleiskite už pavėlavimą, bet...

Pro atviras duris buvo matyti du tarnai, valgomajame dėliojantys lėkštes ir įrankius.

– Įpilkite ponui kunigui ko nors išgerti...

Grafas šitai pasakė Žanui Mėtėjė. Megrė pastebėjo, kad jis pats negeria. Užtat advokatas jau buvo gerokai įkaušęs. Jis aiškino gydytojui, kuris apstulbęs žiūrėjo į komisarą:

– Tiesiog reikia trupučio diplomatijos! Taip, reikia pažinoti žmogaus sielą, jei jums taip labiau patinka... Jie abu beveik to paties amžiaus, abu iš gerų šeimų... Tai sakykite, kodėl jie turėtų šiepti vienas kitam dantis? Argi jų interesai nepanašūs? Įdomiausia...

Jis nusijuokė. Ir nurijo gurkšnį alkoholio.

– ...Kad tai įvyko atsitiktinai, kavinėje... Garbės žodis, tos šaunios provincijos kavinės, kur jautiesi kaip namuose, gerai nuteikia...

Lauke suburzgė variklis. Paskui grafas nuėjo į valgomąjį, kur buvo valdytojas, ir svečiai nugirdo paskutinius žodžius:

– Taip, abu!.. Malonėkite!.. Tai įsakymas!..

Suskambo telefonas. Grafas grįžo pas svečius. Į rūkomąjį įėjo liokajus.

– Kas ten?

– Laidotuvių biuro savininkas... Jis klausia, kelintą valandą atvežti karstą...

– Kada nori.

– Gerai, pone grafe!

Grafas beveik linksmai pakvietė:

– Prašom prie stalo, ponai! Liepiau atnešti iš rūsio paskutinius gero vyno butelius... Eikite pirmas, pone kunige... Trūksta tik damų, bet...

Megrė norėjo sulaikyti Sen Fiakrą už rankovės. Tačiau jis nekantriai pažvelgė komisarui į akis, ištraukė ranką ir žengė į valgomąjį.

– Pakviečiau drauge papietauti mūsų valdytoją poną Gotjė ir jo sūnų, kurio laukia puiki ateitis...

Megrė pažvelgė į banko tarnautojo plaukus ir, nors labai nerimavo, nesusilaikė nenusišypsojęs. Jo

plaukai buvo drėgni. Prieš eidamas į pilį, jaunuolis pasitaisė sklastymą, nusiprausė veidą ir rankas, užsirišo kitą kaklaraištį.

– Prašom prie stalo, ponai!

Komisaras buvo įsitikinęs, kad Sen Fiakrui gerklę gniaužia rauda. Bet niekas to nepastebėjo, nes gydytojo dėmesys nejučia nukrypo į apdulkėjusį butelį, kurį jis paėmė ir sumurmėjo:

– Jūs dar turite 1896 metų „Ospis de Bono"?.. Maniau, kad paskutinius butelius įsigijo Lariu restoranas ir kad...

Jo žodžius užgožė stumdomų kėdžių bildesys. Kunigas, pamaldžiai susidėjęs ant staltiesės rankas, nuleidęs galvą, krutino lūpas, šnibždėdamas poterius.

Megrė pagavo į save įsmeigtą įdėmų Sen Fiakro žvilgsnį.

9

PO VALTERIO SKOTO ŽENKLU

Valgomasis buvo ta pilies patalpa, kuri prarado mažiausiai savitumo, nes jos sienas iki pat lubų dengė drožinėti paneliai. Be to, kambarys buvo ne tiek erdvus, kiek aukštas, todėl atrodė iškilmingas ir net niūrus, – jauteisi taip, lyg būtum pietavęs šulinio dugne.

Ant kiekvieno panelio buvo pritaisytos dvi elektros lemputės, pailgos kaip žvakės, net apvarvėjusios dirbtinėmis vaško ašaromis.

Stalo viduryje stovėjo tikras septynšakis kandeliabras su septyniomis tikromis žvakėmis.

Grafas de Sen Fiakras ir Megrė sėdėjo vienas priešais kitą, bet matyti vienas kitą galėjo tik ištempę kaklus, žvelgdami per liepsnelių viršų.

Grafo dešinėje sėdėjo kunigas. Kairėje – gydytojas Bušardonas. Atsitiktinumo užgaida Žanas

Mėtėjė atsidūrė viename stalo gale, o jo advokatas kitame. Komisarui iš šalių sėdėjo valdytojas ir Emilis Gotjė.

Kartkartėmis į šviesą išnirdavo liokajus, pasiruošęs patarnauti svečiams, bet, pasitraukęs porą metrų, vėl dingdavo tamsoje ir būdavo matyti tik baltomis pirštinėmis apmautos jo rankos.

– Ar jums neatrodo, kad mes čia tarytum nužengę iš Valterio Skoto romano?

Šiuos žodžius grafas ištarė abejingu balsu. Tačiau Megrė pastatė ausis, nes pajuto kažkokį ketinimą, nuspėjo, kad tuoj kažkas prasidės.

Buvo paduoti dar tik užkandžiai. Ant stalo pramaišiui stovėjo gal dvidešimt baltojo ir raudonojo vyno butelių, bordo ir burgundiškojo, ir kiekvienas pylėsi kiek norėjo.

– Nesutampa tik viena smulkmena... – toliau kalbėjo Morisas de Sen Fiakras. – Valterio Skoto romane vargšė senutė viršuje staiga pradeda šaukti...

Keleto sekundžių pauzė, visi nustojo kramtę ir pasijuto taip, lyg būtų pralėkęs ledinio vėjo šuoras.

– Iš tiesų, Gotjė, ar ji ten palikta vienut vienutėlė?

Valdytojas skubiai nurijo kąsnį ir suvapėjo:

– Ji... Taip... Ponios grafienės kambaryje nieko nėra...

– Jai tikriausiai nelinksma!

Tą akimirką kažkieno koja smarkiai užmynė Megrė pėdą, bet jam nepavyko atspėti, kieno ji. Stalas buvo apskritas. Kiekvienas galėjo pasiekti jo vidurį. Komisaro netikrumas taip ir neišsisklaidė, nes per visą vakarą kažkas spusčiojo jam koją vis greitėjančiu tempu.

– Ar šiandien ji priėmė daug žmonių?

Nejauku buvo klausytis grafo, kalbančio apie motiną kaip apie gyvą būtybę, ir komisaras pastebėjo, kad Žaną Mėtėjė šios šnekos taip sukrėtė, jog jis nustojo valgęs ir įsmeigė priešais save akis, juosiamas vis tamsėjančių ratilų.

– Buvo beveik visi aplinkiniai ūkininkai, – rimtu balsu atsakė valdytojas.

Liokajus, pamatęs ką nors siekiant butelio, be garso prieidavo artyn. Tada sušvytruodavo juoda jo ranka, apmauta baltomis pirštinėmis. Imdavo tekėti skystis. Šitai jis darydavo taip tyliai, taip mikliai, kad sužavėtas advokatas, jau gerokai įkaušęs, šį bandymą pakartojo tris ar keturis kartus.

Pakerėtas jis sekė akimis ranką, kuri net neprisiliesdavo prie jo péties. Galiausiai jis neištvėrė.

– Nuostabu! Liokajau, jūs tikras asas, ir jei galėčiau nusipirkti pilį, priimčiau jus į tarnybą...

– Ką gi! Pilis greitai bus parduodama, ir ne taip jau brangiai...

Šįsyk Megrė suraukė antakius, žiūrėdamas į Sen Fiakrą, kalbantį tokius dalykus keistu, abejingu, bet drauge šiek tiek ekstravagantišku balsu. Šiaip ar taip, jo replikose girdėjai kažkokį gergždimą. Gal jo nervai buvo įtempti kaip styga? O gal čia jis taip niūriai juokavo?

– Geduliniai viščiukai! – šūktelėjo grafas, liokajui nešant viščiukus su triufeliais.

Ir be jokių užuolankų tokiu pat linksmu tonu pridūrė:

– Žudikas valgys gedulinį viščiuką, kaip ir visi kiti!

Liokajaus ranka šmėžavo tarp svečių. Valdytojas komiškos nevilties kupinu balsu suveblėno:

– O, pone grafe...

– Na taip! Kas čia nuostabaus? Žudikas, be jokios abejonės, sėdi prie stalo! Tegul tai negadina jums apetito, pone kunige! Juk namuose yra ir lavonas, bet tai netrukdo mums valgyti... Alberai, įpilkite ponui kunigui šlakelį vyno!

Kažkieno koja vėl užkliudė Megrė kulkšnį, ir jis, numetęs servetėlę, pasilenkė po stalu, bet pavėlavo. Kai komisaras atsitiesė, grafas tebevalgydamas viščiuką kalbėjo:

– Valterį Skotą neseniai paminėjau dėl šiame kambaryje tvyrančios atmosferos, bet taip pat ir dėl žudiko... Juk tai budynės prie numirėlio, ar ne?.. Laidotuvės rytoj rytą, ir gali būti, kad ligi to laiko mes neišsiskirstysime... Pono Mėtėjė dėka gėrimų rūsys pilnas puikaus viskio...

Megrė pamėgino prisiminti, ką gėrė Sen Fiakras. Kas be ko, jis gėrė mažiau už advokatą, kuris sušuko:

– Puiku! Čia tai bent! Mano klientas – taip pat vyndarių palikuonis ir...

– Aš sakiau... Ką aš sakiau? Ak taip!.. Pripilkite pono kunigo taurę, Alberai. Aš sakiau, kadangi žudikas yra čia, kiti tampa savotiškais teisėjais. Štai kodėl mūsų susirinkimas panašus į vieną Valterio Skoto romano skyrių...

Įsidėmėkite, kad minėtajam žudikui niekas negresia. Ar ne tiesa, komisare? Joks nusikaltimas įkišti į maldaknygę popieriaus skiautę... Beje, daktare, kada motiną buvo ištikęs paskutinis priepuolis?

Gydytojas nusišluostė lūpas ir niūriai apsidairė aplinkui.

– Prieš tris mėnesius, kai telegrafavote iš Berlyno, kad susirgęs gulite viešbučio kambaryje ir kad...

– Aš reikalavau pinigų! Štai taip!

– Tada pasakiau, kad kitas smarkus susijaudinimas bus lemtingas.

– Vadinasi... Pasvarstykime... Kas šitai žinojo? Žanas Mėtėjė, savaime suprantama... Aš, kas be ko... Tėtušis Gotjė, kuris yra beveik šeimos narys... Ir jūs su ponu kunigu...

Jis maktelėjo pilną taurę puji ir susiraukė.

– Logiškai mąstant, tai reiškia, kad beveik visi galime būti laikomi nusikaltėliais... Jeigu jums įdomu...

Atrodė, jog jis tyčia renkasi labiausiai šokiruojančius žodžius!

– Jeigu jums įdomu, panagrinėsime kiekvieną atvejį atskirai... Pradėkime nuo pono kunigo... Ar jam buvo naudinga nužudyti mano motiną? Tuoj pamatysite, kad atsakymas ne toks paprastas, kaip galite pamanyti... Pinigų klausimą paliksime nuošalyje...

Kunigas tiesiog duso, nežinojo, ar jam stotis, ar sėdėti.

– Ponas kunigas neturėjo ko tikėtis... Bet jis mistikas, apaštalas, beveik šventasis... O viena keista jo parapijietė elgiasi tiesiog skandalingai... Čia ji skuba į bažnyčią kaip uoliausia tikinčioji, čia piktina visą Sen Fiakrą... Na ką jūs, Mėtėjė! Nesiraukykite taip baisiai. Mes vyrų kompanijoje. Galima sakyti, gvildename aukštąją psichologiją...

Pono kunigo tikėjimas toks karštas, kad galėtų jį pastūmėti į tam tikras kraštutinybes...

Prisiminkite laikus, kai nusidėjėliai būdavo deginami, kad apsivalytų... Motina nueina į mišias... Priima komuniją... Jai atleista... Bet netrukus ji vėl įpuls į nuodėmę, vėl šiurpins skandalingu elgesiu...

O jei mirs čia, ant savo suolo, šventai...

– Bet... – pradėjo kunigas ašarų pritvinkusiomis akimis ir laikydamasis už stalo, kad išliktų ramus.

– Na ką jūs, pone kunige... Tai tik psichologijos seansas. Aš noriu jums įrodyti, kad net doriausi asmenys gali būti įtarti didžiausiomis piktadarystėmis... Jei pereisime prie daktaro, bus jau kebliau... Jis ne šventasis... O labiausiai jį gelbsti tai, kad jis net ne mokslininkas. Kitaip būtų galėjęs į maldaknygę įkišta popieriaus skiaute išbandyti nesveikos širdies atsparumą...

Šakučių tarškėjimas taip sulėtėjo, kad jo beveik nebuvo girdėti. Žvilgsniai sustingo, pasidarė neramūs, kone paklaikę. Tik liokajus tylomis, tiksliai kaip metronomas pilstė į taures gėrimus.

– Jūs tokie rūškani, ponai... Iš tikrųjų, argi protingi žmonės negali kalbėtis tam tikromis temomis?

Papilstykite, Alberai. Taigi daktarą paliekame nuošalyje, jei jau nelaikome jo nei mokslininku, nei tyrinėtoju. Jį gelbsti vidutiniškumas...

Jis nusijuokė ir atsisuko į tėtušį Gotjė.

– Dabar jūsų eilė! Tai sudėtingesnis atvejis... Juk mes vis dar žiūrime iš labai toli, ar ne? Yra dvi tikimybės... Pirma, jūs esate pavyzdingas valdytojas, sąžiningas žmogus, visą gyvenimą paskyręs šeimininkams, piliai, kuri matė, kaip jūs gimėte... Ji nematė, kaip jūs gimėte, bet tai niekis. Tokiu atveju jūsų padėtis nėra aiški. Sen Fiakrai teturi vieną vyriškos lyties palikuonį. Ir štai turtas dalelė po dalelės ima plaukti tam paveldėtojui iš po nosies... Grafienė elgiasi kaip beprotė... Argi ne laikas išgelbėti tai, kas liko?

Tai kilnu, kaip Valterio Skoto romanuose, ir jūsų atvejis panašus į kunigo...

Bet gali būti ir visai priešingas atvejis! Jūs nesate pavyzdingas valdytojas, kurio gimimo pilis ne-

matė... Jūs niekšas, ilgus metus naudojęsis ir piktnaudžiavęs šeimininkų silpnybėmis... Ūkius, kuriuos jie turi parduoti, paslapčiomis superkate jūs... Paskolas už įkeistą nekilnojamąjį turtą pasiimate jūs... Nepykite, Gotjė. Argi kunigas supyko? Bet čia dar ne viskas... Jūs esate beveik tikras pilies savininkas...

– Pone grafe!

– Nejau nemokate žaisti? Juk sakiau, kad mes žaidžiame! Tarkim, žaidžiame komisarus, kaip jūsų kaimynas... Pagaliau grafienė priėjo liepto galą, reikės parduoti viską ir paaiškės, kad jūs pasinaudojote padėtimi... Tad argi grafienei ne geriau numirti oriai ir taip išvengti gresiančio skurdo?..

Atsigręžęs į liokajų, šešėlį tarp šešėlių, demoną kreidos baltumo rankomis, Morisas de Sen Fiakras tarė:

– Alberai! Atneškite mano tėvo revolverį... Žinoma, jei jis dar tebėra...

Grafas pripylė savo ir abiejų kaimynų taures, tada ištiesė butelį komisarui.

– Gal malonėtumėte papilstyti savo pusėje? Uf! Štai jau beveik įpusėjome žaidimą. Bet palaukime Albero... Pone Mėtėjė... Jūs negeriate...

Pasigirdo duslus „ačiū“.

– O jūs, metre?

Šis, pilna burna, vos apversdamas liežuvį, suvebleno:

– Ačiū! Ačiū! Man visko užtenka... Žiūrėk tu man! Ar žinote, kad jūs būtumėt puikus advokatas?..

Jis vienintelis šveitė su begėdišku apetitu ir taurę po taurės maukė tai bordo, tai burgundiškąjį net nepastebėdamas skirtumo. Silpnutis bažnyčios varpas išmušė dešimtą valandą vakaro. Alberas padavė grafui didelį revolverį su būgneliu, ir šis patikrino, ar jis užtaisytas.

– Puiku! Padedu jį čia, apskrito stalo viduryje... Atkreipkite dėmesį, ponai, jis guli vienodu atstumu nuo kiekvieno iš mūsų... Jau išnagrinėjome tris atvejus... Dabar išnagrinėsime kitus tris... Ar leisite man pirma pasakyti vieną pranašystę? Tai štai, laikydamasis Valterio Skoto tradicijų ir nuotaikos, pranešu jums, kad dar prieš vidurnaktį mano motinos žudikas bus miręs...

Megrė per stalą metė į Sen Fiakrą aštrų žvilgsnį ir išvydo per daug blizgančias grafo akis, lyg jis būtų buvęs girtas. Tą pat akimirką kažkas vėl palietė jam koją.

– Taigi tęsiu toliau... Bet jūs valgykite, valgykite savo salotas... Dabar pereisiu prie jūsų kaimyno

iš kairės, komisare, prie Emilio Gotjė... Tai rimtas vaikinas, darbštuolis, kuris, kaip sakoma skirstant premijas, iškilo vien per savo gabumus ir atkaklias pastangas...

Ar jis galėjo nužudyti?

Pirmoji hipotezė: jis dirbo savo tėčiui, sutartinai su juo...

Emilis Gotjė kasdien važinėja į Muleną. Ir būtent jis geriausiai žinō šeimos finansinę padėtį. Jam visai nesunku susitikti su spaustuvininku ar spaustuvės darbininku...

Eikime toliau! Antroji hipotezė... Atleiskite, Mėtėjė, bet pasakysiu jums, jei dar nežinojote, kad turėjote varžovą... Emilis Gotjė ne gražuolis... Ir vis dėlto prieš jus jis buvo užėmęs vietą, kurią paskui taip taktiškai užėmėte jūs...

Nuo to laiko praėjo keletas metų... Gal jis puoselėjo kažkokias viltis?.. Gal po to jam kartkartėmis vėl pavykdavo palenkti į save jautrią mano motinos širdį?..

Šiaip ar taip, jis buvo oficialus jos globotinis, viskas jam buvo leidžiama...

Bet štai atvažiavote jūs.. Ir nugalėjote...

Kodėl nenužudžius grafienės ir nemetus įtarimų ant jūsų...

Megrė batai spaudė kojų pirštus. Visa tai buvo bjauru, šventvagiška! Sen Fiakras kalbėjo su girtuoklio egzaltacija. O kiti svarstė, ar būti iki galo, pasilikti ir kęsti šią sceną, ar atsistoti ir išeiti.

– Matote, kaip viskas poetiška... Įsidėmėkite, kad net pati grafienė ten, viršuje, jei galėtų prabilti, neduotų mums paslapties rakto. Žudikas vienintelis žino apie savo nusikaltimą... Valgykite, Emili Gotjė... Tik jau nesijaudinkite taip baisiai kaip jūsų tėvas, kuris, rodos, tuoj apalps...

Alberai! Spintoje dar turėtų būti keletas butelių vyno...

O dabar jūsų eilė, jaunuoli!

Ir grafas šypsodamasis atsigręžė į Mėtėjė, kuris pašoko kaip įgeltas.

– Pone, mano advokatas...

– Sėskitės, po velnių! Tik jau nesakykite, kad sulaukęs tokių metų nesuprantate juokų...

Sen Fiakrui tariant šiuos žodžius, Megrė žiūrėjo į jį ir pamatė, kad jo kakta išmušta stambiais prakaito lašais.

– Juk nė vienas iš mūsų nesistengiame pasirodyti geresnis negu esame, ar ne tiesa? Taigi! Matau, kad jau pradedate susigaudyti. Imkite vaisių. Jie padeda virškinti...

Buvo nepakenčiamai karšta, ir Megrė klausė savęs, kas užgesino elektros lemputes, palikdamas tik ant stalo degančias žvakes.

– Jūsų atvejis toks paprastas, kad net neįdomus... Jūs vaidinote nelabai smagų vaidmenį, kurio ilgai neištversi... Ir pagaliau buvote įrašytas į testamentą... Tas testamentas bet kuriuo metu galėjo būti pakeistas... Staigi mirtis, ir baigta! Jūs laisvas! Skinate savo... savo pasiaukojimo vaisius... Ir, garbės žodis, vedate kokią merginą, kurią tikriausiai turite nusižiūrėję savo tėviškėje...

– Atsiprašau! – taip komiškai įsiterpė advokatas, kad Megrė nepajėgė užgniaužti šypsenos.

– Užčiaupkite srėbtuvę! Ir gerkite!

Sen Fiakras kalbėjo kategoriškai. Jis buvo girtas, dėl to neliko nė šešėlio abejonės! Jis pasižymėjo ta savotiška, girtuokliams būdinga gražbylyste, kurioje susipynęs šiurkštumas ir subtilumas, lengvabūdiškumas ir slapta prasmė.

– Likau tik aš!

Grafas pašaukė Alberą.

– Klausykite, drauguži, užlipkit į viršų... Motinai tikriausiai taip liūdna būti vienui vienai...

Megrė pamatė, kad tarnas klausiamai dirstelėjo į senąjį Gotjė, kuris pritariamai sumirkčiojo.

– Valandėlę! Pirmiausia pastatykite ant stalo butelių. Viskio taip pat. Manau, protokolas niekam nerūpi...

Jis pažvelgė į laikrodį.

– Vienuolika valandų dešimt minučių... Užsišnekėjęs net neišgirdau skambant jūsų bažnyčios varpų, pone kunige...

Kadangi liokajus, statydamas ant stalo butelius viskio, truputį pastūmė revolverį, grafas jį perspėjo.

– Atsargiai, Alberai! Jis turi gulėti vienodu atstumu nuo visų.

Grafas palaukė, kol užsidarė durys.

– Na štai! – tarė jis. – Likau tik aš! Nepasakysiu jums nieko nauja prisipažindamas, kad niekada nepadariau nieko gera. Nebent tada, kai tėvas buvo gyvas... Bet kadangi jis mirė, kai man dar nebuvo nė septyniolikos...

Aš nusigyvenęs! Tai niekam ne paslaptis! Bulvariniai savaitraščiai apie tai rašo beveik atvirai...

Nepadengtas čekis... Kauliju pinigų iš mamos kaip galėdamas dažniau... Išsigalvoju ligą Berlyne, kad išmelžčiau keletą tūkstančių frankų...

Įsidėmėkite, kad tas įvykis su maldaknyge...

Taigi kas nutinka?.. Man skirtus pinigus švaisto tokie niekšeliai kaip Mėtėjė... Atleiskite, draugu-

ži... Mes vis dar tęsiame transcendentinės psichologijos seansą...

Greitai nieko nebeliks... Aš paskambinu motinai tuo metu, kai dėl nepadengto čekio man gresia kalėjimas... Ji atsisako duoti pinigų... tai gali patvirtinti liudytojai...

Jeigu taip bus toliau, po keleto savaičių iš mano tėvonijos nieko neliks...

Dėl manęs, kaip ir dėl Emilio Gotjė, yra dvi hipotezės. Pirmoji...

Per visą savo karjerą Megrė dar niekada taip blogai nesijautė. Ir, be abejonės, pirmą kartą aiškiai suvokė nesuprantąs padėties. Įvykiai jį pranoko. Tarpais jam dingodavosi, kad jau pradeda kažką susigaudyti, bet po akimirkos koks nors Sen Fiakro sakinys vėl viską sujaukdavo.

O dar ta koja, atkakliai jam stukčiojanti po stalu.

– Gal pakalbėkime apie ką nors kita! – išdrįso pasiūlyti galutinai nusitašęs advokatas.

– Ponai... – pradėjo kunigas.

– Atsiprašau! Turite duoti man laiko bent iki vidurnakčio! Sakiau, kad pirmoji hipotezė... Gražu! Per jus pamečiau minčių giją...

Ir tartum mėgindamas ją surasti, jis prisipylė pilną taurę viskio.

– Žinau, kad motina labai jautri. Popiergalį į maldaknygę įkišu tik norėdamas ją pagąsdinti, o drauge ir suminkštinti, ketindamas rytojaus dieną sugrįžti ir paprašyti reikiamų pinigų vildamasis, kad ji bus sukalbamesnė...

Bet yra ir kita hipotezė! Kodėl gi man taip pat negalėjo kilti noras nužudyti motiną?

Ne visi Sen Fiakrų pinigai paleisti vėjais! Dar truputis liko! O atsidūrus mano padėtyje, truputis pinigų, nors ir truputėlis, gali būti išsigelbėjimas!

Miglotai žinau, kad Mėtėjė įrašytas į testamentą. Tačiau žudikas negali nieko paveldėti...

O argi ne jis bus įtariamas padaręs šį nusikaltimą? Juk jis pusę savo laiko smakso Muleno spaustuvėje! Be to, gyvendamas pilyje, kada panorėjęs gali įkišti popierių į maldaknygę.

Argi šeštadienio popietę aš nebuvau nuvažiavęs į Muleną? Ir argi su savo meiluže nepalaukiau ten šio manevro rezultatų?..

Grafas atsistojo su taure rankoje.

– Į jūsų sveikatą, ponai! Jūs tokie niūrūs... Apgailestauju... Pastaraisiais metais visas mano motinos gyvenimas buvo niūrus... Ar ne tiesa, pone kunige? Bus teisinga, jei paskutinė jos naktis praeis šiek tiek linksmiau...

Sen Fiakras pažvelgė komisarui į akis.

– Į jūsų sveikatą, pone Megrė!

Iš ko jis tyčiojosi? Iš savęs? Iš visų?

Megrė jautė susidūręs su jėga, prieš kurią negalėjo kovoti. Kai kurie asmenys tam tikrais gyvenimo momentais patiria pilnatvės valandą, valandą, kai pranoksta visą žmoniją ir patys save.

Taip būna lošėjui, kuris Monte Karle neišvengiamai laimi, kad ir ką darytų. Taip būna opozicijoje esančiam parlamentarui, kurio ligi tol niekas nežinojo ir kuris, išrėžęs kalbą, išjudina vyriausybės pamatus, ją nuverčia ir pirmasis tuo nusistebi, nes tenorėjo, kad apie jį būtų parašyta keletas eilučių „Oficialiame laikraštyje".

Morisui de Sen Fiakrui išmušė tokia valanda. Jame sukunkuliavo tokia jėga, kokios jis nė pats nenumanė turįs, ir kitiems beliko nuleisti galvas.

Bet gal jam tokius sparnus suteikė girtumas?

– Grįžkime prie to, kas buvo pasakyta mūsų pokalbio pradžioje, ponai, nes dar ne vidurnaktis... Aš pareiškiau, kad motinos žudikas yra tarp mūsų... Ir įrodžiau, jog tai galėjau būti aš arba vienas iš jūsų, galbūt išskyrus komisarą ir gydytoją!

Nors dar nesu tikras...

Ir išpranašavau jo mirtį...

Ar leisite man dar pažaisti su hipotezėmis? Žudikas žino, kad įstatymas nieko negali jam padaryti. Bet taip pat žino, kad liks keletas žmonių, – o mūsų mažiausiai šeši, – kuriems jo nusikaltimas bus ne paslaptis...

Čia irgi yra keletas išeičių...

Pirmoji romantiškiausia, labiausiai atitinkanti Valterio Skoto dvasią...

Bet ir vėl privalau nukrypti į šalį... Koks šio nusikaltimo pobūdis? Aplink grafienę sukosi bent penki asmenys... Penkiems asmenims buvo naudinga jos mirtis, ir visi galbūt svarstė, kaip nuvaryti ją į kapus...

O vienas išdrįso... Vienas nužudė!

Ką gi! Aš puikiausiai įsivaizduoju, kad jis gali pasinaudoti šiuo vakaru ir atkeršyti kitiems... Jis žuvęs! Tai kodėl nenugalabijus visų?

Ir Morisas de Sen Fiakras, šypsodamasis paperkančia šypsena, nužvelgė kiekvieną iš eilės.

– Ar pakankamai įspūdinga? Senas valgomasis senoje pilyje, žvakės, buteliais nukrautas stalas... Paskui, vidurnaktį, mirtis... Pažymėtina, kad taip bus užgniaužtas skandalas... Rytoj subėgs žmonės ir nieko nesupras. Kalbės apie lemtį arba apie anarchistų pasikėsinimą...

Advokatas pasimuistė ant kėdės, neramiai apsidairė aplinkui, apžvelgė sutemas, tvyrančias mažiau nei per metrą nuo stalo.

– Leisiu sau priminti, kad aš daktaras, – suniurnėjo Bušardonas, – todėl patarčiau visiems išgerti po puodelį juodos kavos...

– O aš, – lėtai ištarė kunigas, – priminsiu, kad namuose yra numirėlis...

Sen Fiakras valandėlę padvejojo. Kažkieno koja vėl perbraukė Megrė kulkšnį, ir jis staiga pasilenkė, bet ir vėl nesuspėjo nieko pamatyti.

– Paprašiau duoti man laiko iki vidurnakčio... Pateikiau tik pirmą hipotezę... Tačiau yra ir antra... Užspeistas į kampą, išsigandęs žudikas paleidžia kulką sau į galvą... *Bet aš nemanau, kad jis taip padarys...*

– Maldauju, pereikime į rūkomąjį! – suviauksėjo advokatas stodamasis ir kabindamasis į kėdės atlošą, kad nepargriūtų.

– Ir galiausiai yra trečia hipotezė... Kažkas, kam brangi šeimos garbė, padės žudikui... Palaukite... Šis klausimas sudėtingesnis... Argi nereikia vengti skandalo? Argi nereikia *padėti* nusikaltėliui nusižudyti?

Revolveris guli čia, ponai, vienodu atstumu nuo visų rankų... Dabar be dešimties minučių vidurnaktis... Kartoju, kad vidurnaktį žudikas bus miręs...

Šįkart jo balsas buvo toks, kad visiems užkando žadą. Niekas net nekvėpavo.

– Auka ten, viršuje, prie jos budi tarnas... Žudikas čia, apsuptas septynių asmenų...

Sen Fiakras vienu mauku ištuštino taurę. O nežinia kieno koja vis stukčiojo Megrė kulkšnį.

– Be šešių minučių vidurnaktis... Ar atmosfera pakankamai panaši į Valterio Skoto? Drebėkite, pone žudike!

Jis buvo girtas! Ir gėrė toliau!

– Mažiausiai penki asmenys galėjo nuskriausti senutę, neturinčią vyro, stokojančią švelnumo... Vienas išdrįso... Tai bus bomba arba revolveris, ponai... Arba nuo bombos visi išlėksime į orą, arba revolveris pakirs tik nusikaltėlį... Be keturių minučių vidurnaktis...

Grafas sausai pridūrė:

– Neužmirškite, kad niekas nežino...

Jis paėmė butelį viskio ir pripylė visų taures, pradėdamas nuo Megrė ir baigdamas Emiliu Gotjė.

Sau jis neįsipylė. Argi buvo išgėręs nepakankamai? Užgeso viena žvakė. Kitos taip pat netrukus turėjo nuslopti.

– Aš pasakiau vidurnaktį... Be trijų minučių vidurnaktis...

Jis atrodė kaip varžytynių antstolis.

– Be trijų minučių vidurnaktis... Be dviejų... Žudikas tuoj mirs... Galite pradėti melstis, pone kunige... O jūs, daktare, ar turite savo lagaminėlį? Be dviejų minučių... Be pusantros...

Kažkieno koja vis nesiliovė trynusis į Megrė kulkšnį. Komisaras nedrįso pasilenkti, bijodamas pražiopsoti kitą reginį.

– Aš išeinu! – pašokdamas sušuko advokatas.

Visų žvilgsniai nukrypo į jį. Jis stovėjo. Ir spaudė kėdės atlošą. Nesiryžo žengti tų trijų pavojingų žingsnių ligi durų. Jis sužagsėjo.

Tą akimirką trinktelėjo šūvis. Sekundę ar dvi visi buvo tartum suakmenėję.

Užgeso antra žvakė, ir tuo metu Sen Fiakras susvyravo, nugara atsirėmė į gotikinės kėdės atlošą, palinko į kairę, pamėgino išsitiesti, bet nukrito atgal ir bejėgiškai nusvarino galvą kunigui ant rankos.

10

ŠERMENYS

Tolesnė scena buvo neaiški. Visur kažkas vyko, ir vėliau kiekvienas tegalėjo papasakoti mažą įvykių dalelę, kurią matė savomis akimis.

Valgomąjį apšvietė tik penkios žvakės. Aplinkui plaikstėsi didžiulės šešėlių marškos, ir judantys žmonės čia pranykdavo jose, čia vėl pasirodydavo kaip teatro kulisuose.

Tas, kuris šovė, buvo Megrė kaimynas: Emilis Gotjė. Vos nuaidėjus šūviui, jis šiek tiek teatrališku gestu ištiesė riešus komisarui.

Megrė stovėjo. Gotjė irgi atsistojo. Jo tėvas taip pat. Jie visi trys sudarė grupelę vienoje stalo pusėje, o kita grupelė buvo susispietusi aplink auką.

Grafas de Sen Fiakras tebegulėjo kunigui ant rankos. Gydytojas pasilenkė ir apsidairė niūriu žvilgsniu.

– Miręs? – paklausė rubuilis advokatas.

Jokio atsako. Galėjai pamanyti, kad šitoje stovykloje veiksmas vyko vangiai, vaidinamas blogų aktorių.

Tik Žanas Mėtėjė neprisijungė nei prie vienos, nei prie antros grupelės. Jis stovėjo prie savo kėdės sunerimęs, drebėdamas ir nežinojo, į kurią pusę žiūrėti.

Prieš iššaudamas Emilis Gotjė tikriausiai keletą minučių galvojo, kaip jam elgtis, nes vos padėjęs ginklą ant stalo, žiūrėdamas komisarui į akis, pareiškė:

– Juk jis pats taip sakė, ar ne? Žudikas turės mirti... O kadangi pristigo drąsos įvykdyti sau teisingumą...

Koks neregėtas pasitikėjimas!

– Aš padariau tai, ką laikiau savo pareiga...

Ar jį išgirdo kiti, stovintys anapus stalo? Koridoriuje sukaukšėjo žingsniai. Tai subėgo tarnai. Gydytojas nuskubėjo prie durų, kad jie nesueitų vidun. Megrė negirdėjo, ką jis jiems pasakė, kad išsiskirstytų.

– Nusikaltimo naktį mačiau Sen Fiakrą bastantis aplink pilį... Todėl ir supratau...

Visa scena buvo blogai surežisuota. Ir Gotjė vaidino kaip tikras nemokša pareikšdamas:

– Teisėjai pasakys, ar...

Tada nuskambėjo gydytojo balsas:

– Ar jūs įsitikinęs, kad Sen Fiakras nužudė motiną?

– Visiškai! Argi būčiau šitaip pasielgęs, jeigu...

– Jūs jį matėte bastantis aplink pilį naktį prieš nusikaltimą?

– Taip, kaip dabar matau jus. Jis paliko savo automobilį prie kaimo...

– Ar daugiau įrodymų neturite?

– Vieną turiu! Šią popietę mišioms patarnaujantis berniukas su motina atėjo pas mane į banką... Motina liepė jam papasakoti... Tuoj po nusikaltimo grafas paprašė vaiko atiduoti jam maldaknygę ir pažadėjo tam tikrą sumą pinigų...

Megrė baigėsi kantrybė, jam atrodė, kad jis išstumtas iš šios komedijos!

Taip, komedijos! Kodėl gydytojas šypsojosi į barzdelę? Ir kodėl kunigas atsargiai stūmė Sen Fiakro galvą?

Beje, ši komedija netrukus turėjo virsti farsu ir sykiu drama.

Grafas de Sen Fiakras iš tiesų kėlėsi kaip žmogus, ką tik pabudęs iš miego. Jo žvilgsnis buvo griežtas, lūpų kampučiuose susimetė ironiška, bet grėsminga šypsena.

– Nagi pakartok dar kartą! – ištarė jis.

Nuskambėjo vaiduokliškas riksmas. Emilis Gotjė klykė iš baimės, įsikabinęs Megrė į ranką, tarsi prašydamas pagalbos. Tačiau komisaras pasitraukė atatupstas, palikdamas abiem vyrams laisvos vietos.

Vienas žmogus nieko nesuprato: Žanas Mėtėjė. Jis buvo beveik taip pat paklaikęs kaip ir banko tarnautojas. Lyg to dar būtų negana, apsivertė kandeliabras ir ėmė degti staltiesė, skleisdama svilėsių kvapą.

Bekylantį gaisrą užgesino advokatas, užpylęs ant ugnies butelį vyno.

– Ateik čia!

Tai buvo įsakymas! Ir ištartas tokiu tonu, kad tiesiog negalima buvo nepaklusti.

Megrė čiupo revolverį. Vos metęs žvilgsnį suprato, kad jis užtaisytas tuščiais šoviniais.

Visa kita komisaras atspėjo. Morisas de Sen Fiakras, nusvarinęs galvą kunigui ant rankos... Keletas šnipštelėtų žodžių, kad susirinkusieji pamanytų, jog jis negyvas...

Dabar Sen Fiakras buvo lyg kitas žmogus. Atrodė aukštesnis, tvirtesnis. Jis nepaleido iš akių jaunojo Gotjė, ir valdytojas, staiga pripuolęs prie lango, atidarė jį ir sušuko sūnui:

– Čionai!

Jis neblogai sugalvojo. Visi buvo taip susijaudinę ir pakrikę, kad šią valandėlę Gotjė tikrai galėjo pabėgti.

Ar advokatėlis taip pasielgė tyčia? Be abejonės, ne! Veikiausiai girtumas suteikė jam savotiško didvyriškumo. Kai bėglys spruko prie lango, jis ištiesė koją ir Gotjė griuvo visu ūgiu.

Jis pats neatsikėlė. Už apykaklės sugriebusi ranka vienu trūktelėjimu pastatė jį ant kojų, ir jis vėl suriko pamatęs, kad tai Sen Fiakras neleidžia jam sudribti.

– Nejudėk! Tegul kas nors uždaro langą.

Morisas pirmąkart smogė kumščiu Emiliui į veidą, ir šis paraudonavo. Grafas tai padarė šaltakraujiškai.

– Dabar kalbėk! Pasakok...

Susirinkusieji tylėjo. Niekam net į galvą nešovė įsikišti, nes visi jautė, kad vienintelis žmogus turi teisę kelti balsą.

Tik tėtušis Gotjė murmtelėjo komisarui į ausį:

– Nejaugi jūs leisite?..

O kaipgi! Morisas de Sen Fiakras buvo padėties šeimininkas ir deramai vykdė savo užduotį!

– Teisybė, tą naktį tu mane matei!

Paskui jis atsigręžė į kitus.

– Ar žinote kur? Ant laiptų... Buvau bežengiąs vidun... O jis ėjo į lauką... Ketinau susirankioti kai kurias šeimos brangenybes ir jas parduoti... Tamsoje mudu susidūrėme kaktomuša... Šalo... Ir šis niekšas man pareiškė išeinąs iš... Jau atspėjote? Taip, iš mano motinos kambario!..

Grafas tylesniu balsu atsainiai pridūrė:

– Tada aš atsisakiau savo ketinimo. Ir grįžau į Muleną.

Žanas Mėtėjė išvertė akis. Advokatas kasėsi pasmakrę, stengdamasis tvardytis, ir žvairavo į savo taurę, kurios nedrįso pasiimti.

– Tai nepakankamas įrodymas... Juk namuose jie buvo dviese ir Gotjė galbūt sakė teisybę... Kaip jau minėjau, jis pirmasis pasinaudojo senos moters pakrikimu... Mėtėjė atsirado tik paskui... Pajutęs gresiantį pavojų, Mėtėjė galbūt pamėgino atkeršyti. Aš norėjau žinoti... Jie abu buvo labai budrūs... Ir vienas, ir kitas mane tarytum provokavo...

Ar ne tiesa, Gotjė? Ponas, kuris turi nepadengtų čekių ir naktį bastosi aplink pilį, nedrįs nieko kaltinti iš baimės, kad pats nebūtų areštuotas...

Paskui grafas jau kitokiu balsu pridūrė:

– Atleiskite, pone kunige, ir jūs, daktare, kad jūsų akivaizdoje knaisiojuosi po šitas šiukšles... Bet jau buvo pasakyta: tikrasis, teismų, teisingumas čia nieko nepadarys... Argi ne taip, pone Megrė? Ar jūs bent supratote, kai stuksenau jums į koją?..

Sen Fiakras vaikščiojo pirmyn atgal, tai iš šviesos panirdamas į tamsą, tai iš tamsos į šviesą. Jis atrodė kaip žmogus, kuris tvardosi ir ramus išlieka tik didžiausiomis valios pastangomis.

Kartais jis prieidavo prie Gotjė taip arti, kad kone jį paliesdavo.

– Kaip knieti čiupti revolverį ir šauti! Taip! Juk pats pasakiau: vidurnaktį nusikaltėlis mirs! O tu dėjaisi Sen Fiakrų garbės gynėju.

Šįsyk grafo kumštis taip smarkiai trenkė jaunuoliui į veidą, kad iš nosies srove plūstelėjo kraujas.

Emilio Gotjė akys pasidarė kaip pjaunamo gyvulio. Nuo smūgio jis susvyravo ir ko nepravirko iš skausmo, baimės, sumišimo.

Advokatas buvo benorįs jį užstoti, bet Sen Fiakras jį atstūmė.

– O jūs malonėkite nesikišti!

Šitas *jūs* aiškiai parodė, koks atstumas juos skiria. Morisas de Sen Fiakras buvo pranašesnis už visus.

– Atleiskite, ponai, bet turiu atlikti dar vieną mažytį formalumą.

Jis plačiai atlapojo duris ir atsigręžė į Gotjė.

– Eikš!

Emilio kojos buvo tarsi įaugusios į žemę. Koridoriuje nedegė šviesa. Jis nenorėjo atsidurti ten vienas su priešininku.

Tai truko neilgai. Sen Fiakras priėjo prie Gotjė, vėl smogė, ir šis nusirito į vestibiulį.

– Lipk!

Ir parodė laiptus į antrą aukštą.

– Komisare, perspėju, kad... – sustenėjo valdytojas.

Kunigas nusigręžė. Jam buvo kančia į visa tai žiūrėti. Bet nepakako jėgų ką nors padaryti. Visų nervai buvo įtempti kaip styga, ir Mėtėjė įsipylė išgerti kas pasitaikė po ranka, nes jo burna buvo perdžiūvusi.

– Kur jie eina? – paklausė advokatas.

Buvo girdėti, kaip jie plumpina ilgu koridorium, kurio grindys dundėjo nuo žingsnių. Ir kaip sunkiai pūtuoja senasis Gotjė.

– Jūs viską žinojote! – lėtai, tyliai tarė Megrė valdytojui. – Judu su sūnumi buvote susitarę. Jau turėjote ūkius, hipotekas... Bet pavojų kėlė Žanas

Mėtėjė... Reikėjo nužudyti grafienę... Ir drauge atsikratyti žigolo, ant kurio kris įtarimas...

Nuaidėjo skausmo kupinas riksmas. Gydytojas išėjo į koridorių pažiūrėti, kas ten dedasi.

– Niekis! – tarė jis. – Tas šunsnukis nenori lipti, ir grafas jam padeda...

– Tai šlykštu!.. Tai nusikaltimas!.. Ką jis darys?.. – sušuko senasis Gotjė puldamas pirmyn.

Megrė su gydytoju nuskubėjo jam įkandin. Jie atbėgo prie laiptų tuo metu, kai grafas su Emiliu antrame aukšte pasiekė velionės kambario duris.

Nuskambėjo Sen Fiakro balsas:

– Eik vidun!

– Negaliu... Aš...

– Eik!

Duslus dunkstelėjimas. Dar vienas smūgis.

Tėtušis Gotjė užlėkė laiptais, o jam iš paskos – Megrė su Bušardonu. Kai visi trys vyrai atbėgo į antrą aukštą, durys užsidarė ir jie sustojo it įbesti.

Iš pradžių už sunkių ąžuolinių durų nieko nebuvo girdėti. Valdytojas klausėsi sulaikęs kvapą ir raukėsi tamsoje.

Po durimis sušvito šviesos ruoželis.

– Klaupkis!

Pauzė. Duslus alsavimas.

– Greičiau! Klaupkis! Dabar prašyk atleidimo!

Vėl tyla, užtrukusi labai ilgai. Skausmo kupinas riksmas. Šįsyk grafas smogė žudikui į veidą ne kumščiu, o spyrė koja.

– At... Atsiprašau...

– Tai viskas? Viskas, ką gali pasakyti? Prisimink, kad tai ji išleido tave į mokslus...

– Atsiprašau!

– Prisimink, kad prieš trejetą dienų ji dar buvo gyva...

– Atsiprašau.

– Prisimink, bjaurus ištvirkėli, kad kitados įlindai į jos lovą...

– Atsiprašau!.. Atsiprašau!..

– To negana! Nagi! Pasakyk jai, kad esi šlykštus kirminas... Pakartok!

– Aš esu...

– Klaupkis, sakau! O gal tau reikia patiesti kilimą?

– Ai! Aš...

– Prašyk atleidimo...

Ir staiga po tų šūksnių, kuriuos skyrė ilga tyla, pasipylė žiaurių smūgių kruša. Grafas jau nebesitvardė. Jis trankė Emilį į parketą.

Megrė pravėrė duris. Morisas de Sen Fiakras laikė Gotjė už kaklo ir daužė jo galvą į grindis.

Išvydęs komisarą, jis paleido auką, nusišluostė kaktą ir atsitiesė visu ūgiu.

– Baigta! – trūkčiojamai alsuodamas, tarė jis.

Pamatęs valdytoją, grafas suraukė antakius.

– Ar nemanai, kad tau taip pat reikėtų atsiprašyti?

Senis taip išsigando, jog puolė ant kelių.

Menkutėje dviejų žvakių šviesoje buvo matyti tik mirusiosios nosis, kuri atrodė nežmoniškai didelė, ir sudėtos rankos, laikančios rožinį.

– Išeik!

Grafas išstūmė Emilį Gotjė į koridorių ir uždarė duris. Visi pasuko prie laiptų.

Emilis Gotjė kraujavo. Jis negalėjo rasti nosinės. Gydytojas padavė jam savąją.

Vaizdas buvo baisus: veidas iškankintas, aptekęs krauju, nosis ištinusi, viršutinė lūpa perskelta...

Tačiau bjauriausios, atgrasiausios buvo jo akys lakstančiu žvilgsniu...

Morisas de Sen Fiakras, tiesut tiesutėlis, kaip namų šeimininkas, žinantis, ką turi daryti, dideliais žingsniais perėjo ilgą pirmo aukšto koridorių, atidarė duris ir įleido šalto oro gūsį.

– Dinkite! – užriko jis, atsigręžęs į tėvą ir sūnų.

Bet, Emiliui išeinant, grafas instinktyviai jį sugriebė.

Megrė tarėsi išgirdęs, kaip jam iš gerklės išsiveržė rauda. Jis vėl ėmė mėšlungiškai daužyti jaunuolį ir šaukti:

– Niekše tu! Niekše!

Komisarui pakako paliesti jam petį. Sen Fiakras tučtuojau susitvardė ir, svieste nusviedęs Emilio kūną nuo laiptų, uždarė duris.

Bet jie dar spėjo išgirsti senio balsą:

– Emili... Kur tu?..

Kunigas meldėsi, alkūnėmis atsirėmęs į indaują. Kampe nejudėdami kiūtojo Mėtėjė su savo advokatu, įsmeigę žvilgsnį į duris.

Morisas de Sen Fiakras įžengė į kambarį iškėlęs galvą.

– Ponai... – pradėjo jis.

Bet ne! Jis nepajėgė kalbėti. Susijaudinimas gniaužė jam gerklę. Jis vos laikėsi.

Grafas paspaudė gydytojui ir Megrė ranką. Taip leido suprasti, kad jiems laikas eiti. Paskui, atsigręžęs į Mėtėjė ir jo advokatą, ėmė laukti.

Šiedu, regis, nieko nesusigaudė. Arba juos buvo paralyžiavęs siaubas.

Kad susiprastų, grafas parodė jiems duris ir spragtelėjo pirštais.

Daugiau nieko!

Bet ne! Advokatui ieškant skrybėlės, Sen Fiakras suvaitojo:

– Greičiau!

Už durų Megrė išgirdo murmesį ir suprato, jog čia susirinko tarnai, mėgindami atspėti, kas dedasi pilyje.

Komisaras apsivilko sunkų paltą. Jam kilo noras dar sykį paspausti Sen Fiakrui ranką.

Durys buvo atdaros. Lauke – šviesi, šalta, giedra naktis. Mėnesienos nužertame danguje juodavo tuopos. Kažkur labai toli kaukšėjo žingsniai, švietė valdytojo namų langai.

– Ne, jūs pasilikite, pone kunige...

Aidžiame koridoriuje dar nuskambėjo Moriso de Sen Fiakro balsas:

– Dabar, jei nesate per daug pavargęs, eisime budėti prie mano motinos...

11

DVIBALSIS ŠVILPUKAS

– Nepykite, jei blogai jus prižiūriu, pone Megrė... Bet per tas laidotuves...

Vargšė Mari Taten bruzdėjo, ruošdama ištisas dėžes alaus ir limonado.

– Juo labiau kad tie, kurie toli gyvena, ateis užkąsti...

Laukai buvo pabalę nuo šerkšno, po kojomis traškėjo žolė. Kas ketvirtį valandos gedulingai skambėjo bažnytėlės varpai.

Katafalkas atvažiavo vos išaušus, ir laidotuvių biuro tarnautojai, atėję į smuklę, pusračiu susėdo aplink krosnį.

– Keista, kad valdytojo nėra namuose! – tarė jiems Mari Taten. – Tikriausiai jis pilyje, su ponu Morisu...

Netoliese jau sukinėjosi ir keletas kaimiečių šventadieniais drabužiais.

Baigdamas pusryčiauti, Megrė pro langą išvydo ateinant mažąjį mišių patarnautoją, kurį už rankos laikė motina. Bet mama nelydėjo jo iki smuklės. Ji sustojo prie kelio posūkio, ten, kur manė, kad jos niekas nemato, ir stumtelėjo sūnų pirmyn, lyg nukreipdama į Mari Taten smuklę.

Ernestas įėjo pasitikėdamas savimi. Pasitikėdamas taip, kaip vaikas, kuris, dalijant premijas, deklamuoja pasakėčią, kartotą tris mėnesius.

– Ar ponas komisaras čia?

Vos paklausęs šito Mari Taten, jis pamatė Megrė ir žengė prie jo, abi rankas susikišęs į kišenes ir vienoje kažką gniaužydamas.

– Aš atėjau...

– Parodyk man savo švilpuką.

Ernestas staiga pasitraukė atbulas, nusuko akis ir pagalvojęs sumurmėjo:

– Kokį švilpuką?

– Tą, kurį turi kišenėje. Ar jau seniai norėjai skauto švilpuko?

Berniukas mechaniškai išsitraukė iš kišenės švilpuką ir padėjo ant stalo.

– O dabar papasakok savo istoriją.

Ernestas metė nepatiklų žvilgsnį ir vos pastebimai truktelėjo pečiais. Mat jis jau buvo gudruolis.

Iš akių aiškiai galėjai perskaityti: „Tiek to! Aš turiu švilpuką! O dabar pasakysiu, kas man liepta...“

Ir jis išbėrė:

– Tai dėl maldaknygės... Anądien aš jums ne viską pasakiau, nes jūsų bijojau... Bet mama nori, kad prisipažinčiau teisybę... Prieš pat iškilmingas mišias pas mane atėjo žmogus ir paprašė atiduoti maldaknygę...

Berniukas paraudo ir ūmai čiupo švilpuką lyg išsigandęs, kad dėl melo jis bus atimtas.

– Kas atėjo jos pasiimti?

– Ponas Mėtėjė... Pilies sekretorius...

– Eikš, sėskis prie manęs. Ar nori atsigerti sirupo?

– Taip, su vandeniu, kuris duria...

– Atnešk mums sirupo su selteriu, Mari... O tu ar džiaugiesi švilpuku? Pašvilpauk...

Laidotuvių biuro tarnautojai atsigręžė išgirdę švilpimą.

– Tau jį vakar po pietų nupirko motina, ar ne?

– Iš kur jūs žinote?

– Kiek pinigų motina vakar gavo banke?

Ručkis pažvelgė komisarui į akis. Jis buvo jau nebe raudonas, o baltas. Berniukas žvilgtelėjo į duris tarsi matuodamas, koks ligi jų atstumas.

– Gerk sirupą... Jus priėmė Emilis Gotjė... Ir liepė tau pakartoti pamoką...

– Taip!

– Jis tau liepė apkaltinti Žaną Mėtėjė?

– Taip.

Truputį pagalvojęs, vaikas paklausė:

– Ką jūs man dabar darysite?

Megrė užmiršo atsakyti. Jis svarstė. Svarstė, kad jo vaidmuo šioje byloje apsiribojo paskutine grandimi, mažulyte grandele, kuri užbaigė ratą.

Vadinasi, Gotjė norėjo apkaltinti Žaną Mėtėjė. Bet vakarykštis vakaras sujaukė jo planus. Jis suprato, kad pavojingas ne sekretorius, o grafas de Sen Fiakras.

Jei viskas būtų pavykę, jam būtų tekę iš pat ankstyvo ryto eiti pas ručkį ir įkalti jam naują pamoką.

– *Pasakysi, kad maldaknygę paprašė atiduoti ponas grafas...*

O berniukas vėl pakartojo:

– Ką jūs man dabar darysite?

Megrė nespėjo atsakyti. Nulipęs laiptais į smuklės salę, prie jo priėjo advokatas ir neryžtingai ištiesė ranką.

– Ar gerai miegojote, pone komisare? Atleiskite... Kliento vardu noriu paprašyti jūsų patarimo... Siaubas, kaip skauda galvą...

Jis atsisėdo, arba veikiau sudribo, ant suolo.

– Ar tikrai laidotuvės prasidės dešimtą valandą?..

Jis pažvelgė į laidotuvių biuro tarnautojus, paskui į keliu vaikštančius žmones, kurie laukė laidotuvių.

– Tarp mūsų kalbant, ar manote, kad Mėtėjė pareiga būtų... Supraskite mane teisingai... Mes suvokiame, kokia padėtis, ir tik iš delikatumo...

– Ar galiu eiti, pone?

Megrė negirdėjo berniuko. Jis kalbėjosi su advokatu.

– Ar jūs dar nesupratote?

– Kitaip tariant, jeigu panagrinėsime...

– Duosiu gerą patarimą: nieko nenagrinėkite!

– Jūsų nuomone, verčiau išvažiuoti ne?..

Per vėlu! Ernestas, atgavęs švilpuką, atidarė duris ir išskuodė kiek kojos neša.

– Įstatymiškai mūsų padėtis pui...

– Taip, puiki!

– Tikrai? Aš taip ir sakiau ponui...

– Ar jis gerai miegojo?

– Net nenusirengė... Tai labai nervingas, labai jautrus vaikinas, kaip ir daugelis jaunuolių iš gerų šeimų...

Laidotuvių biuro tarnautojai sukluso, atsistojo ir užsimokėjo už gėrimus. Megrė taip pat pakilo, nusikabino paltą aksomine apykakle ir rankove nusišluostė skrybėlę.

– Judu turite progą dingti neatsisveikinę, kol...

– Kol vyks laidotuvės? Tuomet reikia paskambinti ir pasikviesti taksi...

– Tai jau taip...

Kunigas su kamža. Ernestas ir dar du mišių patarnautojai juodais drabužiais. Gretimo kaimo klebonas, nešantis kryžių skubiu žingsniu, nes lauke spaudė šaltis. Ir liturginės giesmės, kurias jie traukė, kone bėgdami keliu.

Prie laiptų būriavosi kaimiečiai. Viduje nieko nebuvo matyti. Pagaliau durys atsidarė ir pasirodė karstas, nešamas keturių vyrų.

Už jo – aukštas siluetas. Morisas de Sen Fiakras, tiesut tiesutėlis, paraudusiomis akimis.

Jis nevilkėjo juodais drabužiais. Vienintelis buvo be gedulingo apdaro.

Bet kai grafas nuo laiptų viršaus pažvelgė į minią, žmonės tarytum sumišo.

Jis išėjo iš pilies niekieno nelydimas. Ir vienui vienas nusekė paskui karstą...

Iš tos vietos, kur stovėjo, Megrė matė valdytojo namus, kurie kitados buvo jo: dabar jų durys ir langai buvo uždari.

Pilies žaliuzės taip pat buvo nuleistos. Tik virtuvėje tarnai spoksojo, prilipę prie stiklų.

Šventų giesmių skambėjimą beveik užgožė po batais gurgždantis žvyras.

Varpai gaudė visu smarkumu.

Susitiko dviejų vyrų žvilgsniai: grafo ir Megrė.

Ar komisaras klydo? Jam pasirodė, kad Morisui de Sen Fiakrui ant lūpų klaidžiojo šypsenos šešėlis. Tai buvo ne skeptiško paryžiečio ar nuskurdusios šeimos sūnaus šypsena.

Tai buvo giedra savimi pasitikinčio žmogaus šypsena...

Per mišias visi galėjo išgirsti laibą taksi signalą: smulkus niekšelis spruko drauge su savo advokatu, kuriam po vakarykščios plyšo galva ir džiūvo gerklė!

TRUMPAI APIE AUTORIŲ IR JO KŪRYBĄ

Georges'as Simenonas, prancūzų detektyvinės literatūros kūrėjas, gimė Lježe 1903 m. Kurti pradeda labai jaunas. Būdamas šešiolikos metų, tampa „La Gazette de Liège" žurnalistu, kuriam iš pradžių pavedama kronika, paskui humoro skiltis, skirta miesto paskaloms. 1921 m., pasirašytas Georges'o Simo slapyvardžiu, pasirodo jo pirmasis romanas *Ant Arkų tilto, Lježo istorijėlės*. 1922 m. jis su žmona Régine Renchon apsigyvena Paryžiuje ir pradeda mokytis savo amato kurdamas pasakas ir įvairių žanrų romanus su tęsiniais: detektyvinius, erotinius, melodraminius ir kt. 1923–1933 m. išeina apie du šimtai romanų, geras tūkstantis pasakų ir daugybė straipsnių...

1929 m. Simenonas parašo pirmąjį romaną apie Megrė, pavadintą *Latvis Piteris*. 1931 m. pradėjęs savo kelią „Fayard" leidykloje, komisaras Megrė greitai tampa labai populiariu personažu. Apie Megrė nuotykius Simenonas parašys septyniasdešimt du romanus (ir keletą apsakymų rinkinių), baigiant *Megrė ir ponu Šarliu*, išėjusiu 1972 m.

Netrukus Simenonas imasi rašyti tai, ką pats vadins romanų romanais, arba kietaisiais romanais, – daugiau nei šimtas dešimt kūrinių, pradedant *Elzaso stotimi*, pasirodžiusia 1931 m., ir baigiant *Nekaltaisiais*, išėjusiais 1972 m., o tarp jų paminėtini žymiausi: *Kanalo namas* (1933), *Žmogus, kuris žiūrėjo į nuvažiuojančius traukinius* (1938), *Fiumo burmistras* (1939), *Nepažįstami žmonės namuose* (1940), *Trys kambariai Manhetene* (1946), *Laiškas mano teisėjui* (1947), *Purvinas sniegas* (1948), *Bisetro žiedai* (1963) ir kt. Be produktyvios literatūrinės veiklos, Simenonas daug keliauja, išvažiuoja iš Paryžiaus ir apsigyvena Šarante, paskui, per Antrąjį pasaulinį karą, Vandėjoje. 1945 m. jis palieka Europą ir dešimt metų gyvena Jungtinėse Valstijose. Ten veda Denyse Ouimet. Vėliau grįžta į Prancūziją ir visam laikui įsikuria Šveicarijoje. 1972 m. nusprendžia liautis rašęs. Didžiąją laiko dalį skiria dvidešimt dviem *Diktantams*, kuriuos diktuoja į magnetofoną, paskui, po dukters Marie-Jo savižudybės, rašo milžiniškos apimties *Intymius memuarus* (1981). Simenonas mirė Lozanoje 1989 m. Pagal daugelį jo romanų pastatyti kino ir televizijos filmai.

Prancūzų kalba knyga *Sen Fiakro byla* pirmąkart išleista 1932 m.

Simenon, Georges
Si73 Sen Fiakro byla: romanas / Georges Simenon; iš prancūzų kalbos vertė Stasė Banionytė. – Vilnius: Garnelis, 2004. – 200 p. – (Megrė)
Kn. taip pat: Trumpai apie autorių ir jo kūrybą: p. 195–196.

ISBN 9955-428-49-X

Viso pasaulio ir lietuvių skaitytojams pažįstamas komisaras Megrė tiria dar vieną bylą. Šįsyk savo gimtajame kaime. Policija gavo raštelį, kad Sen Fiakro bažnyčioje per pirmąsias mišias bus įvykdytas nusikaltimas. Iš tiesų, priėmusi komuniją, bažnyčioje mirė grafienė. Ją ištiko širdies smūgis. Bet Megrė čia tam ir atvažiavo, kad ištirtų visas aplinkybes, išpainiotų sudėtingus žmonių santykius ir surastų žudiką.

UDK 840-3

Georges Simenon

SEN FIAKRO BYLA

Romanas

Iš prancūzų kalbos vertė Stasė Banionytė
Viršelio dailininkas Alvydas Ladyga
Maketo dizainas – Roko Gelažiaus
Viršelyje panaudotas Zenono Nekrošiaus nuotraukos fragmentas

Išleido leidykla „Garnelis“,
Klaipėdos g. 6, 01117 Vilnius,
el. p. garnelis@takas.lt

Spausdino UAB „Spaudos kontūrai“,
Viršuliškių skg. 80, 05131 Vilnius

Megrė

GEORGES
SIMENON
SEN FIAKRO BYLA

Kažkas nedrąsiai sukrebždeno į duris. Dunkstelėjo ant grindų statomas daiktas. Pasigirdo duslus balsas:
– Jau pusė šešių. Ką tik nuskambėjo pirmieji varpai, kviečiantys į mišias...
Keldamasis ant alkūnių, Megrė sugirgždino lovos spyruokles ir su nuostaba pažvelgė į mansardos langelį, iškirstą nuolaidžiame stoge. Tas pats balsas vėl paklausė:
– Ar imsite komuniją?

Georges'o Simenono fenomenas nesiliauja stebinęs pasaulio. Teigiama, kad jo knygų išleista daugiau negu 500 milijonų egzempliorių, jos išverstos į 50 pasaulio kalbų. Simenonas iki šiol tebėra vienas iš populiariausių detektyvinės literatūros autorių.

ISBN 9955-428-49-X